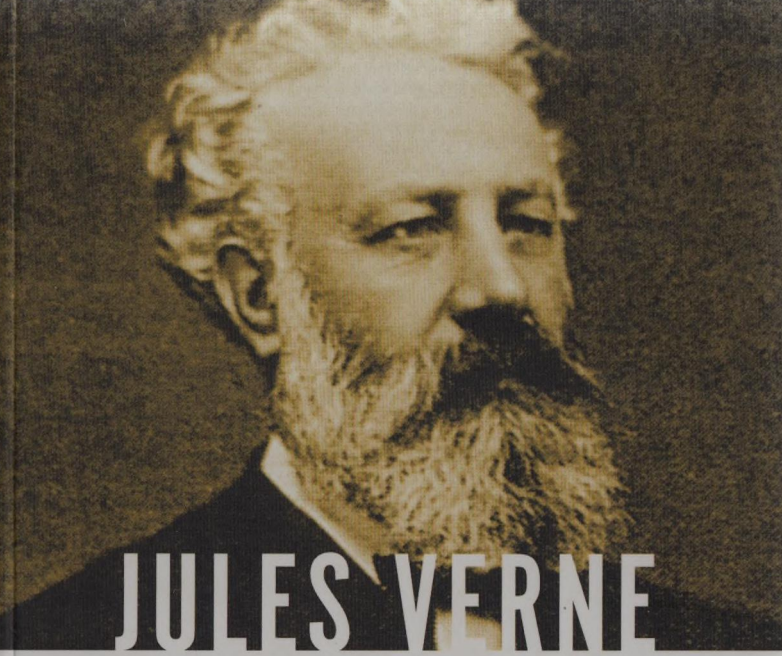

JULES VERNE

Madenin Esrarı

ROMAN

ithaki

3. BASIM

Jules Verne

1828'de Fransa'da doğdu. Jules Verne, denizcilik geleneği olan bir ailenin çocuğuydu ve bu durum onun yazın hayatını derinden etkiledi. Küçük bir çocukken gemilerde tayfalık yapmak için evden kaçtı ama yakalanıp ailesine teslim edildi.

1847'de hukuk öğrenimi görmesi için Paris'e gönderildi. Ancak Paris'teyken tiyatroya ilgisi derinleşti. 1850'lerin sonlarında ilk oyunu yayımlandı. Babası, hukuk öğrenimini bıraktığını duyduğunda aralarında büyük bir tartışma çıktı ve harcamaları için gönderilen para kesildi. Bu durum Jules Verne'i öykülerini satarak para kazanmaya zorladı.

Paris'in kütüphanelerinde jeoloji, mühendislik ve astronomi okunarak geçirilen uzun saatlerden sonra, Jules Verne ilk kitabı *Balonla Beş Hafta*'yı yayımladı. Bu romanı, *Dünya'nın Merkezine Seyahat, Dünya'dan Ay'a* ve *Denizler Altında 20 000 Fersah* gibi romanlar izledi.

Romanlarının büyük beğeni toplaması Jules Verne'i zengin bir adam yaptı. 1876'da büyük bir yat aldı ve Avrupa'nın çevresini yatıyla dolaştı.

1905'te Amiens'te öldü.

Jules Verne
Madenin Esrarı
Özgün Adı: *Les Indes noires*

İthaki Yayınları - 88
Edebiyat - 79
ISBN 978-975-6902-98-1

3. Baskı Nisan 2010, İstanbul

© Türkçe Çeviri: Kerem Eksen, 2001
© İthaki, 2001

Yayıncının yazılı izni olmaksızın herhangi bir alıntı yapılamaz.

Yayın Koordinatörü: Füsun Taş
Sanat Yönetmeni: Murat Özgül
Redaksiyon: Ebru Salmaner - Elif Gökteke
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: Yeşim Ercan Aydın
Kapak, İç Baskı: İdil Matbaacılık
Davutpaşa Cad. No: 123 Kat: 1
Topkapı-İstanbul Tel: (0212) 482 36 01
Sertifika No: 11410

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.
Mühürdar Cad. İlter Ertüzün Sok. 4/6 34710 Kadıköy İstanbul
Tel: (0216) 330 93 08 – 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
ithaki@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Jules Verne

MADENİN ESRARI

Çeviren
KEREM EKSEN

Jules Verne Kitaplığı'ndan yayımlanan kitaplarımız:

1- *Doktor Ox'un Deneyi* - Çeviren: Alev Özgüner
2- *Madenin Esrarı* - Çeviren: Kerem Eksen

Jules Verne Kitaplığı;
Jules Verne kitaplarını yıllar önce
Türkçeye kazandırmış olan
A. İhsan Tokgöz'e ithaf edilmiştir.*

** A. İhsan Tokgöz: Türk yazar, yayıncı ve siyaset adamı. Jules Verne'in romanlarını Türkçe'ye ilk çeviren kişidir. 1890 yılında Âlem Basımevi'ni kurdu ve Edebiyat-ı Cedide akımının yayın organı olan Servet-i Fünun Dergisi'ni yayımlamaya başladı. İkinci Meşrutiyet'ten Birinci Dünya Savaşı sonlarına değin Yüksek Ticaret Mektebi'nde coğrafya öğretmenliği yaptı. 1919'da Avrupa'ya giderek Heyet-i Temsiliye'nin amaç ve fikirlerini batı kamuoyuna duyurmaya çalıştı. Lozan Barış Konferansı sırasında da Türk Basın Bürosu'nun yöneticiliğini yaptı. 1931'de Ordu milletvekili olarak girdiği TBMM'de yasama görevini ölümüne değin sürdürdü. Başlıca yapıtları: Altı Hafta Nil'de Seyahat, Avrupa'da Ne Gördüm, Tuna'da Bir Hafta, Tirol Cephesinde Ateş Hattında, Matbuat Hatıralarım.*

1

İKİ ÇELİŞİK MEKTUP

Bay J.R. Starr, mühendis,

30, *Canongate.*

Edinburg."

"Eğer Bay James Starr yarın Aberfoyle kömür ocaklarına, Dochart Çukuru'ndaki Yarow Kuyusu'na gelecek olursa, kendisine ilgisini çekecek türden bir haber iletilecektir.

"Bay James Starr, gün boyunca, eski ustabaşı Simon Ford'un oğlu Harry Ford tarafından Callander Garı'nda beklenecektir.

"Bu daveti gizli tutması rica olunur."

James Starr'ın 3 Aralık 18..'de ilk kurye ile aldığı mektup –üzerinde İskoçya'ya bağlı Stirling Kontluğu'ndaki Aberfoyle Postanesi'nin damgası vardı– böyleydi.

Mesaj, mühendiste büyük merak uyandırdı. Bu mektubun bir aldatmaca içerebileceği aklına bile gelmedi. Yirmi yıl boyunca müdürlük –İngiliz kömür ocaklarında buna *'viewer'*

denirdi– yapmış olduğu Aberfoyle madenlerinin eski ustabaşılarından biri olan Simon Ford'u uzun zamandır tanıyordu.

James Starr, elli yaşında olmasına rağmen en fazla kırkında gösteren, sağlam yapılı bir adamdı. En seçkin üyelerinden biri olarak kabul edildiği, Edinburg'un köklü bir ailesine mensuptu. Çalışmaları, Birleşik Krallık'ın yanı sıra Cardiff, Newcastle ve İskoçya'nın güneyindeki kontlukların topraklarının altında yatan kömür katmanlarını yavaş yavaş tüketen saygın mühendisler birliğini onurlandırıyordu. Ama yine de, Starr adının genel bir takdirle karşılanması, özellikle Alloa madenlerine komşu olan ve Stirling Kontluğu'nun bir bölümünü kaplayan o gizemli Aberfoyle kömür ocakları sayesinde olmuştu. Onun neredeyse bütün hayatı burada geçmişti. James Starr ayrıca İskoç Antikacılar Derneği'nin bir üyesi olmuş ve bu kuruluşun başkanı seçilmişti. Kendisi aynı zamanda 'Royal Institution'ın en faal üyelerinden biriydi ve *Edinburg Dergisi*'nde sık sık onun imzasını taşıyan dikkate değer makaleler yayımlanıyordu. Görülüyor ki James Starr, İngiltere'nin kalkınmasını sağlayan o yararlı bilginlerden biriydi. O, sadece fiziksel

açıdan değil, ahlaki açıdan da 'Kuzey'in Atina'sı' adını hak etmiş olan bu eski İskoçya başkentinde yüksek bir mevkiye sahipti.

İngilizlerin, sahip oldukları geniş kömür ocaklarının bütününe son derece anlamlı bir isim verdikleri bilinir. Bu ocakları *'Kara Hint Adaları'* diye adlandırırlar ve belki de bu *Hint Adaları* Birleşik Krallık'ın şaşırtıcı zenginliğinin artmasında, *doğudaki Hint Adaları'ndan* daha büyük rol oynamışlardır. Gerçekten de bir sürü madenci, Britanya'nın yeraltındaki kömürü, o değerli yakıtı, sanayi yaşamının o vazgeçilmez öğesini çıkarmak için gece gündüz çalışır.

Olayın geçtiği dönemde, uzman kişilerin saptadığı kadarıyla kömür ocaklarının tükenme zamanı oldukça uzak görünüyordu ve kısa vadede bir kıtlık endişesi yoktu. Hâlâ her iki dünyanın kömür yataklarından fazlasıyla kömür çıkartılabiliyordu. Birçok farklı kullanıma açık olan fabrikalar, lokomotifler, lokomobiller, buhar makineleri, gaz fabrikaları vb. yakın zamanda mineral yakıt sıkıntısı çekecek gibi görünmüyordu. Ancak, son yıllarda talep öylesine artmıştı ki, bazı katmanlar en ince damarlarına kadar tükenmişti. Artık terk edil-

miş olan bu maden yatakları, kendi haline bırakılmış kuyuları ve ıssız galerileriyle yerin altını boş yere dolanıyor ve ağ gibi kaplıyordu.

Aberfoyle kömür ocaklarının durumu da tam olarak böyleydi.

On yıl önce, son kömür vagonu, bu madendeki son kömürü çıkarmıştı. 'Dipteki' malzeme, galerilerin rayları üzerinde mekanik çekme işlemini gerçekleştiren makineler, yeraltı trenlerini oluşturan yük arabaları, yeraltı tramvayları, maden çıkarma kuyuları için hizmet veren kafesler, delme makinelerini harekete geçiren sıkıştırılmış havayı taşıyan borular, kısacası kömür ocaklarında kullanılan araç gereçlerin tümü, çukurların derinliklerinden çıkarılmış ve yerin yüzeyinde terk edilmişti. Tükenmiş haldeki ocak, yaşamsal organları sökülüp çıkartılmış ve sadece iskeleti bırakılmış, inanılmaz boyutlara sahip bir devin cesedi gibiydi.

Bu malzemeden geriye bir tek Yarow Kuyusu yoluyla –ki çalışmaların kesilmesinden beri Dochart Çukuru'nun alt galerilerine ulaşma imkânı veren tek kuyu buydu– ocağın derinliklerine inilmesini sağlayan uzun ahşap merdivenler kalmıştı.

Dışarıda, bir zamanlar 'gün ışığında' yapılan çalışmalar için inşa edilmiş binalar, söz konusu çukurun kuyularının açılmış olduğu yeri gösteriyordu. Çukur, Aberfoyle ocaklarını oluşturan diğer çukurlar gibi tamamen terk edilmiş durumdaydı.

Madencilerin bunca yıl yaşadıkları madenden son defa çıktıkları gün, hüzünlü bir gün olmuştu.

Mühendis James Starr, ocağın çalışkan ve cesur nüfusunu oluşturan o birkaç bin işçiyi toplamıştı. İşçibaşları, el arabasıyla kömür taşıyan işçiler, makinistler, toprağı boşaltan işçiler, galerilerde ahşap iskeleler kuranlar, yolları yapanlar, çıkan kömürü teslim alanlar, tartanlar, demirciler, doğramacılar, herkes, kadınlar, çocuklar, ihtiyarlar, yeraltı ve yerüstü işçileri, Dochart Çukuru'nun, bir zamanlar kömür ocağından çıkarılanlarla dolup taşan geniş bahçesinde toplanmışlardı.

Hayatın gerekleri nedeniyle sağa sola dağılacak olan bu iyi insanlar –ki uzun yıllar boyunca eski Aberfoyle Maden'inde babalarından devraldıkları madencilik mesleğini sürdürmüşlerdi– madene sonsuza dek veda etmeden önce mühendisin ayrılık konuşmasını

bekliyorlardı. Şirket onlara ikramiye olarak o senenin kârını dağıtmıştı. Doğrusu fazla bir miktar değildi bu, zira ocağın getirisi işletme harcamalarının pek üstüne çıkamamıştı; ancak bu ikramiye onların ya komşu ocaklarda, ya kontluğun çiftliklerinde ya da fabrikalarda işe başlayana kadar bekleyecekleri süre için yeterliydi.

James Starr, altında uzun süre çıkartma kuyusunun güçlü buharlı makinelerinin çalıştığı geniş sundurmanın kapısında, ayakta duruyordu.

Dochart Çukuru'nun ustabaşısı yani o zamanlar elli beş yaşında olan Simon Ford ve birkaç başka yönetici, etrafını sarmıştı.

James Starr şapkasını çıkardı. Madenciler, şapkaları ellerinde, derin bir sessizlik içindeydiler.

Bu veda sahnesinin, görkemli denebilecek dokunaklı bir havası vardı.

"Dostlarım," dedi mühendis, "ayrılma vakti geldi çattı. Bunca yıldır bizi ortak bir çalışmada bir arada tutan Aberfoyle kömür ocakları artık tükendi. Yapılan araştırmalarda yeni bir damar bulunamadı ve Dochart Çukuru'ndaki son kömür parçası da çıkarıldı!"

James Starr, sözlerini desteklemek için, madencilere bir vagonun dibinde duran bir kömür parçasını gösterdi.

"Bu kömür parçası, dostlarım, kömür ocağının damarlarında dolaşan kanın son damlasıdır adeta! Bunu da, tıpkı bundan yüz elli yıl önce Aberfoyle maden yatağından çıkarılan ilk kömür parçasını sakladığımız gibi saklayacağız. Bu iki kömür parçası arasında, çukurlarımızda, işçiler nesiller boyu çalıştı! Artık bitti! Mühendisinizin size yönelttiği bu sözler veda sözleridir. Siz madenden geçindiniz; maden sizin ellerinizle boşaldı. Zor bir işti yaptığınız, ancak size kâr getirmediği de söylenemez. Şimdi büyük ailemiz parçalanacak ve gelecekteki günlerin, dağınık haldeki üyeleri bir araya getirmesi pek mümkün görünmüyor. Ancak şunu unutmayınız ki biz uzun bir süre birlikte yaşadık ve Aberfoyle madencileri arasında, yardımlaşmak bir ödevdir. Eski şefleriniz de bunu asla unutmayacak. Birlikte çalışanların, birbirlerine yabancı olmaları mümkün değildir. Size her zaman göz kulak olacağız ve dürüst birer insan olarak gittiğiniz her yerde, sizler hakkında olumlu referanslarımız peşinizden gelecek. Elveda dostlarım, Tanrı

sizinle olsun!"

James Starr bunları söyledikten sonra, ocağın gözyaşları içindeki en yaşlı işçisine sıkıca sarıldı. Daha sonra çeşitli çukurların ustabaşıları gelip mühendisin elini sıktılar. Bu arada madenciler bir yandan şapkalarını sallıyor, bir yandan da bağırıyorlardı:

"Elveda, James Starr, şefimiz ve dostumuz!"

Bu elvedalar, bütün bu iyi niyetli yüreklerde ölümsüz bir anı bıraktı. Ne yazık ki bu topluluğun geniş bahçeyi yavaş yavaş terk etmesi gerekiyordu. James Starr'ın etrafı boşaldı. Madencilerin ayakları, Dochart Çukuru'na giden yolların kara zeminini son kez hissetti ve o zamana kadar Aberfoyle kömür ocağını doldurmuş olan o gürültülü hareketliliğin ardından sessizlik geldi.

Bir adam, tek başına, James Starr'ın yanında kalmıştı.

Bu, ustabaşı Simon Ford'du. Yanında genç bir oğlan, birkaç yıldan beri yeraltı çalışmalarında görev alan on beş yaşındaki oğlu Harry duruyordu.

James Starr ve Simon Ford birbirlerini tanıyor ve sayıyorlardı.

"Elveda Simon," dedi mühendis.

"Elveda Bay James," diye cevap verdi ustabaşı, "ya da bırakın şunu ekleyeyim: Görüşmek üzere!"

"Evet, görüşmek üzere Simon!" dedi James Starı. "Biliyorsunuz sizi yeniden görmekten ve sizinle emektar Aberfoyle'umuzun geçmişinden konuşmaktan mutluluk duyacağım."

"Biliyorum, Bay James."

"Edinburg'daki evimin kapısı size açıktır."

"Edinburg uzak!" diye cevap verdi ustabaşı başını sallayarak. "Evet, Dochart Çukuru'na uzak!"

"Uzak mı Simon? Nerede kalmayı düşünüyorsunuz?"

"Burada Bay James! Maden ocağını, eski sütannemizi sütü tükendiği için terk edecek değiliz. Karım, oğlum ve ben, ona sadık kalabilmek için bir düzen kuracağız."

"Elveda o halde Simon," diye cevap verdi mühendis. Sesi, tüm çabasına rağmen duygularını ele veriyordu.

"Hayır, tekrar ediyorum: Görüşmek üzere Bay James!" dedi ustabaşı. "Elveda demek yok! Simon Ford sözü, Aberfoyle sizi tekrar görecek."

Mühendis, ustabaşının bu son hayalini yıkmak istemedi. Kocaman yaşlı gözleriyle kendisine bakan genç Harry'yi öptü. Son bir defa Simon Ford'un elini sıktı ve bir daha dönmemek üzere ocaktan ayrıldı.

İşte on yıl önce olanlar bunlardı; ancak ustabaşının kendisini bir gün yeniden görmeyi arzu ettiğini söylemiş olmasına rağmen, James Starr bir daha onun hakkında hiçbir şey duymamıştı.

Ve işte on yıl ayrılıktan sonra, Simon Ford'dan, kendisini derhal eski Aberfoyle kömür ocağının yolunu tutmaya davet eden bu mektubu alıyordu.

İlgisini çekecek türden bir haber... Ne olabilirdi ki bu? Dochart Çukuru, Yarow Kuyusu! Bu isimler kafasında geçmişten kalan bir sürü anıyı canlandırıyordu! Evet! İyi zamanlardı onlar, çalışma ve mücadele yılları. Mühendislik hayatının en iyi dönemiydi.

James Starr mektubu yeniden okuyor, elinde evirip çeviriyordu. Aslında, Simon Ford'un fazladan bir satırcık daha yazmamış olmasına üzülüyordu. Onun böyle kısacık bir şey yazmış olmasına kızıyordu.

Acaba eski ustabaşı işletilecek yeni bir da-

mar bulmuş olabilir miydi? Hayır!

James Starr, çalışmaların tamamen kesilmesinden önce Aberfoyle ocaklarının ne kadar büyük bir özenle araştırıldığını hatırlıyordu. Kendisi de son araştırmalara katılmış, geriye tek bir kömür parçası kalmayana dek yapılan çalışmalar sonunda tamamen tükenmiş durumdaki madende hiçbir yeni damar bulamamıştı. Hattâ normal koşullarda ocak zemininin altında yer alan katmanlara, örneğin Devoniyen Döneme ait kırmızı kumtaşı bölgesine kadar inilmiş, ancak sonuç alınamamıştı. O zaman James Starr, içinde tek bir parça bile yakıt olmadığı inancıyla maden ocağını terk etmişti.

"Hayır," diye tekrar edip duruyordu kendi kendine. "Hayır! Benim araştırmalarımda gözden kaçan bir şey nasıl olup da Simon Ford'unkilerde ortaya çıkıverir ki? Ancak, ihtiyar ustabaşı bu dünyada beni tek bir şeyin ilgilendirdiğini bilir. O da Dochart Çukuru'na gitmemi gerektiren ve gizli tutmam gereken bu davette saklı!..."

James Starr dönüp dolaşıp bu noktaya geliyordu.

Öte yandan mühendis, Simon Ford'u usta,

mesleğin gerektirdiği sezgilere sahip biri olarak bilirdi. Onu, Aberfoyle'daki çalışmalar bırakıldığından beri görmemişti. İhtiyar ustabaşının ne durumda olduğunu dahi bilmiyordu. Onun ne işle meşgul olduğunu, hattâ karısı ve oğluyla nerede yaşadığını bilmiyordu. Tek bildiği, randevunun Yarow Kuyusu'nda buluşmak üzere verildiği ve Simon Ford'un oğlu Harry'nin ertesi gün boyunca kendisini Callander Garı'nda bekleyeceğiydi. Demek ki, mutlaka Dochart Çukuru'nun ziyaret edilmesi söz konusu olacaktı.

Saatler ilerledikçe coşkusunun arttığını hisseden James Starr, "Gideceğim, gideceğim!" dedi.

Bunun nedeni, bu değerli mühendisin, harlı ateş üzerindeki çaydanlık misali, beyni her daim kaynayan şu ateşli insanlar kategorisine dahil olmasıydı. O, içinde fikirlerin büyük kabarcıklar çıkararak kaynadığı çaydanlıklardan biriydi, hafif ateşte yavaş yavaş ısındığı çaydanlıklardan değil. O gün de, James Starr'ın fikirleri harlı ateşte pişiyordu.

Ancak o sırada hiç beklenmeyen bir olay meydana geldi. Bu, o kaynayan beynin bütün

buharını bir anda yoğunlaştıracak olan soğuk su damlasıydı.

Akşam altıya doğru, James Starr'ın hizmetçisi, üçüncü kuryeyle gelen bir mektubu getirdi.

Mektubun konduğu büyükçe zarfın üzerindeki yazının, tüyden kalem kullanmaya pek alışkın olmayan biri tarafından yazıldığı anlaşılıyordu.

James Starr zarfı yırttı. İçinden zamanla sararmış ve artık kullanılmayan bir defterden koparılmış gibi görünen bir kâğıt parçası çıktı.

Bu kâğıt parçasının üstünde, sadece şu cümle vardı:

"Simon Ford'un mektubu artık önemini yitirdiğinden, mühendis James Starr'ın rahatsız olmasına gerek yoktur."

Ve imza yoktu.

2

YOLDA

James Starr'ın düşüncelerinin akışı, birincisiyle çelişen bu ikinci mektubu okuduğu anda birdenbire kesintiye uğradı.

"Ne demek oluyor bu?" diye sordu kendi kendine.

James Starr yarısı yırtılmış zarfı tekrar eline aldı. Bu zarfta da, diğerinde olduğu gibi Aberfoyle Postanesi'nin damgası vardı. Demek ki bu da Stirling Kontluğu'ndaki aynı yerden atılmıştı. Bunu yazan –hiç şüphe yoktu ki– ihtiyar madenci değildi. Ancak –gene şüphe yoktu ki– bu ikinci mektubu yazan kişi, ustabaşının sırrını biliyordu, zira resmi bir dille Yarow Kuyusu'na yapılan daveti geri alıyordu.

O halde bu ilk haberin artık önemsiz olduğu doğru muydu? Birileri, James Starr'ın gerekli ya da gereksiz şekilde rahatsız olmasını engellemek mi istiyordu? Burada asıl söz konusu olan, Simon Ford'un projelerini engelle-

me yönünde bir kötü niyet değil miydi?

James Starr'ın uzun bir süre düşündükten sonra aklına gelen buydu. İki mektup arasındaki bu çelişki, içinde Dochart Çukuru'na gitmek yönünde daha canlı bir arzunun uyanmasından başka bir işe yaramadı. Zaten bu olup bitenler bir aldatmacadan başka bir şey olmasa da, gidip bundan emin olmak daha iyi olacaktı. Ancak James Starr'a öyle geliyordu ki, birinci mektuba ikinciden daha büyük güven duymak gerekirdi. Yani Simon Ford gibi bir adamın talebine inanmak, onunkiyle çelişen kaynağı belirsiz talebi de pek ciddiye almamak daha doğru olurdu.

"Aslında, benim kararımı etkilemeye çalıştıklarına göre," dedi kendi kendine, "Simon Ford'un mesajı son derece önemli olmalı! Yarın kararlaştırılan saatte, söylenen randevuya gideceğim!"

James Starr, akşam olunca yolculuk hazırlıklarını yaptı. Yokluğunun birkaç gün uzama ihtimali olduğu için, 'Royal Institution'ın başkanı Sir W. Elphiston'a mektup yazarak, derneğin bir sonraki toplantısına katılamayacağını haber verdi. Aynı şekilde, onu o hafta meşgul edecek olan iki üç işten daha kurtuldu.

Hizmetçisine bir yolculuk çantası hazırlamasını söyledikten sonra, belki de bu işin gerektirdiğinden daha büyük bir heyecanla yattı.

Ertesi gün saat beşte, James Starr yatağından atladı, vücudunu sıcak tutacak giysiler giydi –zira soğuk bir yağmur vardı dışarda– ve Forth Nehri'nin Stirling'e kadar olan kısmını üç saatte kat eden buharlı gemiye binmek üzere, Canongate'teki evinden ayrılıp Granton-pier'in yolunu tuttu.

James Starr belki de ilk kez, Canongate'i geçerken, İskoçya'nın eski hükümdarlarının sarayı Holyrood'a bakmak için kafasını çevirmiyordu. Sarayın kapısında duran, yeşil kumaş etek, kareli İskoç ceketi ve uzun tüylü keçi postundan yapılma kalça hizasındaki çantadan oluşan eski İskoç kıyafetlerini giymiş nöbetçileri fark etmedi. Mühendis, eski Kaledonya'nın bütün gerçek evlatları gibi Walter Scott hayranı olmasına rağmen, Waverley'nin kaldığı; terzisinin, dul Flockart'ın son derece çocuksu duygularla hayran olduğu o ünlü İskoç kumaşı kıyafeti ona getirdiği hana –hiçbir zaman kaçırmayıp bir süre seyrederdi– göz ucuyla bile bakmadı. Aynı şekilde, Montanyarların Prétendant zaferinden sonra, Flora

Mac Ivor'ı öldürme pahasına tüfeklerini boşalttıkları küçük meydanı da selamlamadı. Hapishanenin saat kulesi, yıkık dökük kadranını, sokağa doğru uzatmıştı: James Starr saate sadece buharlı geminin kalkış zamanını kaçırmadığına emin olmak için baktı. Ayrıca Nelher-Bow'da, Mary Stuart'ın gülümsemelerinin cazibesine kapılmayan tek erkek olan büyük reformcu John Knox'un evini de görmediğini söylemek gerekiyor. Bunun yerine, *L'Abbé* romanında ayrıntılı şekilde tasvir edilen o popüler yola, High-Street'e dönüp Edinburg'un üç tepeciğini birbirine bağlayan dev Bridgestreet köprüsüne doğru ilerledi.

James Starr, birkaç dakika içinde 'General Railway' Garı'ndaydı ve tren kendisini yarım saat kadar sonra Leith'in bir mil uzağında yer alan, Edinburg'un limanı güzel balıkçı kasabası Newhaven'da indirdi. Gelgit nedeniyle yükselen deniz, o sırada, kıyıdaki siyah ve çakıllı kumsalın üstünü örtüyordu. İlk dalgalar, dalgakıran işlevi gören, zincirlerle tutturulmuş kazıkları ıslatıyordu. Sol tarafta, Forth Nehri'nde Edinburg ile Stirling arasında sefer yapan gemilerden biri Granton 'pier'ına[1] demirlemişti.

---

1) (Ing.): Rıhtım. – Y. N.

O sırada *Prince de Galles*'in bacası siyah duman kusuyordu ve geminin kazanı boğuk boğuk gürüldüyordu. Birkaç kez çalınan uyarı çanından sonra, geç kalan yolcular acele ederek koşmaya başladı. Tüccarlar, çiftçiler ve papazlardan –kısa pantolonları, boyunlarını çevreleyen ince beyaz şeritli, uzun redingotlarıyla hemen ayırdediliyorlardı– oluşan bir kalabalık vardı.

Gemiye son binen James Starr olmadı. Çevik bir hareketle, *Prince de Galles*'in güvertesine atladı. Yağmurun şiddetine rağmen, yolcuların bir tanesi bile buharlı geminin salonuna sığınmayı düşünmüyordu. Hepsi hareketsiz, İskoç battaniyelerine sarınmış halde duruyordu. Kimisi de zaman zaman şişelerindeki viski ya da cin ile hareketleniyor, kendi deyişleriyle 'içlerini giydiriyorlardı'. Son bir çan sesi duyuldu, halatlar çözüldü ve *Prince de Galles*, kendisini Kuzey Denizi'nin dalgalarından koruyan liman havuzundan çıkmak üzere harekete geçti.

Firth of Forth, kuzeyde Fife Kontluğu ile güneyde Linlilhgow, Edinburg ve Haddington Kontluklarının kıyıları arasında kalan körfeze verilen isimdi. Bu körfez, Thames ya da Mer-

sey'nin derini sayılabilecek önemsiz bir nehir olan, Ben Lomond'un doğu yamaçlarından inip Kincardine Denizi'ne dökülen Forth'un oluşturduğu bir haliçti.

Her iki kıyıda yer alan çeşitli istasyonlarda yolcu indirme zorunluluğu nedeniyle birçok dönüş yapılması mecburi olmasa, Granton-pier'dan körfezin ucuna kadar kısa bir geçiş söz konusu olurdu. Forth'un kıyılarında, verimli kırların ağaçları arasında kentler, kasabalar, kır evleri sıra sıra diziliyordu. James Starr, silindirler arasına atılmış geniş merdivenin altına sığınmış, yağmurun ince tarama çizgileriyle örttüğü bu manzarada bir şey görmeye çalışmaksızın duruyordu. O daha çok herhangi bir yolcunun ilgisini özel olarak çekip çekmediğini gözlemlemeye çalışıyordu. Belki de, ikinci mektubun o adı sanı belirsiz yazarı gemideydi. Bu esnada mühendis, hiçbir şüpheli bakış yakalamadı.

Prince de Galles, Granton-pier'ı terk ettikten sonra, Güney Queensferry ile Kuzey Queensferry arasında kayıp giden dar bir boğaza yöneldi. Forth, boğazın ötesinde yüz tonluk gemilerin gidip gelebileceği bir tür göl oluşturuyordu. Fondaki sisin arasındaki küçük açık-

lıklardan, Grampian Dağları'nın karlı zirveleri görünüyordu.

Kısa bir süre sonra, buharlı gemi Aberdour Kasabası'nı, XII. yüzyılda inşa edilmiş bir manastırın yıkıntılarıyla taçlanmış olan Colm Adası'nı, Barnbougle Şatosu'nun kalıntılarını, daha sonra da krallık naibi Murray'nin damadının öldürüldüğü Donibristle'ı ve surlarla çevrili Garvie Adacığını geride bıraktı. Queensferry Boğazı'nı geçti, bir zamanlar Stuart'ların, Cromwell'in annesinin de bağlı olduğu bir kolunun yaşadığı Rosyth Şatosu'nu solda bıraktı, Birlik antlaşmasının maddelerinden biri uyarınca hâlâ surlarla çevrili olan Blacknesscastle'ı geçti ve Lord Elgin'in koşu alanının kirecinin getirtildiği küçük Charleston Limanının rıhtımı boyunca ilerledi. Nihayet, *Prince de Galles*'in çanı Crombie-Point istasyonunu haber verdi.

O sırada hava çok kötüydü. Şiddetli bir rüzgarla kırbaçlanan yağmur, hortum gibi tozu dumana katıp geçen, uğuldayan boraların ortasında unufak oluyordu.

James Starr'ın biraz olsun kaygılanmadığı söylenemezdi. Harry Ford randevuya gelecek miydi? Bunu deneyimlerinden biliyordu: ma-

den ocaklarının derin dinginliğine alışkın olan madenciler, işçilerle ya da çiftçilerle karşılaştırıldığında, atmosferin bu büyük alt üst oluşlarından pek hoşlanmazlardı. Callander'dan Dochart Çukuru'na ve Yarow Kuyusu'na, dört millik bir mesafe vardı. İhtiyar ustabaşının oğlunun geç kalmasına neden olabilecek etkenler bunlardı. Bununla birlikte, mühendisin kafasını, asıl olarak, birinci mektupta verilen randevunun ikincisinde geri alınmış olduğu düşüncesi meşgul ediyordu. Doğruyu söylemek gerekirse onu en çok kaygılandıran şey buydu.

Her ne olursa olsun, tren Callander'a geldiğinde Harry Ford'un orada olmaması durumunda, James Starr Dochart Çukuru'na, hattâ gerekirse Aberfoyle Kasabası'na kadar tek başına gitmeye karar vermişti. Orada mutlaka Simon Ford hakkında bilgi alabilirdi ve ihtiyar ustabaşının yaşadığı yeri öğrenebilirdi.

Bu arada *Prince de Galles*, çark kanadının kuvvetiyle büyük dalgalar oluşturuyordu. Nehrin iki kenarında, ne Crombie Kasabası'ndan, ne Torryburn'den, ne Torry-house'dan, ne Newmills'den, ne Carridenhouse'dan, ne Kirkgrange'den, ne de sağ taraftа-

ki Salt-Pans'tan bir şey görünüyordu. Küçük Bowness Limanı, Clyde Kanalı'nın ağzındaki Grangemouth Limanı nemli sisin içinde kayboluyordu. Culross, eski kasaba ve Cîteaux Manastırı kalıntıları, Kinkardine ve buharlı geminin yanaştığı yapım şantiyeleri, Ayrth-Castle ve XIII. yüzyıldan kalma kulesi, Clackmannan ve Robert Bruce tarafından inşa edilmiş olan şatosu, yağmurun eğik çizgilerinin arkasında kaybolmuştu.

Prince de Galles birkaç yolcu indirmek için Alloa İskelesi'nde durdu. James Starr, on yıl aradan sonra her zaman çok sayıda insanı besleyen önemli maden ocaklarının işletme merkezi olan bu küçük şehrin yakınından geçerken, yüreğinin burkulduğunu hissetti. Hayalgücü onu, madencilerin kazmalarının büyük kâr getirmek üzere kazmayı sürdürdüğü bu yeraltına götürdü. Aberfoyle madenlerine neredeyse bitişik olan Alloa madenleri, kontluğu zengin etmeye devam ediyordu, oysa bunca yıl içinde tüketilmiş olan komşu damarlarda tek bir işçi bile yoktu!

Buharlı gemi Alloa'yı terk ettikten sonra, Forth'un on dokuz millik bir parkur boyunca yaptığı sayısız dönemeçten geçti. Gemi, her

iki kıyıda dizilmiş olan büyük ağaçların arasında süratle yol alıyordu. Bir an için, ağaçların arasındaki bir açıklıktan, XII. yüzyıldan kalma Cambuskenneth Manastırı göründü. Daha sonra, Forth'un üzerindeki iki köprü nedeniyle yüksek direkli gemilerin geçemediği bir yerde, Stirling Şatosu ve aynı adı taşıyan krallık kasabası görüldü.

Prince de Galles kıyıya yanaşır yanaşmaz, mühendis, çevik bir hamleyle rıhtıma atladı. Beş dakika sonra Stirling Garı'ndaydı. Bir saat sonra, Teith'in sol kıyısında yer alan büyük Callander Kasabası'nda trenden indi.

Orada, garın önünde bekleyen bir genç adam, mühendise doğru yürümeye başladı.

Bu, Simon Ford'un oğlu Harry idi.

3

BİRLEŞİK KRALLIĞIN YERALTI

Bu hikayenin daha iyi anlaşılması için, kömür ocağının kökeni hakkında birkaç söz söylemek uygun olacaktır.

Jeolojik çağlarda, henüz oluşum aşamasındaki yerküreyi, su buharıyla dolu ve büyük oranda karbonik asit içeren ince bir atmosfer çevreliyordu. Bu su buharı yavaş yavaş yoğunlaşarak bir tufan halini aldı ve milyarlarca Seltz suyu şişesinden boşalırmışçasına yağmaya başladı. Bu, koyu kıvamlı, pek sağlam sayılmayan, ani ya da yavaş dönüşümlere açık, hem güneşin sıcağıyla, hem de iç kütlesinin ısısıyla yarı-akışkan halde kalan bir zemine sel gibi yağan karbonik asit yüklü bir sıvıydı. İçteki sıcaklık henüz kürenin merkezine hapsedilmemişti. Fazla kalın olmayan ve tamamen sertleşmemiş durumdaki yer kabuğu, bu sıcaklığın yarıklardan taşmasına olanak veriyordu. Bu da, belki de Venüs ya da Merkür gibi,

merkezdeki yıldıza daha yakın küçük gezegenlerde olduğu gibi şaşılacak düzeyde bir bitki örtüsünün oluşmasına yol açtı.

Böylece henüz katılaşmamış olan kıtaların yüzeyleri dev ormanlarla kaplandı; bitkisel alemin gelişimi için son derece uygun olan karbonik asit bol miktarda mevcuttu. Ayrıca bitkiler ağaç şeklinde gelişiyordu. Hiç otsu bitki yoktu. Her yerde müthiş büyüklükte, çiçeksiz, meyvesiz, hepsi birbirinin aynı, hiçbir varlığın beslenmesi için yeterli olmayan ağaçlar vardı. Dünya, henüz hayvanlar aleminin ortaya çıkması için hazır değildi.

Bu tufan öncesi ormanlarının bileşenleri şöyleydi. Damarlı çiçeksiz bitkiler sınıfı hâkim durumdaydı. *Calamite*'ler[1], ağaç biçiminde atkuyrukları, pulluağaçlar, yirmi beş-otuz metre yüksekliğinde, tabanı bir metre genişliğindeki dev kibritotu türleri, eğreltiotları, kalıntıları Saint-Etienne madenlerinde bulunmuş olan dev boyutlarda mühürlüağaçlar, kısacası benzerlerine ancak yaşanabilir dünya üzerindeki en basit türler arasında rastlayabileceğimiz tüm dev bitkiler... İşte o dönemin

1) Karbonifer Dönem'de yaşamış olan fosil bir bitki. *Calamites* cinsinin üyeleri ve Karbonifer Dönemi öbür ağaçsı bitkileri, bugün enerji kaynağı olarak kullanılan kömürü oluşturmuştur. – Y. N.

ormanlarını oluşturan, düşük çeşitliliğe sahip türlerde, müthiş gelişim gösteren bitkiler bunlardı.

Bu ağaçların kökleri o zamanlar tatlı sularla deniz sularının karışımından oluşan devasa boyutlarda, derin bir tür denizkulağına[1] iyice gömülmüş durumdaydı. Bunlar, henüz bir hayatın sürdürülmesi için uygun olmayan atmosferden yavaş yavaş sızdırdıkları karbonu açgözlülükle emiyor ve kürenin iç kısımlarında taş kömürü şeklinde saklıyorlardı.

Gerçekte bu dönem, depremlerin, yer yüzeyinin henüz belirsiz durumdaki çizgilerini ani bir şekilde değiştiren iç devrimlerden ve içpüskürük hareketlerinden kaynaklanan yer sarsıntılarının dönemiydi. Bir yerde dağ haline dönüşüveren şişiklikler; bir başka yerde okyanusların ve denizlerin doldurması gereken büyük çukurlar... Ve böylece, koca ormanlar, graniti andıran kayaların ilkel zemininden oluşan sağlam bir dayanak noktası bulana ya da üst üste birikip dirençli bir bütün oluşturana kadar, hareketli katmanlar boyunca yer kabuğuna gömülüyorlardı.

Sonuçta jeolojik yapı, yeryüzünün iç kı-

1) Denizden dar ve basık bir kıyı kordonuyla, ada setleriyle ya da mercan resifleriyle ayrılmış kıyı gölü. – Y. N.

sımlarında şu düzene göre oluşmuştu: Birincil topraklardan oluşan, üstünde toprak yığması zeminin bulunduğu ilkel zemin, daha sonra taş kömürü damarlarının en alt katmanının işgal ettiği ikincil topraklar, daha sonra üçüncül topraklar ve en üstte de eski ve yeni alüvyonların toprağı.

Bu dönemde, henüz hiçbir yatağın tutmadığı ve yoğunluklarıyla yeryüzünün tüm noktalarına yayılan sular, yeni oluşmuş kayalardan, şistleri, kumtaşlarını, kalkerleri oluşturacak parçalar koparıyordu. Bu sular, turbalı ormanların üzerinden geçiyor ve taşkömürü zemininin üstünde oluşacak olan zeminin bileşenlerini bırakıyorlardı. Zamanla –milyonlarca yıl şeklinde ifade edilen süreler söz konusuydu– bu zeminler katılaşıyor, üst üste diziliyor ve gömük ormanlardan oluşan kütleyi, çakıl ve taş kırıntılarının kendi kendine çimentolaşması sonucu meydana gelen kayalar, şist, yoğun ya da ufalanabilir kumtaşı, irikum ve çakıldan oluşan kalın bir tabakayla örtüyordu.

Farklı derinliklerde bulunan bitkisel maddenin biriktiği bu dev çukurlarda neler oluyordu? Tam bir kimyasal işlem, bir tür damıt-

ma gerçekleşiyordu. Bu bitkilerin içerdiği bütün karbon bir araya geliyor ve bir yandan çok büyük bir basıncın, diğer yandan da o zamanlar bu katmanlara çok yakın olan yeraltı sıcaklığının etkisiyle taşkömürü oluşuyordu.

Böylece, bu yavaş fakat engellenemez tepkime yoluyla, bir alem bir diğerinin yerini alıyordu. Bitkisel olan, madensel olana dönüşüyordu. İlk günlerin faal besisuyuyla bitkisel hayat yaşamış olan bütün bu bitkiler taşlaşıyordu. Bu dev ot ambarında saklanan tam olarak bozulmamış bazı maddeler, daha büyük hızla mineralleşen ve kendilerini hesaplanamaz bir güce sahip bir su cenderesi gibi sıkıştıran başka maddelerde iz bırakıyorlardı. Aynı zamanda, suyun getirdiği böcek kabukları, denizyıldızı gibi bitkimsi hayvanlar, polip öbekleri, helezonlular, hattâ balıklar ve kertenkeleler, henüz yumuşak durumdaki taş kömürü üzerinde kendi izlerini belirgin bir şekilde ve 'hayranlık uyandıracak bir ustalıkla' bırakıyorlardı.

Basınç, kömür damarlarının oluşumunda önemli rol oynuyor gibi görünüyor. Gerçekten de, sanayide kullanılan kömür çeşitlerindeki farklılıklar, basınç derecelerine göre

oluşmuştur. Bu nedenle, içinde taşkömürü bulunan zeminin en alt katmanlarında, neredeyse hiç uçucu madde içermeyen, en büyük karbon miktarına sahip antrasit[1] vardır. Daha yukarıdaki katmanlarda ise, son derece düşük karbon miktarına sahip linyit ve fosilleşmiş ağaçlar bulunur. Bu iki katman arasında, maruz kaldıkları basınç derecesine göre, grafit ile yağlı ve kuru kömür damarlarına rastlanır. Hattâ turba bataklıklarını içeren katmanın tamamen başkalaşıma uğramamış olmasının, yeterli basıncın oluşmamasından kaynaklandığı dahi söylenebilir.

Öyleyse, yeryüzünün herhangi bir yerinde bulunan taşkömürü katmanlarının oluşumu şöyle açıklanabilir: Jeolojik dönemin büyük ormanlarının yer kabuğuna gömülmesi, daha sonra da geçen zaman sonucu, basıncın, sıcaklığın ve karbonik asidin etkisiyle bitkilerin mineralleşmesi.

Bununla birlikte, daima eli açık olan doğa, birkaç bin yıllık tüketimi karşılayabilecek miktarda ormanı toprağa gömmemiştir. Kömür günün birinde bitecektir, kesindir bu. Eğer yeni bir yakıt, kömürün yerini almazsa,

1) En çok başkalaşıma uğramış sert kömür türü. – Y. N.

dünya üzerindeki bütün makineler zorunlu olarak duracaktır. Yakın ya da uzak bir gelecekte, Grönland'da, Baffin Denizi civarlarında yer alan üzeri sonsuz bir buz katmanıyla örtülü ve işletilmesi hemen hemen olanaksız kömür madenleri bir kenara bırakılırsa, dünya üzerinde hiç kömür madeni kalmayacak. Bu kaçınılmaz yazgıdır. Halihazırda müthiş zenginliğe sahip olan Amerika'daki kömür havzaları, Salt Lake City, Oregon ve Kaliforniya'daki madenler, günün birinde yetersiz kalacaktır. Bu durum, Breton Burnu ve Saint-Laurent'daki kömür madenleri, Allegeny, Pennsylvania, Virginia, Illinois, Indiana, Missouri kömür yatakları için de söz konusudur. Her ne kadar Kuzey Amerika'nın kömür damarları, dünyadaki bütün diğer kömür yataklarının toplamından daha büyük olsa da, yüz yıla kalmadan, sanayinin milyonlarca ağızlı canavarı yeryüzündeki son kömür parçasını da yutacaktır.

Anlaşılan o ki, kıtlık kendini eski dünyada çabuk hissettirecektir. Habeşistan'da, Natal'de, Zambezi'de, Mozambik'te, Madagaskar'da birçok mineral yakıt katmanı vardır, ancak bunların düzenli şekilde işletilmesi

dünyanın en zor işidir. Birmanya'da, Çin'de, Vietnam'da, Japonya'da, Orta Asya'da yer alan katmanlar ise kısa zamanda tükenecektir. Hiç şüphe yok ki İngilizler, Avustralya'nın yeraltında gömülü zengin kömür ürünlerini, Birleşik Krallık'taki kömür bitmeden önce boşaltacaktır. Bu dönemde, daha şimdiden son damarlarına kadar inilmiş olan Avrupa kömür madenleri terk edilmiş olacaktır.

Şu rakamlara bakıp ilk yatakların keşfedilmesinden bu yana tüketilen kömür miktarını anlamak mümkündür. Rusya, Saksonya ve Bavyera'daki kömür havzaları altı yüz bin hektar genişliğindedir; İspanya'dakiler elli bin; Bohemya ve Avusturya'dakiler yüz elli bin. Kırk fersah uzunluğa, üç fersah da genişliğe sahip Belçika havzaları da, aynı şekilde, Liège, Namur, Mons ve Charleroi kentlerinin altında yatan yüz elli bin hektarı kapsamaktadır. Fransa'da, Loire ile Rhône arasında yer alan havzada Rive-de-Gier, Saint-Étienne, Givors, Épinac, Blanzy ve le Creuzot ocakları –Gard, Alais ve La Grande-Combe işletmeleri– Aubin'deki Aveyron işletmeleri –Carmaux, Bassac, Graissessac madenleri– ve kuzeydeki Anzin, Valenciennes, Lens, Béthune ma-

denleri yaklaşık üç yüz bin hektarı kaplar.

Kömür bakımından en zengin ülke, hiç tartışmasız Birleşik Krallık'tır. Bu ülke, neredeyse hiç mineral yakıta sahip olmayan İrlanda bir kenara bırakılacak olursa, müthiş zenginlikte –ancak tüm zenginlikler gibi tükenmeye mahkûm– kömür yataklarına sahiptir. Bu çeşitli havzalar arasında en önemlisi olan ve Northumberland Kontluğu'nun yeraltını kaplayan Newcastle havzasından yılda otuz milyon ton, yani İngiliz tüketiminin yaklaşık üçte birinden ve Fransız üretiminin iki katından fazla miktarda kömür çıkarılır. Cardiff, Swansea ve Newport'ta madenci nüfusunun yoğunlaştığı Galler havzası, aynı adı taşıyan bu nadide kömürden yılda on milyon ton verir. Merkez kesimlerde York, Lancaster, Derby, Stafford Kontluklarının daha düşük üretime sahip olmakla birlikte kayda değer bir gelir getiren havzaları işletilir. Nihayet, İskoçya'nın Edinburg ile Glasgow kentleri arasında yer alan ve iki denizin derinlemesine oyduğu kesiminde, Birleşik Krallık'ın en büyük kömür yataklarından biri bulunmaktadır. Bu havzaların toplamı bir milyon altı yüz bin hektardan fazladır ve buralardan yılda

yaklaşık yüz milyon ton kara yakıt çıkartılır.

Ama ne yazar! Sanayinin ve ticaretin gerektirdiği tüketim öyle artacak ki, bu zenginlikler tükenecek. Üçüncü binyıl sona ermeden, Avrupa'daki madencinin elleri, doğru bir benzetme kullanacak olursak, eski zamanların güneş ısısının saklandığı bu ambarları boşaltacaktır.

Zaten tam da bu hikayenin geçtiği dönemde, İskoçya havzasının en önemli kömür madenlerinden bir tanesi aşırı süratli bir işletmeyle tüketilmiş durumdaydı. Mühendis James Starr'ın uzun zamandır yönettiği Aberfoyle kömür ocağı, Edinburg ile Glasgow arasında yer alan ortalama on ila on iki mil genişliğindeki bir bölgede bulunuyordu.

Ancak bu madenlerin on yıl önce terk edilmesi gerekmişti. Bin beş yüz, hattâ iki bin ayak derinlere kadar yapılan araştırmalara rağmen yeni damarlar bulunamamıştı ve James Starr emekliye ayrıldığında, en ince damarın bile tamamen tüketilene kadar işletildiğinden emindi.

Bu durumda İngiliz yeraltının derinliklerinde yeni bir kömür havzasının keşfinin kayda değer bir olay olacağı belliydi. Acaba Si-

mon Ford'un sözünü ettiği haber, bu tür bir olayla mı ilgiliydi? James Starr'ın kendi kendine sorduğu ve umut ettiği şey buydu.

Kısacası, acaba o zengin Kara Hint Adaları'nın fethedilmeyi bekleyen bir başka köşesi miydi söz konusu olan? Öyle olduğuna inanmak istiyordu.

İkinci mektup bir an için bu konudaki düşüncelerini yolundan saptırmıştı, ancak şimdi bunu önemsediği yoktu. Zaten ihtiyar ustabaşının oğlu orada, randevu için söylenen yerde kendisini bekliyordu. Dolayısıyla, o yazarı belirsiz mektubun hiçbir değeri yoktu artık.

Mühendis ayağını perona bastığı anda, genç adam ona doğru ilerledi.

"Sen Harry Ford musun?" diye canlılıkla sordu James Starr.

"Evet, Bay Starr."

"Seni neredeyse tanıyamayacaktım delikanlı! Ah! On yılda koca adam olmuşsun."

"Ben sizi tanıdım," diye cevap verdi şapkasını elinde tutan genç madenci. "Siz değişmemişsiniz efendim. Siz Dochart Çukuru'na veda ettiğimiz gün bana sarılmıştınız! Böyle şeyler unutulmuyor!"

"Şapkanı tak Harry," dedi mühendis. "Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor ve saygının sonunun gribe varmasına hiç gerek yok."

"Şuraya sığınmak ister misiniz Bay Starr?" diye sordu Harry Ford.

"Hayır Harry. Zaman geçiyor. Yağmur bütün gün yağacak ve benim acelem var. Gidelim."

"Emredersiniz," diye cevap verdi genç adam.

"Söyle bana Harry, baban iyi mi?"

"Çok iyi, Bay Starr."

"Ya annen?"

"Annem de iyi."

"Bana Yarow Kuyusu'nda randevu vermek için mektup yazan baban mıydı?"

"Hayır, bendim."

"O halde Simon Ford bu randevuyu iptal etmek için ikinci bir mektup mu yazdı?" diye sordu mühendis.

"Hayır, Bay Starr," diye cevapladı genç madenci.

"Pekala!" dedi James Starr. O yazarı belirsiz mektuptan daha fazla bahsetmedi.

Daha sonra devam etti:

"Peki bana ihtiyar Simon'ın ne istediğini söyleyebilir misin?" diye sordu genç adama.

"Bay Starr, babam bunu söyleme işini bizzat kendi üstlenmek istiyor."

"Ama sen biliyorsun değil mi?"

"Biliyorum."

"Pekala Harry, sana daha fazlasını sormayacağım. Yola koyulalım o halde, zira Simon Ford'la bir an önce konuşmak istiyorum. Bu arada, nerede yaşıyor o?"

"Madende."

"Nasıl! Dochart Çukuru'nda mı?"

"Evet Bay Starr," diye cevap verdi Harry Ford.

"Ne yani? Ailen, çalışmalar durdurulduğundan beri eski madeni terk etmedi mi?"

"Bir gün bile terk etmedi Bay Starr. Babamı tanırsınız. Orada doğdu, orada ölmek istiyor!"

"Bunu anlıyorum, Harry... Bunu anlıyorum! Doğduğu kömür ocağı! Orayı terk etmek istememiştir! Peki orada rahatınız yerinde mi?"

"Evet Bay Starr," diye cevap verdi genç madenci, "zira birbirimizi çok seviyoruz ve çok az şeye ihtiyacımız var."

"Güzel, Harry," dedi mühendis. "Yola koyulalım!"

Ve James Starr, genç adamın peşi sıra, Callander sokaklarında ilerledi.

On dakika sonra şehri terk etmişlerdi.

4

DOCHART ÇUKURU

Harry Ford yirmi beş yaşında, güçlü, boylu poslu, iri bir gençti. Ciddi yüz ifadesi, genellikle düşünceli hali, çocukluğundan beri maden ocağındaki arkadaşları arasında fark edilmesine yol açmıştı. Düzgün yüz çizgileri, derin ve duru gözleri, sarıdan çok kestane rengi denebilecek oldukça sert saçları, kişiliğinin doğal çekiciliği, onu tam bir Lowlander, yani ovadaki İskoçyalıların iyi bir örneği yapıyordu. Küçük yaşlardan beri kömür ocağında çalıştığı için hem büyük tecrübe kazanmış sağlam bir işçi, hem de, cesur ve iyi huylu biriydi. Babasının rehberliği ve kendi içgüdülerinin teşvikiyle çalışmış, genç yaşta kendini eğitmiş ve cehaleti yok etmek için her şeyi yapan ve bu sayede çok az cahile sahip olan bir ülkede, ancak çırak olunabilecek yaşta o önemli biri olmayı başarmıştı. Bu da onun en önemli özelliklerinden biriydi. Yeniyetmelik

döneminin ilk birkaç yılında Harry Ford'un elinden kazma düşmemiş olsa da, genç madenci ocak hiyerarşisinde yükselmek için yeterli bilgiyi edinmekte gecikmemişti ve eğer maden terk edilmemiş olsaydı, babasını ustabaşı olarak takip edeceği muhakkaktı.

James Starr iyi bir yürüyüşçüydü, ancak buna rağmen rehberi adımlarını yavaşlatmasa onu takip etmekte zorlanacaktı.

O sırada yağmurun şiddeti azalmıştı. Büyük damlalar yere ulaşamadan unufak oluyordu. Daha çok serin bir esintiyle hareketlenen, havada oradan oraya koşturan nemli esintiler söz konusuydu.

Harry Ford ve James Starr –genç adam mühendisin hafif olan bavulunu taşıyordu– bir mil kadar nehrin sol kıyısını takip ettiler. Dolambaçlı plajı geçtikten sonra, ışıldayan büyük ağaçlar altında kaybolan bir yola girdiler. Aralıklı şekilde dizilmiş çiftliklerin etrafında, alabildiğine geniş otlaklar uzanıyordu. Birkaç sürü, aşağı İskoçya'nın bu her zaman yeşil çayırlıkları üzerinden sakin sakin geçip gidiyordu. Bunlar boynuzsuz inekler ya da çobanların aşklarını konu edinen şiirlerdeki koyunlara benzeyen ipek yünlü küçük koyun-

lardı. Ağaç kovuklarına sığındıklarından olacak, etrafta hiçbir çoban görünmüyordu; ama 'colley' adı verilen, Birleşik Krallık'ın bu bölgesine özgü ve uyanıklığıyla ünlü köpekler sürünün etrafında dolanıyordu.

Yarow Kuyusu Callander'dan yaklaşık dört mil uzaktaydı. James Starr yürürken büyülenmekten kendini alamıyordu. Aberfoyle'dan çıkan son kömür parçaları Glasgow demiryolundaki vagonlara boşaltıldığından beri buraları görmemişti. Şimdi tarım hayatı, her zaman daha gürültülü, daha hareketli olan sanayi hayatının yerini alıyordu. Ayrıca tarla işlerinin en büyük farkı, insanların kışları işsiz kalmalarıydı. Oysa eskiden, madenciler, altta olduğu gibi üstte de buraları her mevsim canlandırıyordu. Büyük kömür arabaları gece gündüz gelip gidiyordu. Şimdi çürümüş traverslerine gömülmüş olan raylar, vagonların ağırlığıyla gıcırdıyordu. Artık, taş ve toprak yol, yavaş yavaş eski işletme tramvaylarının yerini alıyordu. James Starr, bir çölden geçiyormuş hissine kapılıyordu.

Bu yüzden mühendis, etrafına üzgün gözlerle bakıyordu. Ara ara soluklanmak için duruyordu. Dinliyordu. Artık makineler, etrafı,

uzaklardan gelen ıslıkları ve aralıksız gürültüleriyle doldurmuyordu. Ufukta sanayicinin görmekten hoşlandığı, o büyük bulutlara karışan kara buharlardan eser yoktu. Ne kömür yatağının kendisiyle beslendikten sonra dumanlar kusan silindir ya da prizma biçimli yüksek bacalar, ne de beyaz buharını üfleyebilmek uğruna ciğerlerini yoran boşaltma boruları vardı artık. Bir zamanlar kömür tozuyla kirlenen yer temiz görünüyordu; James Starr'ın gözleri hiç alışkın değildi bu duruma.

Mühendis durduğu zaman Harry Ford da duruyordu. Genç madenci, ses çıkarmadan bekliyordu. Yol arkadaşının aklından neler geçtiğini hissediyor ve kendisi de –tüm hayatı bu yerin altında geçmiş bir maden çocuğu olarak– bu hissi derinden paylaşıyordu.

"Evet Harry, bütün bunlar değişti artık," dedi James Starr. "Ocağın hazinelerinin günün birinde tükenmesi gerekiyordu! O zamanları özlüyor olmalısın!"

"Özlüyorum Bay Starr," diye cevap verdi Harry. "İş zordu, ancak bütün mücadeleler gibi önemliydi."

"Hiç şüphesiz, evlat! Her an süren mücadele, göçük tehlikesi, yangınlar, su baskınları,

yıldırım gibi şiddetli grizu patlamaları! Bu tehlikelerden korunmak gerekiyordu! Ne güzel söyledin! Bir mücadeleydi bu, bu nedenle de heyecan verici bir hayattı!"

"Alloa'daki madenciler Aberfoyle'dakilerden daha rahattı Bay Starr!"

"Evet Harry," diye cevapladı mühendis.

"Aslında," diye haykırdı genç adam, "bütün yerkürenin sadece kömürden ibaret olmaması ne üzücü! Daha birkaç milyon yıllık kömür olurdu böylece!"

"Tabii ki Harry, ama şunu da itiraf etmeli ki, doğa yerküremizi esas olarak ateşin tüketemediği kumtaşı, kalker ve granitten yaparak ne kadar öngörülü olduğunu göstermiştir!"

"Aksi takdirde insanların yerkürelerini yakacağını mı söylemek istiyorsunuz Bay Starr?"

"Evet! Tamamını," diye yanıtladı mühendis. "Dünya son parçasına kadar lokomotiflerin kazanlarında, lokomobillerde, buharlı gemilerde, gaz fabrikalarında yakılacak ve tabii ki günün birinde böylece bitiverecekti."

"Bunun için kaygılanmaya gerek yok, Bay Starr. Ancak kömür ocakları da mutlaka istatistiklerin belirttiğinden daha büyük hızla tükenecek!"

"Bu olacak Harry. Bence İngiltere kendi yakıtını başka ulusların altınıyla değiş tokuş ederek belki de büyük hata yapıyor!"

"Kesinlikle," dedi Harry.

"Eminim ki," diye ekledi mühendis, "ne su ne de elektrik son sözünü söyledi. Günün birinde bu iki gücü daha yoğun biçimde kullanacağız. Ama ne yazar! Taş kömürünün kullanımı çok kolay ve sanayinin çeşitli ihtiyaçlarına kolayca karşılık veriyor! Ne yazık ki insanlar onu istedikleri gibi üretemiyor! Dışardaki ormanlar ısının ve suyun sayesinde hiç durmadan yeniden büyüyor olsa da, içerdeki ormanlar yeniden üretilemiyor ve yeryüzü asla onların yeniden oluşmaları için gereken koşullara dönemeyecek!"

James Starr ve rehberi, konuşurken hızlı adımlarla yürümeye koyulmuşlardı. Callander'dan çıktıktan bir saat sonra, Dochart Çukuru'na varmışlardı.

İlgisiz bir insan bile, terk edilmiş madenin hüzünlü görünümü karşısında duygulanırdı. Bir zamanlar gayet canlı olan bir şeyin iskeleti gibiydi burası.

Birkaç cılız ağacın çevrelediği geniş bir alanda, yer hâlâ mineral yakıtın kara tozu al-

tında kayboluyordu, ancak ne bir yanık kömür parçası, ne bir taş kömürü külçesi, ne de bir başka kömür parçası görünüyordu. Her şey uzun zaman önce yeraltından çıkartılmış ve tüketilmişti.

Alçak bir tepenin üzerinde, güneş ve yağmurun yavaş yavaş kemirdiği dev bir yapı kafesi karaltısı görünüyordu. Bu yapının tepesinde geniş bir dişli tekerlek ya da bir eritme çarkı vardı. Daha aşağıda, üzerlerinde bir zamanlar kafesleri yerin yüzeyine taşıyan halatların sarılı olduğu büyük kasnaklar yer alıyordu.

Alt katta, bir zamanlar çelik ve bakır aksamları parıldayan makinelerin bulunduğu harap oda görülüyordu. Rutubetten kırılmış ve yeşermiş kirişlerin ortasında, yerde birkaç duvar parçası yatıyordu. Boşaltma pompalarının kolunun bağlı bulunduğu çarkların kalıntıları, kırılmış ya da paslanmış yastıklar, dişleri dökülmüş küçük tekerlekler, tepetaklak olmuş teraziler, seyyar köprü dayanaklarına monte edilmiş ve büyük sürüngen fosilleri gibi duran birkaç basamak, hâlâ iki üç sallanan kazığın üzerinde duran kırık bir traversin taşıdığı raylar, boş bir vagonun ağırlığına bile da-

yanamayacak haldeki tramvaylar... Dochart Çukuru'nun hüzünlü görüntüsü böyleydi.

Kuyuların tarazlanmış taşlardan oluşan bilezikleri, kalın yosun tabakaları altında kayboluyordu. Bir yerde bir kafesin kalıntıları, bir başka yerde kömürün cinsine ve büyüklüğüne göre ayrıldıktan sonra biriktirildiği bir deponun yıkıntıları görülüyordu. Nihayet, zincir parçalarının sarktığı fıçı kalıntıları, dev tezgah parçaları, içi dışına çıkmış bir kazanın sacları, bükülmüş pistonlar, pompalama kuyularının ağzına doğru sarkan uzun sarkaçlar, rüzgarda sallanan merdivenler, ayakları titreyen köprüler, çatlaklı duvarlar, tuğlaları kırılmış, sürgü kolu silindir halkalarla desteklenmiş toplara benzeyen bacaların altındaki yarı yıkık çatılar, bunların hepsinden, ne eski bir taş şatonun, ne de surları yıkılmış bir kalenin verebileceği o güçlü terk edilmişlik, sefalet ve üzüntü hissi doğuyordu.

"Bu çok üzücü!" dedi James Starr sessiz kalan genç adama bakarak.

İkisi beraber, Yarow Kuyusu'nun üzerini örten ve merdivenleriyle hâlâ çukurun alt galerisine inilebilen sundurmanın altına girdiler.

Mühendis ağızdan aşağı doğru eğildi.

Eskiden buradan vantilatörlerin üflediği güçlü hava gelirdi. Şimdi ise sessiz bir uçurum vardı sadece. Bu ağzın, sönmüş bir volkan ağzına benzediği söylenebilirdi.

James Starr ve Harry ilk sahanlığa adım attılar.

İşletme zamanında, Aberfoyle kömür ocaklarının bazı kuyularında ulaşımı sağlayan, ustalıkla yapılmış ve mükemmel biçimde tasarlanmış makineler çalışıyordu: Ahşap raylar üzerinde çalışan otomatik paraşütlü kafesler, 'engine-men' adı verilen ve basit bir salınım hareketiyle madencilerin tehlikeye atılmadan inmesini ve yorulmadan çıkmasını sağlayan, sallanan merdivenler.

Ancak bu mükemmel araçlar, çalışmaların durdurulmasından beri oradan kaldırılmıştı. Yarow Kuyusu'nda sadece elliye elli ayak genişliğinde sahanlıklarla ayrılmış uzun bir merdiven kalmıştı. Art arda bitiştirilmiş otuz merdiven, alt galerinin tabanına, bin beş yüz ayak aşağıya inilmesini sağlıyordu. Bu, Dochart Çukuru'nun dibiyle yerin yüzeyi arasındaki tek bağlantıydı. Havalandırma ise Yarow Kuyusu yoluyla yapılıyor; kuyunun galerileri, ağzı bir üst seviyeye açılan bir başka kuyuya

bağlanıyordu. Sıcak hava da doğal olarak bu ters çevrilmiş sifondan çıkıyordu.

"Seni takip ediyorum evlat," dedi mühendis genç adama önden gitmesini işaret ederek.

"Emrinizdeyim Bay Starr."

"Lamban var mı?"

"Evet. Ama keşke o bir zamanlar kullandığımız güvenlik lambası olsaydı."

"Olsun," diye yanıtladı James Starr, "artık grizu patlamalarından korkmamıza gerek yok!"

Harry'nin yanında sadece bir yağ lambası vardı. Fitili yaktı. Kömürü tamamen boşaltılmış haldeki ocakta, hidrojen protokarbonat kaçağı olması mümkün değildi. O yüzden herhangi bir patlamadan endişe edilmesi yersiz olduğu gibi, alevlerle hava arasına gazın ateş almasını engelleyecek o metal örtüyü koymaya da gerek yoktu. O zamanlar son derece mükemmel hale getirilmiş olan davy lambasının burada kullanılması lüzumsuz olacaktı. Ancak tehlike kalmadıysa, bu, artık tehlike nedeninin, bu nedenle birlikte de bir zamanlar Dochart Çukuru'nun zenginliğini sağlayan yakıtın ortadan kalkmış olmasından kaynaklanıyordu.

Harry, en üst merdivenin ilk birkaç basamağını indi. James Starr onu takip etti. Kısa bir süre sonra ikisi de kendilerini sadece lambanın ışığının bozduğu koyu karanlıkta buldular. Genç adam, yol arkadaşını daha iyi aydınlatabilmek için lambayı başının üzerinde tutuyordu.

Mühendis ve rehberi, bu her zamanki ölçülü madenci adımlarıyla birkaç düzine basamak indiler. Basamaklar hâlâ iyi durumdaydı.

James Starr, yetersiz ışığın görmesini sağladığı kadarıyla da olsa, kısmen çürümüş ahşap kaplamanın örttüğü duvarlara ilgiyle bakıyordu.

On beşinci sahanlığa, yani yarı yola geldiklerinde bir süreliğine durdular.

"Tahmin edersin ki sendeki bacaklar bende yok oğlum," dedi mühendis uzun uzun soluyarak, "ama gene de idare ediyorum!"

"Gücünüz yerinde Bay Starr," diye yanıtladı Harry, "madende yaşamış olmanın farkı bu tabii."

"Haklısın Harry. Gene de bir zamanlar, yirmi yaşındayken, bir solukta iniverirdim burayı. Haydi bakalım, yola koyulalım!"

Ancak tam sahanlığı terk edecekleri sırada,

kuyunun derinlerinden, uzaklardan gelen bir ses duyuldu. Ses, yavaş yavaş büyüyen bir dalga gibi geliyor, giderek daha belirgin bir hal alıyordu.

"Hey! Kim var orada?" diye sordu mühendis Harry'yi durdurarak.

"Bilemiyorum," diye yanıtladı genç madenci.

"İhtiyar baban olmasın?"

"O mu Bay Starr? Hayır."

"Bir komşu o halde..."

"Çukurun dibinde komşumuz yok," diye yanıtladı Harry. "Yalnızız. Tamamen yalnızız."

"Pekala! Bırakalım geçsin şu davetsiz misafir," dedi James Starr. "İnenlerin çıkanlara yol vermesi gerekir."

Birlikte beklediler.

Ses o sırada dev bir üflemeli çalgının ağzından çıkıyormuşçasına büyük bir gürlemeyle çınlıyordu ve bir süre sonra genç madencinin kulaklarına bir İskoç şarkısının sözleri net olarak geldi.

"Göller şarkısı!" diye haykırdı Harry. "Ah! Eğer bu şarkı Jack Ryan'dan başkasının ağzından çıkıyorsa, gerçekten çok şaşıracağım."

"Peki böyle güzel şarkı söyleyen bu Jack

Ryan kim?" diye sordu James Starr.

"Ocaktan eski bir arkadaş" diye yanıtladı Harry.

Daha sonra sahanlığın üzerinden eğilerek:

"Hey! Jack!" diye seslendi.

"Sen misin Harry?" diye cevap geldi aşağıdan. "Bekle, geliyorum."

Ve şarkı en güzel yerinden devam etti.

Bir süre sonra, yirmi beş yaşında, iri yapılı, mutlu yüzlü, gözlerinin içi gülen, ağzı kulaklarında, sapsarı saçlı bir oğlan, lambasının yaydığı bir ışık konisinin altında belirdi ve on beşinci merdivenin sahanlığına adımını attı.

İlk hareketi, Harry'nin uzattığı eli sıkıca sıkmak oldu.

"Sana rastladığıma çok memnunum!" diye haykırdı. "Aziz Mungo beni korusun! Bugün yukarıya çıktığını bilseydim, Yarow Kuyusu'na inmekten kurtulurdum."

"Bay James Starr," dedi o zaman Harry lambasını karanlıkta kalan mühendise doğru çevirerek.

"Bay Starr!" diye yanıtladı Jack Ryan. "Ah! Sayın mühendis, sizi tanıyamayacaktım. Çukurdan ayrıldığımdan beri gözlerim karanlıkta görme alışkanlığını kaybetti."

"Ben de şimdi sürekli şarkı söyleyen bir küçük çocuk hatırlıyorum. Üzerinden on yıl geçmiş evlat! Hiç şüphe yok ki sendin o!"

"Bendim Bay Starr, ve meslek değiştirdiğim halde huyumu değiştirmedim gördüğünüz gibi. Hah! Gülmek ve şarkı söylemek, bana öyle geliyor ki, ağlayıp sızlanmaktan iyidir."

"Kesinlikle Jack Ryan."

"Peki madenden ayrıldığından beri ne yapıyorsun?"

"Buraya dört mil uzaklıktaki Renfrew Kontluğu'nda bulunan Irvine yakınlarındaki Melrose Çiftliği'nde çalışıyorum. Ah! Tabii ki Aberfoyle kömür ocakları gibi değil! Kazma, benim elime belden ve üvendireden daha çok yakışıyordu. Hem sonra, emektar çukurda, şarkılarınızı size geri gönderen, sesi iyi yansıtan köşeler, şen yankılar vardı, oysa yukarıda... Herhalde ihtiyar Simon'ı ziyaret edeceksiniz Bay Starr?"

"Evet Jack," diye yanıtladı mühendis.

"O zaman sizi daha fazla tutmayayım..."

"Söyle bana Jack," diye sordu Harry, "bugün kulübeye niçin geldin?"

"Seni görmek ve Irvine Klanı'nın şenliğine

davet etmek istiyordum dostum. Biliyorsun ya, ben oraların 'piper'[1]ıyım. Şarkı söyleyip dans edeceğiz!"

"Sağol Jack, ama bu mümkün değil."

"Mümkün değil mi?"

"Evet, Bay Starr'ın ziyareti biraz uzayabilir ve onu Callander'a geri götürmem gerekiyor."

"Ama Harry! Irvine Klanı şenliğine daha sekiz gün var. O zamana kadar Bay Starr'ın ziyareti herhalde bitmiş olur ve hiçbir şey seni kulübede tutamaz!"

"Tabii ki Harry," diye yanıtladı James Starr. "Arkadaşın Jack'in yaptığı daveti değerlendirmen gerek!"

"Eh, pekala, kabul ediyorum Jack," dedi Harry. "Sekiz gün sonra Irvine şenliğinde buluşuruz."

"Sekiz gün sonra, anlaştık," diye yanıtladı Jack Ryan. "Elveda Harry! Emrinizdeyim Bay Starr! Sizi tekrar gördüğüme çok memnunum! Arkadaşlara haberlerinizi iletirim. Sizi kimse unutmadı sayın mühendis."

"Ben de kimseyi unutmadım," dedi James Starr.

"Her şey için teşekkürler efendim," diye

1) İskoçya'da gayda çalanlara verilen ad.

yanıtladı Jack Ryan.

"Hoşçakal Jack!" dedi Harry, arkadaşının elini son kez sıkarken.

Ve Jack Ryan, şarkısına kaldığı yerden devam etmeye başladı. Az sonra kuyunun üst kısımlarında, lambasının hafifçe aydınlattığı yerlerde kayboldu.

James Starr ve Harry, on beş dakika sonra son merdiveni inip çukurun son katının tabanına adım atmıştı.

Yarow Kuyusu'nun dibindeki yuvarlak küçük alana madendeki son kömür damarının işletilmesinde kullanılmış olan çeşitli galeriler bağlanıyordu. Kimileri dik duran iri direklerle payandalanmış, kimileri de kalın bir taş katmanıyla desteklenmiş haldeki galeriler, şist ve kumtaşı kütlelerinin içine gömülüyordu. İşletmenin boşalttığı damarlar toprak yığınları ile doldurulmuştu. Yapay sütunlar civardaki taş ocaklarından getirilmiş olan taşlardan yapılmıştı ve şu anda yeri, yani bir zamanlar doğrudan damarın üzerinde bulunan üçüncü ve dördüncü zaman katmanlarını destekliyordu. Bir zamanlar kah bir madencinin lambasıyla, kah madenlerdeki kullanımı son zamanlarda yaygınlaşmış olan elektrik ışığıyla

aydınlanan bu galeriler şimdi kapkaranlıktı. Karanlık tüneller, artık ne raylar üzerinde yürüyen vagonların gıcırtılarıyla, ne aniden kapanan hava kapılarının gürültüsüyle, ne işçilerin sesleriyle, ne atların ve katırların kişnemeleriyle, ne işçilerin kazma darbeleriyle, ne de kütleyi patlatan çarpma gümbürtüleriyle çınlıyordu.

"Biraz dinlenmek ister misiniz Bay Starr?" diye sordu genç adam.

"Hayır oğlum," diye yanıtladı mühendis, "çünkü ihtiyar Simon'ın kulübesine ulaşmak için sabırsızlanıyorum."

"O halde beni takip edin Bay Starr. Size rehberlik edeceğim ve bu arada, eminim ki bu karanlık galeriler labirentinde yolunuzu kolayca bulacaksınız."

"Elbette! Çukurun planı hâlâ kafamda."

Harry, arkasında mühendisle beraber, etrafı daha iyi aydınlatmak için lambasını kaldırarak, katedrale benzeyen yüksek bir galeriye daldı. İkisinin de ayakları, işletme döneminde rayları destekleyen ahşap traverslere çarpıyordu.

Ancak henüz elli adım atmışlardı ki kocaman bir taş James Starr'ın ayaklarının dibine

düşüverdi.

"Dikkat edin Bay Starr!" diye haykırdı Harry, mühendisi kolundan kavrayarak.

"Bir taş, Harry! Ah! Bu eski tonozlar artık yeteri kadar sağlam değil, hem..."

"Bay Starr," diye yanıtladı Harry Ford, "bana öyle geliyor ki bu taşı... bu taşı birileri attı!"

"Birileri mi attı?" diye haykırdı James Starr. "Ne demek istiyorsun evlat?"

"Hiç, hiç... Bay Starr," diye yanıtladı Harry kaçamak bir tavırla, ciddi bakışlarıyla bu kalın duvarları delip geçmek istiyormuş gibi görünüyordu. "Yolumuza devam edelim. Koluma girin rica ederim ve yanlış bir adım atmaktan korkmayın."

"Geliyorum Harry!"

Harry, arka tarafa bakıp lambasının ışığını galerinin derinliklerine yöneltti ve birlikte ilerlemeye başladılar.

"Yakında varıyor muyuz?" diye sordu mühendis.

"En fazla on dakikaya kadar."

"İyi."

"Yalnız," diye mırıldandı Harry, "bu oldukça tuhaf. Başıma ilk kez böyle bir şey geliyor.

Tam biz oradan geçerken o taşın düşeceği tuttu!"

"Harry, bu sadece bir tesadüftü!"

"Bir tesadüf... diye yanıtladı genç adam başını sallayarak. Evet... Bir tesadüf..."

Harry durmuş, dinliyordu.

"Ne oldu Harry?" diye sordu mühendis.

"Arkamızdan birinin yürüdüğünü sandım," diye yanıtladı genç madenci kulağını daha da büyük bir dikkatle vererek.

Sonra:

"Hayır! Yanılmış olmalıyım," dedi. "Koluma girin Bay Starr. Beni bir baston gibi kullanabilirsiniz..."

"Sağlam bir baston Harry," diye yanıtladı mühendis. "Senin gibi cesur bir oğlandan daha iyisi mi olur?"

Birlikte karanlık koridor boyunca sessizce yürümeyi sürdürdüler.

Harry sık sık arkasını dönüp uzak bir ses ya da bir ışık yakalamaya çalışıyordu.

Ancak arkasında ve önünde, sessizlik ve karanlıktan başka bir şey yoktu.

5

FORD AİLESİ

On dakika sonra, James Starr ile Harry nihayet ana galeriden çıkıyorlardı.

Genç madenci ile yol arkadaşı bir açıklığın –tabii eğer bu kelime geniş ve karanlık bir oyuğu anlatmak için kullanılabilirse– dibine gelmişlerdi. Ancak bu oyuk gün ışığından tamamen mahrum değildi. Üst katlarda açılmış ve şimdi terk edilmiş olan bir kuyunun ağzından biraz ışık geliyordu. Dochart Çukuru'nda hava akımı bu kuyu yoluyla sağlanıyordu. İçerdeki sıcak hava, yoğunluğu daha düşük olduğu için Yarow Kuyusu'na doğru yöneliyordu.

Böylece, kalın şist tonozunu aşabilen bir miktar hava ve aydınlık, o açıklığa kadar girebiliyordu.

Simon Ford, ailesi ile beraber on yıldır burada, eskiden Dochart Çukuru'ndaki mekanik çekme işlemlerini gerçekleştirmeye yarayan

güçlü makinelerin çalıştığı yerde, şist kütlesinde oyulmuş bu yeraltı evinde yaşıyordu.

İhtiyar ustabaşının oturduğu –ve bilerek 'kulübe' adını verdiği– bu ev böyle bir yerdi. Simon Ford uzun süren çalışma hayatı boyunca edindiği maddi birikimi sayesinde, krallığın herhangi bir yerinde, açık havada, ağaçların ortasında yaşayabilirdi; ancak o ve kendisiyle aynı düşüncelere, aynı zevklere sahip ailesi, mutlu mesut yaşadıkları ocağı terk etmemeyi tercih etmişlerdi. Evet! İskoçya'nın yüzeyinin bin beş yüz ayak altında bulunan bu kulübeyi seviyorlardı. Başka avantajlar bir yana, burada hazine görevlilerinin, vergi toplamakla yükümlü 'stentmater'ların ev sakinlerinin yakasına yapışması derdi de yoktu!

Dochart Çukuru'nun eski ustabaşısı Simon Ford, şimdi altmış beş yaşındaydı ve gücü kuvveti yerindeydi. İri yarı, gürbüz, uzun boylu Ford, Kuzey İskoçya ordularına birçok iyi adam veren bu kantonun en dikkat çekici 'sawney'lerinden[1] biriydi.

Simon Ford köklü bir madenci ailesinden geliyordu ve soyağacı, İskoçya'daki kömür damarlarının işletilmeye başlandığı ilk dönemle-

1) İskoçyalı.

re kadar uzanıyordu.

Yunanlıların ve Romalıların kömür kullanıp kullanmadıklarını, Çinlilerin Hıristiyanlık öncesi dönemde kömür madenlerinden faydalanıp faydalanmadıklarını arkeolojik bulgular ışığında araştırmadan, yanıcı mineralin, adını [Fr. *houille*] XII. yüzyılda Belçika'da yaşamış olan nalbant Houillos'dan alıp almadığını tartışmadan, Büyük Britanya havzalarının düzenli olarak işletilen ilk madenler olduğu söylenebilir. Daha XI. yüzyılda, Fatih William, Newcastle havzasının ürünlerini silah arkadaşlarıyla arasında paylaştırıyordu. XIII. yüzyılda III. Henry tarafından 'deniz kömürü' için işletme lisansı veriliyordu. Nihayet aynı yüzyılın sonlarına doğru İskoçya ve Galler'deki havzalardan bahsedilmeye başlandı.

İşte bu dönemde Simon Ford'un ataları, babadan oğula bir daha çıkmamacasına Kaledonya'nın yeraltına girmişlerdi. Bunlar sadece basit işçilerdi. Değerli yakıtın çıkarılmasında birer forsa gibi çalışıyorlardı. O dönemde kömür madenlerinde çalışanların, tıpkı tuzla işçileri gibi köle oldukları düşünülmekteydi. Gerçekten de XVIII. yüzyılda bu düşünce İskoçya'da o derece yerleşik haldeydi ki, Préten-

dant Savaşı sırasında Newcastle'daki yirmi bin madencinin –sahip olmadıklarına inandıkları– özgürlüğü ele geçirmek için ayaklanmalarından korkulmuştu.

Her ne olursa olsun, Simon Ford, İskoçyalı madencilerin oluşturduğu bu büyük ailenin üyesi olmaktan gurur duyuyordu. Atalarının kazma, küskü, madenci kazması ve çapa kullandığı yerlerde kol işçiliği yapmıştı. Otuz yaşında, Aberfoyle kömür ocaklarının en önemli kısmı olan Dochart Çukuru'nda ustabaşı olmuştu. Mesleğini büyük bir tutkuyla seviyordu. Uzun yıllar boyunca görevini büyük bir çabayla yerine getirdi. Tek üzüntüsü, katmanın inceldiğini görmesi ve damarın tükeneceği zamanın ne kadar yakın olduğunu tahmin edebilmesiydi.

İşte o zaman, Simon Ford kendini, Aberfoyle'un yeraltında birbirlerine bağlanan çukurlarda yeni damarlar aramaya adamıştı. İşletmenin son dönemlerinde birkaç damar bulma mutluluğuna da erişmişti. Madenci içgüdüleri çok işine yarıyordu ve James Starr onun bu özelliğini takdir ediyordu. Onun, tıpkı bir hidroskopun yerin altındaki su kaynaklarını bulması gibi, ocağın derinliklerindeki damar-

ları bulabildiği söyleniyordu.

Ancak bir gün geldi, ocakta hiç yanıcı maddenin kalmadığı söylendi. Sondajlar hiçbir sonuç vermedi. Kömür damarının tamamen tükendiği kesinleşti. İşletme durduruldu. Madenciler gitti.

Buna inanmalı mıydı? Bu durum, birçokları için büyük bir umutsuzluğa yol açmıştı. İnsanın esasında acısını sevdiğini bilenler buna şaşırmayacaklardır. Simon Ford, hiç şüphesiz, bu durumdan en çok etkilenen kişi olmuştu. O, varoluşu madenin varoluşundan ayrı düşünülemeyen madenci tipine tam olarak uyuyordu. Doğduğundan beri madende oturuyordu ve çalışmalar bırakıldığında orada kalmak istedi. Böylece kaldı. Oğlu Harry, yeraltındaki evin ihtiyaçlarının karşılanmasından sorumluydu; ancak kendisi, on yaşından beri, yerin yüzeyine on defadan fazla çıkmamıştı.

"Yukarı çıkmak mı? Nedenmiş o?" diye tekrar ediyor ve o karanlık yurdunu terk etmiyordu.

Öte yandan, ihtiyar ustabaşı bu son derece sağlıklı ortamda, sürekli olarak ortalama bir sıcaklıkta yaşadığı için, ne yaz sıcaklarından, ne de kış soğuklarından etkileniyordu. Ailesi

de iyiydi. Daha fazla ne isteyebilirdi ki?

Aslında içten içe çok üzülüyordu. Büyük emekle işletilen o çukurda, eski zamanların canlılığını, hareketini, hayatını özlüyordu. Bu arada kafasını bir sabit fikir işgal etmişti:

"Hayır! Hayır! Ocak tükenmedi!" diye tekrar edip duruyordu.

Simon Ford'un karşısına çıkıp da eski Aberfoyle'un canlanıvereceğinden şüphe duyduğunu söyleyen biri başını derde sokardı! Ustabaşı, madene geçmişteki parlak günlerini geri getirecek olan yeni bir katmanın bulunacağı umudunu hiçbir zaman yitirmemişti. Evet! Eğer gerekirse, gönüllü olarak madenci kazmasını eline alır ve hâlâ güçlü olan o ihtiyar kollarıyla kayalara var gücüyle saldırabilirdi. Bu nedenle kah yalnız başına, kah oğluyla beraber karanlık galerilerde dolaşıyor, gözlemler yapıyor, araştırıyor, her akşam yorgun argın, ancak umudunu yitirmemiş halde kulübeye dönüyordu.

Simon Ford'un değerli yoldaşı, iri ve güçlü 'goodwife', İskoç deyişine göre 'iyi eş' Madge idi. O da, tıpkı kocası gibi Dochart Çukuru'nu terk etmek istememişti. Bu konuda karısı da Simon Ford'un bütün umutlarını ve üzüntüle-

rini paylaşıyordu. Onu cesaretlendiriyor, teşvik ediyor, onunla ciddi ciddi konuşuyor, böylece ihtiyar ustabaşının kalbini ısıtıyordu.

"Aberfoyle sadece uykuya daldı Simon," diyordu ona. "Haklı olan sensin. Bu sadece bir dinlenme, ölüm değil!"

Madge da dış dünyadan vazgeçmeyi bilmiş ve karanlık kulübede üç kişilik bir mutlulukla yetinmişti.

İşte James Starr böyle bir yere geldi.

Mühendis bekleniyordu. Simon Ford, kapısının önünde, Harry'nin fenerinin ışığı sayesinde eski 'viewer'ının gelişini gördü ve ona doğru ilerledi.

"Hoşgeldiniz Bay James!" diye bağırdı şistin tonozlarında yankılanan bir sesle. "İhtiyar ustabaşının kulübesine hoşgeldiniz! Yerin bin beş yüz ayak dibine batmış olsa da, Ford ailesinin evinin misafirperver olmadığı söylenemez!"

"Nasılsınız sevgili Simon?" diye sordu James Starr ev sahibinin elini sıkarak.

"Çok iyiyim Bay Starr. Burada, her türlü hava değişikliğinden uzakta başka nasıl olunabilir ki? Yaz boyunca Newhaven ya da Porto-Bello'nun[1] havasını soluyan lord eşleri,

1) Edinburg yakınlarındaki sayfiyeler.

Aberfoyle ocaklarında birkaç ay geçirseler daha iyi ederler! Eski başkentin rutubetli sokaklarındaki gibi nezle kapma riskleri de yoktur hem."

"Bunun aksini iddia edecek kişi ben değilim," diye yanıtladı James Starr ustabaşını eskisi gibi bulmuş olmanın mutluluğuyla! "Gerçekten, neden Canongate'teki evim yerine sizinkinin yanında bir kulübe yapmadığımı soruyorum kendi kendime!"

"Emrinizdeyim Bay Starr. Sizinle arasında sadece ortak bir duvar olmasından özellikle gurur duyacak eski madencilerinizden birini tanıyorum."

"Peki ya Madge?..." diye sordu mühendis.

"Sevgili karım benden iyi, tabii bu mümkünse!" diye yanıtladı Simon Ford. "Ve sizi sofrasında ağarlayacağı için çok memnun. Sanıyorum sizi yeniden konuk etmek için her zamankinden daha iyi yemekler yapacak."

"Göreceğiz Simon, göreceğiz!" dedi mühendis. Bu uzun yürüyüşten sonra iyi bir yemek yiyeceği haberine kayıtsız kalamazdı.

"Aç mısınız Bay Starr?"

"Kesinlikle açım. Yolculuk iştahımı açtı. Korkunç bir hava vardı gelirken."

"Ah! Yukarıda yağmur yağıyor demek!" diye yanıtladı Simon Ford acıyarak.

"Evet Simon. Forth'un suları bugün bir denizinki gibi hareketli!"

"Gördüğünüz gibi Bay James, burada hiçbir zaman yağmur yağmaz. Ama size, buranın benim kadar iyi bildiğiniz üstünlüklerini anlatacak değilim! İşte kulübeye geldiniz. Aslolan budur ve, tekrar ediyorum, hoşgeldiniz!"

Simon Ford, Harry'nin peşi sıra James Starr'ı barınağa soktu. Mühendis kendisini, bir tanesi tavandaki renkli kirişlere asılı olmak üzere birçok lambayla aydınlatılan geniş bir salonun ortasında buldu.

Üstünde canlı renklere bezenmiş bir örtü olan masa, kendileri için, eski deriyle kaplı dört sandalye ayrılmış olan davetlileri bekliyordu.

"Merhaba Madge," dedi mühendis.

"Merhaba Bay James," diye yanıtladı konuğunu karşılamak üzere ayağa kalkan iyi niyetli İskoç kadın.

"Sizi tekrar gördüğüme memnunum Madge."

"Haklısınız Bay James, çünkü insanlar, her zaman iyi davrandıkları insanları yeniden gör-

mekten mutluluk duyar."

"Çorba bekliyor karıcığım," dedi o sırada Simon Ford, "ne çorbayı, ne de Bay James'i bekletmemek gerekir. Konuğumuz bir madenci gibi aç ve oğlumuzun kulübede bizi hiçbir şeyden mahrum bırakmadığını görecek! Bu arada Harry," diye ekledi ihtiyar ustabaşı oğluna dönerek, "Jack Ryan seni görmeye geldi."

"Biliyorum baba! Ona Yarow Kuyusu'nda rastladık."

"İyi ve neşeli bir arkadaş o," dedi Simon Ford. "Bana öyle geliyor ki yukarıda da sevdiriyor kendini! Damarlarında gerçek madenci kanı yoktu demek ki. Masaya Bay James. Bolkepçe yiyelim, zira akşam yemeği çok geç saatlere kalabilir."

Tam mühendis ve ev sahipleri yerlerini alacaklarken:

"Bir dakika Simon," dedi James Starr. "Benim bu yemeği afiyetle yememi istiyor musunuz?"

"Bu bizim için en büyük onur olacaktır Bay James," diye yanıtladı Simon Ford.

"O halde bunun için kafamı kurcalayan hiçbir şeyin olmaması gerekiyor. Ancak be-

nim size yöneltecek iki sorum var."

"Sorun Bay James."

"Mektubunuz beni ilgilendirecek türde bir haberden bahsediyor."

"Gerçekten de yakından ilgilendirecek."

"Peki ya sizi?"

"Sizi de, beni de Bay James. Ancak size bunu yemekten hemen sonra ve yerinde anlatmak istiyorum. Yoksa bana inanmak istemeyeceksiniz."

"Simon," diye devam etti mühendis, "iyi bakın bana... buraya... gözlerimin içine... İlginç bir haber mi? Evet... Pekala!... Size daha fazlasını sormayacağım," diye ekledi, umduğu cevabı ihtiyar ustabaşının gözlerinde okumuş gibi.

"Ya ikinci soru?" diye sordu ustabaşı.

"Bana bunu kimin yazmış olabileceğini biliyor musunuz?" diye yanıtladı mühendis aldığı yazarı belirsiz mektubu göstererek.

Simon Ford mektubu aldı, büyük bir dikkatle okudu.

Sonra oğluna göstererek:

"Bu yazıyı tanıyor musun?" dedi.

"Hayır, baba," diye yanıtladı Harry.

"Peki bu mektup Aberfoyle Postanesi'nin

damgasını mı taşıyordu?" diye sordu Simon Ford mühendise.

"Evet, aynı sizinki gibi," diye yanıtladı James Starr.

"Bu konuda ne düşünüyorsun Harry?" dedi Simon Ford, bakışları bir an için kararmıştı.

"Birilerinin, herhangi bir nedenle James Starr'ın verdiğiniz randevuya gelmesini engellemek istediğini düşünüyorum baba."

"Kim ama?" diye haykırdı ihtiyar madenci. "Kim benim düşüncemin gizli köşelerine bu kadar evvelden girebildi?"

Ve Simon Ford'u daldığı derin düşüncelerden çekip çıkaran Madge'ın sesi oldu.

"Oturalım Bay Starr" dedi kadın. "Çorba soğuyacak. Şimdilik bu mektubu düşünmeyelim!"

Ve ihtiyar kadının daveti üzerine herkes masadaki yerini aldı –James Starr, onu onurlandırmak için Madge'ın karşısına– babayla oğul da karşılıklı olarak oturdular.

Güzel bir İskoç yemeği yediler. Önce, nefis bir et suyunun içinde etlerin yüzdüğü bir çorba olan 'hotchpotch'tan içtiler. İhtiyar Simon'ın söylediğine göre, hayat arkadaşı, hotchpotch hazırlama sanatında rakipsizdi.

Aynı durum, pırasayla pişirilen bir tür horoz yahnisi olan ve övgüyü hak eden 'cockyleeky' için de geçerliydi.

Yemeklerin hepsi, Edinburg fabrikalarının en iyi bira fıçılarından doldurulmuş nefis bir İngiliz birası eşliğinde yeniyordu.

Ana yemek ise, et ve arpa unundan yapılmış ulusal puding türü olan 'haggis' idi. Şair Burns'e en güzel şiirlerinden birini yazması için ilham vermiş olan bu dikkat çekici yemek, dünyanın güzel şeyleri arasına konmaya layıktı: Bir rüya gibi geçti.

Madge konuğundan samimi övgüler aldı.

Yemek, peynir ve 'cakes' adı verilen incelikle hazırlanmış yulaflı pastalardan oluşan tatlı ile yirmi beş yıllık –yani tam Harry'nin yaşındaki– nefis bir taneli frenk rakısı olan 'usquebaugh'la sona erdi.

Bu ziyafet bir saat kadar sürdü. James Starr ve Simon Ford, sadece iyi bir yemek yemekle kalmadılar, aynı zamanda çok güzel sohbet ettiler – özellikle de eski Aberfoyle maden ocağı üzerine.

Harry ise daha çok sessiz kaldı. İki defa sofrayı; hattâ evi terk etti. Hiç şüphesiz o taş kazasından beri biraz endişeleniyordu ve

kulübenin etrafını gözetlemek istiyordu. O yazarı belirsiz mektup da kaygısını giderecek gibi değildi.

Harry'nin dışarı çıktığı anlardan birinde mühendis, Simon Ford ve Madge'a şöyle dedi:

"Çok iyi bir oğlunuz var dostlarım!"

"Evet Bay James, iyi ve bize çok bağlı," diye yanıtladı içtenlikle ihtiyar ustabaşı.

"Sizinle kulübede yaşamaktan memnun mu?"

"Bizi bırakıp gitmek istemiyor."

"Bu arada, onu evlendirmeyi düşünüyor musunuz?"

"Harry'yi evlendirmek mi!" diye haykırdı Simon Ford. "Kiminle? Eğlenceleri, dansı seven, kendi klanını bizim kömür ocağımıza tercih eden yukarıdaki kızlardan biriyle mi? Harry bunu istemez!"

"Simon," diye yanıtladı Madge, "gene de Harry'mizin hiç evlenmemesini istemiyorsundur herhalde!"

"Hiçbir şey istemiyorum," diye cevap verdi ihtiyar madenci, "ama bunun acelesi yok. Ona birini bulup bulamayacağımız ne.."

Tam bu sırada Harry içeri girdi, Simon Ford sustu.

Madge masadan kalkınca diğerleri de onu takip etti ve bir süreliğine kulübenin kapısında oturdular.

"Evet Simon," dedi mühendis, "sizi dinliyorum!"

"Bay James," diye yanıtladı Simon Ford, "kulaklarınıza değil, bacaklarınıza ihtiyacım var. İyi dinlendiniz mi?"

"Dinlendim ve karnım doydu, Simon. İstediğiniz yere kadar size eşlik etmeye hazırım."

"Harry," dedi Simon Ford oğluna dönerek, "güvenlik lambalarımızı yak."

"Güvenlik lambalarını mı alıyorsunuz?" diye haykırdı James Starr, "bir hayli şaşırdım buna, çünkü içindeki kömür tamamen boşaltılmış olan bir çukurda, grizu patlamalarından kaygılanmaya gerek yok."

"Evet Bay James, tedbir olarak!"

"Bana bir madenci giysisi giydirmeyi de teklif etmeyecek misin sevgili Simon?"

"Henüz değil Bay James! Henüz değil!" diye yanıtladı, gözleri derin göz çukurlarının içinde şaşılacak şekilde parlayan ihtiyar ustabaşı.

Harry kulübeye girdikten hemen sonra

elinde üç güvenlik lambasıyla çıktı.

Oğlan, bu lambaların birini mühendise, diğerini babasına verdi, üçüncüsünü de sağ elinde uzun bir baston olduğundan sol eline astı.

"Gidelim!" dedi Simon Ford, kulübenin kapısına dayanmış sağlam bir kazmayı alırken.

"Gidelim!" diye yanıtladı mühendis. "Hoşçakal Madge!"

"Tanrı sizinle olsun!" diye yanıtladı İskoçyalı kadın.

"İyi bir akşam yemeği, karıcığım, anlıyorsun ya," diye seslendi Simon Ford. "Döndüğümüzde aç olacağız ve açlığımızı onurlandıracağız."

6

AÇIKLANAMAYAN BİRKAÇ OLAY

İskoçya'nın yüksek ve alçak topraklarında hangi batıl inançların hakim olduğu bilinir. Bazı klanlarda, tımar sahiplerinin kesenekçileri, geceleri bir araya geldiklerinde kuzey mitolojisinden alınma hikayeleri anlatmayı çok severler. Ülkedeki eğitim ne kadar geniş ve özgür biçimde yaygınlaşmış olsa da, eski Kaledonya'nın toprağından geliyormuş gibi görünen bu efsaneleri birer uydurmaca haline getirememiştir. Burası hâlâ ruhların ve hortlakların, cinlerin ve perilerin ülkesidir. Burada, ancak para yoluyla baştan savılabilen kötü niyetli cinler, ileriyi görme yeteneğiyle gelecekteki ölümleri bilen Kuzey İskoçyalı 'Seer', kolları tüylü genç bir kız görünümünde ortaya çıkan ve aileleri tehdit eden talihsizlikleri haber veren 'May Moullach', uğursuz olayları bildiren 'Branchie', evdeki eşyanın teslim edildiği 'Brawnie'ler', Katrine Gölü'nün vahşi boğazla-

rında görünen 'Urisk' ve daha niceleri görünür.

Tabii ki, İskoçya kömür ocaklarındaki insanlar da efsane ve masal paylarını bu mitoloji repertuarından almak zorundaydılar. Yüksek Topraklar'ın dağları birçok iyi ya da kötü hayali varlıkla dolu olduğuna göre, karanlık ocaklar da en derin noktalarına kadar bunlarla dolup taşıyor olmalıydı. Eğer bir maden cini değilse, kim fırtına gecelerinde havzayı titretiyor, kim henüz işletilmeye açılmamış damarlarda izler bırakıyor, kim grizuyu ateşleyerek korkunç patlamalara neden oluyordu? Bu, en azından batıl inanç sahibi İskoçyalılar arasında yaygın olan düşünceydi. Gerçekten de, tamamen fiziksel olaylar söz konusu olduğunda, madencilerin birçoğu fantastik olaylara inanıyordu ve onların bu yanılgılarını giderme çabası, zaman kaybından başka bir şey değildi. Saflık, özgürce gelişebilmek için bu uçurumlardan daha iyi bir yer bulabilir miydi ki?

Ancak Aberfoyle ocakları, efsaneler ülkesinde işletildikleri için, doğal olarak her türlü doğaüstü olaya elverişli olmak durumundaydı.

İşte bu yüzden orada da efsaneler gırla gidiyordu. Zaten o zamana kadar açıklanamayan bazı olayların, toplumsal saflığa yeni mal-

zemeler sağlamaktan başka işe yaramadığını söylemek gerekiyor.

Dochart Çukuru'nun batıl inanç düşkünlerinin başında, Harry'nin arkadaşı Jack Ryan geliyordu. O, doğaüstünün en büyük yandaşıydı. O, bütün bu fantastik hikayeleri, kış gecelerinde kendisine büyük başarı sağlayan şarkılara dönüştürüyordu.

Ancak saflığını sergileyen tek kişi Jack Ryan değildi. Arkadaşları da Aberfoyle çukurlarının hayaletlerle dolu olduğunu, orada da tıpkı Yüksek Topraklar'da olduğu gibi birtakım kavranılamaz varlıkların sık sık belirdiğini açıkça iddia ediyorlardı. Onları duyanlar, esas bunun böyle olmamasının olağandışı olacağını düşünürdü. Aslında gulyabanilerin, cinlerin, perilerin ve başka fantastik dram oyuncularının fink atması için karanlık ve derin bir kömür ocağından daha uygun bir yer olabilir miydi? Dekor hazırdı, neden doğaüstü şahsiyetler de gelip rollerini oynamasındı?

Jack Ryan ve Aberfoyle kömür ocaklarındaki arkadaşları böyle düşünüyorlardı. Farklı çukurların, damarlar arasında yerleşmiş uzun yeraltı galerileriyle birbirlerine bağlandıklarını söylemiştik. Bu nedenle Stirling Kontluğu'nun

altında, tünellerle oyulmuş, mağaralarla delik deşik edilmiş, kuyularla açılmış, dev bir karınca yuvasını andıran bir tür yeraltı gömütü, bir yeraltı labirenti vardı.

Bu nedenle çeşitli bölgelerdeki madenciler, kah çalışmalarının başına giderken, kah işlerinden dönerken sık sık karşılaşıyorlardı. Böylece sürekli olarak sohbet etme ve kaynağını kömür ocağından alan hikayelerin bir çukurdan diğerine yayılmasını sağlama imkanı doğuyordu. Bu sayede anlatılanlar ağızdan ağıza dolaşıyor, keyfi şekilde büyütülerek müthiş bir süratle başkalarına aktarılıyordu.

Bu arada, daha iyi eğitilmiş ve diğerlerinden daha olumlu mizaca sahip iki adam, bu gidişata hep direnmişti. Onlar, cinlerin, gulyabanilerin ya da perilerin hayatlarına burunlarını soktuklarını kesinlikle kabul etmiyorlardı.

Bunlar Simon Ford ile oğluydu; söylenenler gibi olmadığını da Dochart Çukuru'nun terk edilmesinden sonra bu karanlık yeraltı mezarında oturmaya devam ederek gösterdiler. Belki Madge'da, Yüksek Topraklar'daki bütün İskoçyalı kadınlarda olduğu gibi doğaüstüne belli bir eğilim vardı. Ancak o, bu hayalet hikayelerini kendi kendine anlatmakla yetiniyordu.

Bunu da bilinçli olarak yapıyordu, zira eski gelenekleri kaybetmek istemiyordu.

Simon ve Harry Ford, arkadaşları kadar saf olsalardı da ocağı ne cinlere, ne de perilere terk ederlerdi. Yeni bir damar bulma umudu, bütün o fantastik cinler ordusuna meydan okumalarına yol açıyordu. Saf değillerdi ve sadece bir konuda inançlıydılar: Aberfoyle Kömür Madeninin tamamen tükendiğini kabul edemiyorlardı. Simon Ford ve oğlunun, bu konuda 'kömürcü inancına', yani o hiçbir şeyin sarsamayacağı Tanrı inancına sahip olduklarını söylemek haksızlık olmaz.

İşte bu nedenle on yıldan beri, bir gün bile aksatmadan, kararlı bir şekilde, o sarsılmaz inanca sahip baba ve oğul, kazmalarını, bastonlarını ve lambalarını alıp etrafı kollayarak, kayaları sert darbelerle yoklayıp dinleyerek birlikte yürüyorlardı.

Araştırmalar ilkel arazilerin granitine kadar yürütülmediği sürece, Simon ve Harry Ford, o anda yararsız görünen bu araştırmanın gelecekte yararlı olabileceği ve yeniden ele alınması gerektiği konusunda hemfikirdiler. Bütün hayatlarını Aberfoyle Kömür Ocağını eski zenginliğine kavuşturmaya çalışarak geçire-

ceklerdi. Eğer baba başaracakları saatten önce yorgun düşerse, oğul işi tek başına sürdürecekti.

Ocağın bu iki tutkulu bekçisi, orayı aynı zamanda koruma amacıyla da dolaşıyorlardı. Dolma toprakların ve tonozların sağlamlığından emin olmak istiyorlardı. Endişelenecek herhangi bir yer göçmesi olup olmadığına ve çukurun herhangi bir kısmının acilen kullanıma kapanmasının gerekip gerekmediğine bakıyorlardı. Yukarı kısımlardaki sulardan sızıntı izlerini inceliyor, onların yataklarını değiştiriyor, kanal içine alarak çirkef kuyularına akmalarını sağlıyorlardı. Kısacası onlar, zamanında, artık dumana dönüşüp kaybolmuş olan nice zenginliğin çıkarıldığı bu çorak ülkenin gönüllü muhafızları ve koruyucuları olmuşlardı!

Bu gezilerin birkaçında yaşadığı ve bir türlü açıklayamadığı bazı olaylar, Harry'yi çok etkilemişti.

Dar bir yolda ilerlerken, birçok sefer toprakla örtülü mağara duvarlarına vurulan güçlü kazma darbelerini andıran sesler duyduğunu hissetti.

Ne doğaüstü, ne de doğal olaylardan kor-

kan Harry, bu gizemli çalışmanın sebebini keşfetmek için adımlarını sıklaştırmıştı.

Tünel bomboştu. Genç madencinin duvarlarda dolaştırdığı fenerinin ışığında, hiçbir yeni keser veya kazma izi görünmüyordu. Harry bunun üzerine, kendi kendine bunun bir akustik yanılsaması, tuhaf bir yankının oyunu olup olmadığını sormaya başladı.

Bir başka zaman, şüpheli bir girintiye doğru aniden canlı bir ışık tuttuğunda, bir gölgenin geçip gittiğini sanmıştı. İleri doğru atılmıştı... Hiçbir şey yoktu... Üstelik bir insanın ondan kaçmak için kullanabileceği hiçbir çıkış yoluna da rastlamadı.

Bir aydan beri tam iki defa, Harry, çukurun batı kesimini ziyaret ederken, uzaktan sanki bir madenci bir dinamit lokumu patlatıyormuş gibi gürültüler duydu.

Son seferinde, titizlikle yapılan araştırmalardan sonra, bir direğin mayınla yıkılmış olduğunu gördü.

Harry, fenerinin ışığında, mayının zarar verdiği duvarı dikkatle inceledi. Duvar basit bir taş yığınından değil, bu derinliğe kadar kömür damarının katıyla inmiş olan bir şist yüzeyinden oluşuyordu. Acaba yeni bir damar

bulmak için mi mayın patlatılmıştı? Ocağın sadece bu kısmında bir çökmenin oluşması mı amaçlanmıştı? Harry kendi kendine bu soruyu sordu. Bu durumdan babasına bahsettiğinde, ne ihtiyar ustabaşı ne de kendisi tatmin edici bir cevap bulabildiler.

"Bu çok tuhaf," diye sürekli olarak tekrarlıyordu Harry. "Bilmediğimiz birinin madende bulunması imkansız görünüyor, ama gene de bundan kuşkulanmamak elde değil. Acaba bizim dışımızda birileri, işletilebilecek bir damarın olup olmadığını mı bulmaya çalışıyor? Yoksa Aberfoyle kömür ocaklarından geriye kalanları mı ortadan kaldırmak istiyor? Ama hangi amaçla? Hayatım pahasına da olsa bunu bulacağım!"

Harry Ford'un mühendise Dochart Çukuru'nun labirentlerinde rehberlik yaptığı günden on beş gün önce, genç madenci araştırmalarının sonucuna ulaşmak üzere olduğunu görmüştü.

Elinde güçlü bir fenerle ocağın güney-batı ucunu dolaşıyordu.

Birden, birkaç yüz ayak önünde, duvarı yanlamasına kesen dik bir bacanın dibinde, bir ışığın sönüverdiğini gördü. Aceleyle bu

şüpheli ışığa doğru ilerledi...

Araştırma faydasızdı. Harry fiziksel olaylara doğaüstü açıklamalar yapmadığı için, çukurun içinde bir yabancının dolaştığına kesin kanaat getirdi. Ancak her yeri arayıp tarayıp, galeriyi en ince girintilerine kadar incelediyse de, çabaları boşa çıktı ve herhangi bir kesin bilgiye ulaşamadı.

O zaman Harry, bu gizemi açığa çıkarmak için tesadüfleri beklemeye başladı. Hâlâ uzaklarda, havadaki elektrik sonucu oluşan kıvılcımlar gibi bir noktadan diğerine uçuşan ışıltıların belirdiğini görüyordu; ancak bu ışıltılar yıldırım hızıyla belirip ortadan kaybolduğu için nedenlerini bulmak mümkün olmuyordu.

Eğer Jack Ryan ve ocaktaki diğer batıl inanç meraklıları, bu tuhaf ışıltıları görmüş olsalardı, hiç şüphesiz "Hayalet var!" diye çığlık atmaktan geri kalmazlardı!

Ancak Harry bunu aklına bile getirmiyordu. İhtiyar Simon da... İkisi bir araya gelip de tamamen fiziksel bir nedene dayandığı belli olan bu olaylar üzerine konuştuklarında:

"Oğlum," diye yanıtlıyordu ihtiyar ustabaşı, "bekleyelim! Bütün bunlar bir gün

açıklığa kavuşacak!"

Ama gene de, o zamana kadar ne Harry'nin ne de babasının asla bir şiddet olayına maruz kalmadığını belirtmek gerekiyor.

Eğer o gün James Starr'ın ayaklarına düşen taş, kötü niyetli biri tarafından fırlatılmışsa, bu, bu türdeki ilk suç eylemiydi.

James Starr kendisine sorulduğunda, bu taşın galerinin tonozundan koptuğu düşüncesinde olduğunu söyledi. Ancak Harry böylesine basit bir açıklamayı kabul etmedi. Ona göre taş düşmemiş, atılmıştı. Eğer garip şekilde sekmediyse, taşın böyle bir yol izlemesi için yabancı bir itki tarafından harekete geçirilmiş olması gerekirdi.

Bu nedenle Harry, bu olayın, kendisine ve babasına, hattâ mühendise karşı doğrudan bir saldırı teşebbüsü olduğunu düşünüyordu. Olan bitenler düşünüldüğünde, belki de buna inanmakta haklı olduğu kabul edebilir.

7

SIMON FORD'UN BİR DENEYİMİ

James Starr ve iki yol arkadaşı kulübeyi terk ettiğinde, salondaki ahşap saat öğleni çalıyordu.

Havalandırma kuyusundan giren ışık, etrafı belli belirsiz aydınlatıyordu. Bu yüzden Harry'nin lambasına gerek kalmayabilirdi. Ancak lamba iş görmekte gecikmedi, zira ihtiyar ustabaşı, mühendisi Dochart Çukuru'nun ucuna götürüyordu.

Ana galeride iki mil boyunca ilerledikten sonra, üç kaşif –bir keşif gezisinin söz konusu olduğu görülecek– dar bir tünelin ağzına geldiler. Tonozu beyazımsı bir köpükle kaplı bir pekiştirme kerestesine dayanan bir kubbealtı gibiydi burası. Bin beş yüz ayak yukarıdaki Forth'un akış hattını üç aşağı beş yukarı takip ediyordu.

James Starr'ın Dochart Çukuru'nun labirentlerini eskisi kadar iyi bilmediğini düşünen Simon Ford, ona genel planla ilgili bilgileri,

izledikleri yolun coğrafyasıyla karşılaştırmalı olarak hatırlatıyordu.

Bu yüzden, James Starr ve Simon Ford konuşarak yürüyorlardı.

Harry önde yolu aydınlatıyordu. Karanlık girintilere aniden parlak fenerini tutarak şüpheli bir gölge bulmaya çalışıyordu.

"Daha uzağa gidecek miyiz dostum Simon?" diye sordu mühendis.

"Yarım mil kadar daha Bay James! Eskiden olsa bu yolu yük arabasında, mekanik çekme tramvaylarında yapardık! Ama o zamanlar geçmişte kaldı!"

"Yani son damarın ucuna doğru mu ilerliyoruz?" diye sordu James Starr.

"Evet! Gördüğüm kadarıyla madeni hâlâ iyi tanıyorsunuz."

"Eh Simon," diye yanıtladı mühendis, "bildiğim kadarıyla daha da uzağa gitmek zor olacaktır."

"Gerçekten de öyle Bay James. Kazmalarımızın madendeki son kömür parçasını koparddığı yer orası! Sanki bugün gibi hatırlıyorum! Bu son kazma darbesini ben vurdum ve göğsümde kayadakinden daha büyük şiddetle çınladı! Etrafımızda kumtaşı ve şistten başka

bir şey kalmamıştı ve vagon çıkartma kuyusuna doğru ilerlerken, sanki bir cenaze alayında yürüyormuşçasına hüzünle takip ettim onu! Onunla beraber madenin ruhu da gidiyormuş gibi geliyordu bana!"

İhtiyar ustabaşının bu sözleri söyleyişindeki ciddilik, benzer duyguları paylaşan mühendisi çok etkiledi. Bunlar, bozulmuş gemisini terk eden denizcinin, atalarının evinin yıkıldığını gören tımar sahibinin duygularıydı adeta!

James Starr, Simon Ford'un elini sıkmıştı. Bu kez de ihtiyar adam mühendisin elini tuttu, kuvvetlice sıkarak:

"O gün hepimiz yanılmışız," dedi. "Hayır! Eski kömür ocağı ölmemişti! Burası madencilerin terk edeceği bir ceset değildi ve Bay James, ben onun kalbinin hâlâ attığını söyleme cüretini göstereceğim!"

"Konuşun Simon! Yeni bir damar mı keşfettiniz?" diye haykırdı kendine hâkim olamayan mühendis. "Bunu biliyordum! Mektubunuz başka bir anlama geliyor olamazdı! Bana iletilecek bir haber, üstelik de Dochart Çukuru'nda! Beni bir kömür katmanının keşfinden başka ne ilgilendirebilirdi ki?"

"Bay James," diye yanıtladı Simon Ford,

"sizden başka birine haber vermek istemedim..."

"Ve çok iyi yaptınız Simon! Ama söyleyin bana, nasıl, hangi araştırmalar sonucunda emin oldunuz bundan?"

"Dinleyin beni Bay James," diye cevap verdi Simon Ford. "Bulduğum şey bir damar değil..."

"Ne öyleyse?"

"Sadece bu damarın var olduğuna dair somut bir kanıt."

"Peki bu kanıt ne?"

"Sizce, eğer burada onu üretecek kömür olmasa, yerin derinliklerinden grizu çıkabilir mi?"

"Hayır tabii ki!" diye yanıtladı mühendis. "Kömür olmazsa grizu da olmaz! Neden olmadan sonuç da olmaz..."

"Ateş olmadan duman çıkmayacağı gibi!"

"Peki, siz bir kez daha hidrojen protokarbonatın varlığını mı tespit ettiniz?"

"İhtiyar bir madencinin gözünden kaçmaz böyle şeyler," diye yanıtladı Simon Ford. "Burada eski düşmanımızı, grizuyu buldum!"

"Ya bu başka bir gazsa?" dedi James Starr. "Grizu neredeyse kokusuzdur. Rengi de yok-

tur! Varlığını ancak patlamayla belli eder!"

"Bay James," diye yanıtladı Simon Ford, "bütün gereksiz uzatmalarımı bağışlayıp ne yaptığımı... ve nasıl yaptığımı... kendi tarzımda anlatmama izin verir misiniz?"

James Starr, ihtiyar ustabaşını tanıyordu ve en iyisinin onu bu konuda serbest bırakmak olduğunu biliyordu.

"Bay James," diye devam etti Simon Ford, "Harry ve ben on yıldan beri bir gün bile ocağa eski zenginliğini kazandırma hayalimizden vazgeçmedik, bir gün bile! Eğer başka damarlar varsa, biz onları bulmaya kararlıydık. Hangi yöntemi kullanmalıydık? Sondalama mı? Bu bizim için mümkün değildi, ancak bizde madenci içgüdüsü vardı ve genellikle akıl yerine içgüdüleri kullanarak hedefe daha hızlı ulaşılır. En azından benim fikrim bu."

"Ben de aksini iddia etmeyeceğim," diye yanıtladı mühendis.

"Bakın Harry ocağın batısına yaptığı gezilerde ne gözlemledi: Birkaç kez, en uçtaki galerilerin şist ve toprak yığınlarında, aniden sönüveren parıltılar belirdi. Bu kıvılcımlar nasıl ortaya çıkıyordu? Bunun nedenini bulamadım ve hâlâ da bilmiyorum. Ancak sonuç olarak,

bu kıvılcımlar, hiç şüphesiz grizudan kaynaklanıyordu ve benim için grizu demek, kömür damarı demekti."

"Bu kıvılcımlar hiçbir patlamaya yol açmıyor muydu?" diye sordu mühendis heyecanla.

"Bazı küçük kısmi patlamalara yol açıyordu," diye yanıtladı Simon Ford. "Grizunun varlığını meydana çıkarmak istediğimde benim de yol açtıklarıma benzer patlamalara. Değerli dahimiz Humphry Davy güvenlik lambasını icat etmeden evvel, madenlerdeki patlamaların nasıl önüne geçildiğini hatırlıyor musunuz?"

"Evet," diye yanıtladı James Starr. "'Tövbekar'ı mı kastediyorsunuz? Ama ben onu işini yaparken hiç görmedim."

"Tabii ki Bay James, her ne kadar elli beş yaşında olsanız da, bunu görmüş olmak için çok gençsiniz. Ama ben, sizden on yıl fazla yaşadığım için, ocaktaki son tövbekarın nasıl çalıştığını gördüm. Ona bu isim verilmişti, çünkü büyük bir rahip elbisesi giyiyordu. Gerçek adı 'fireman' idi, yani ateş adamı... O dönemde, az miktardaki zararlı gazın galerilerin yüksek kısımlarında birikmesini engellemek için onları küçük patlamalarla imha etmekten baş-

ka bir yol yoktu. Bu nedenle tövbekar, yüzünde maske, başında kalın kukuletası, bütün vücudu aba kumaşından bir giysiyle sarmalanmış halde, yerde sürüne sürüne ilerlerdi. Havanın saf halde olduğu alt katmanları solur ve sağ eliyle, bir meşaleyi kafasının üstünde tutarak, dolaştırırdı. Havadaki grizu, patlayıcı bir karışım oluşturacak şekilde yayıldığı zamanlarda, ölümcül olmayan bir patlama meydana geliyor ve bu işlemin sık sık yinelenmesi sayesinde, felaketler engellenebiliyordu. Bazı zamanlar, tövbekar, bir grizu patlaması sonucu iş başında ölüyordu. Onun yerini bir başkası alıyordu. Davy'nin lambası bütün kömür ocaklarında kullanılmaya başlanana kadar bu böyle sürüp gitti. Ancak bu işlemi biliyordum ve grizunun, böylece de Dochart Çukuru'ndaki yeni kömür damarının varlığını bu şekilde buldum."

İhtiyar ustabaşının anlattığı her şey tamamıyla doğruydu. Bir zamanlar kömür ocaklarında, galerilerin havasını temizlemek için bu işlem uygulanıyordu.

Renksiz, hemen hemen kokusuz ve pek az aydınlatma gücüne sahip olan grizu, ya da diğer adıyla hidrojen protokarbonat veya batak-

lık gazı, solunum için son derece elverişsizdir. Tıpkı aydınlanma gazıyla dolu bir havagazı deposunun ortasında yaşanamayacağı gibi, madenci de bu zararlı gazla dolu bir ortamda yaşayamaz. Ayrıca, gene havagazında, yani hidrojen bikarbonatta olduğu gibi, grizu da içine yüzde sekiz, hattâ kimi zaman da yüzde beş oranında hava girince patlayıcı bir karışıma dönüşür. Bu karışım herhangi bir nedenden dolayı alevlenirse, korkunç felaketlere yol açan patlamalar meydana gelir.

Davy'nin aleti, lambaların alevini metal örtülü bir tüpün içinde yalıtarak gazın içeride yanmasını sağlar, böylece alevlenmenin dışarı yayılmasına asla izin vermez. Bu güvenlik lambası çeşitli şekillerde geliştirilmiştir. Kırılması halinde söner. Yasaklara rağmen işçi onu açmak isterse, gene söner. O halde neden patlamalar meydana gelmektedir? Çünkü hiçbir şey piposunu yakmak isteyen bir işçinin ihtiyatsızlığını ya da bir aracın kıvılcıma yol açabilecek darbesini engelleyemez.

Bütün kömür ocaklarında grizu yoktur. Bu gazın çıkmadığı ocaklarda, normal lambanın kullanılmasına izin verilir. Anzin madenlerindeki Thiers Çukuru bunlardan biridir. Ancak

işletilen damardaki kömür yağlı olduğunda, belli bir miktarda uçucu madde içerir ve büyük miktarda grizu açığa çıkabilir. Grizu patlamasına doğrudan maruz kalmayan madenciler, alevlenmeden sonra oluşan zararlı gazla, dolayısıyla karbonik asitle dolu galerilerde aniden zehirlenip boğularak ölme riskiyle karşı karşıyadırlar. Güvenlik lambası, böyle korkunç patlamaları ve sonuçlarını önlemek üzere tasarlanmıştır.

Simon Ford, yürüdükleri sırada, mühendise, amacına ulaşmak için ne yaptığını, grizu sızıntısının çukurun uç galerisinin batı kısmında oluştuğundan nasıl emin olduğunu, şist yapraklarının toprak yüzeyine çıkmasıyla küçük ölçüde ancak sürekli biçimde sızan gazın doğası hakkında hiçbir kuşkuya yer bırakmayan kısmi patlamaları veya alevlenmeleri nasıl meydana getirdiğini anlattı.

Kulübeden ayrıldıktan bir saat sonra, James Starr ve iki yol arkadaşı dört millik bir mesafe kat etmişlerdi. Arzunun ve umudun ateşlediği mühendis, bu yolu uzunluğuna aldırmadan yürümüştü. Sadece, ihtiyar ustabaşının kendisine anlattıklarını düşünüyor, dostunun iddiasını desteklemek için sıraladığı ka-

nıtları kafasında tartıyordu. O, hidrojen protokarbonat içeren bu kesintisiz sızıntının yeni bir kömür katmanının varlığını kesin olarak gösterdiğine inanıyordu. Eğer söz konusu olan sadece gazla dolu bir cep olsaydı, kısa zamanda tamamen boşalırdı ve bu olay artık gerçekleşmezdi. Ama durum hiç de böyle değildi. Simon Ford'un söylediklerine bakılırsa, hidrojen sürekli olarak sızıyordu ve buradan yola çıkarak önemli bir damarın var olduğu sonucuna varılabilirdi. Sonuç olarak, Dochart Çukuru'nun zenginlikleri tamamen tükenmiş olmayabilirdi. Bununla birlikte, acaba pek fazla verim getirmeyecek bir katman mı, yoksa geniş bir kömür yatağını kaplayan bir damar mı söz konusuydu? Esas soru buydu.

Babasının ve mühendisin önünden giden Harry durmuştu.

"İşte geldik!" diye haykırdı ihtiyar madenci. "Nihayet, Tanrı'nın yardımıyla, Bay James, buradasınız ve her şeyi öğreneceğiz..."

İhtiyar ustabaşının kalın sesi hafifçe titriyordu.

"Sevgili dostum Simon," dedi mühendis, "sakin olun! Ben de sizin kadar heyecanlıyım, ancak zaman kaybetmemeliyiz!"

Burada, çukurun uç galerisi genişleyerek bir çeşit karanlık mağara oluşturuyordu. Duvarın bu kısmında hiçbir kuyu kazılmamıştı ve yerin derinliklerinde açılmış olan galerinin, Stirling Kontluğu'nun yüzeyiyle doğrudan hiçbir bağlantısı yoktu.

İçinde büyük bir ilgi uyanan James Starr, bulunduğu yeri ciddi bakışlarla inceliyordu.

Bu mağaranın bitişindeki duvarda, hâlâ son kazma darbelerinin izleri ve işletmenin son dönemlerinde, kayaların patlatılması için kullanılmış olan dinamit lokumlarının açtığı delikler görünüyordu. Bu şistli madde son derece sertti ve çalışmaların sona ermiş olduğu bu çıkmazı toprakla doldurmaya gerek görülmemişti. Sonuç olarak burada, şistler ve üçüncü zaman katmanlarının kumtaşları arasında kömür damarı sona ermişti. Burada, tam olarak bu kısımda, Dochart Çukuru'ndaki son kömür parçası çıkarılmıştı.

"Burada Bay James," dedi Simon Ford "kazmasını kaldırarak, işte burada fayı[1] delip geçeceğiz, zira, bu duvarın arkasında, az ya da çok derin bir yerlerde, varolduğunu öne sürdüğüm yeni damar bulunuyor."

1) Som duvarın damar bulunmayan bölümü, genellikle kumtaşı ve şisten oluşur.

"Peki grizunun varlığını tespit ettiğiniz yer bu kayaların yüzeyi mi?"

"Tam burası Bay James," diye yanıtladı Simon Ford, "üstelik yaprakların toprak yüzeyindeki kısmına lambamı yaklaştırarak bile yakabiliyordum. Harry de benim gibi yaptı."

"Hangi yükseklikte?" diye sordu James Starr.

"Zeminin on ayak üstünde" diye yanıtladı Harry.

James Starr bir kayanın üzerine oturmuştu. Mağaranın havasını soluduktan sonra, sanki bu pek iddialı sözlerinden şüphe ediyormuşçasına iki madenciyi izliyor gibiydi.

Mesele şuydu ki, hidrojen protokarbonat tamamen kokusuz değildi ve mühendis, o son derece hassas burnunun patlayıcı gazın varlığını haber vermemesine şaşırıyordu. Her halükarda, etraftaki havaya bu gazdan karışmış olsaydı bile, ancak çok küçük bir miktardan söz edilebilirdi. O halde bir patlamadan endişelenmeye gerek yoktu ve ihtiyar madencinin daha önce yaptığı gibi bir deney yapmak için güvenlik lambasını açmak tehlikeli değildi.

Dolayısıyla o an James Starr'ı endişelendiren şey, havaya fazla gaz karışmış olması de-

ğil, yeterli miktarda –hattâ belki de hiç– gaz olmamasıydı.

"Yanılmış olmasınlar?" diye mırıldandı. "Hayır! Bunlar işlerini bilen insanlar! Ama bununla beraber..."

Bu yüzden biraz kaygıyla, Simon Ford'un sözünü ettiği olayın kendi önünde de gerçekleşmesini bekliyordu. Ancak tam o anda, gözlemlediği şeyin, yani o belirgin grizu kokusunun yokluğunun, Harry tarafından da fark edildiğini gördü. Zira genç madenci, soğuk bir sesle şöyle dedi:

"Baba, bana öyle geliyor ki artık şist yapraklarında gaz kaçağı yok!"

"Artık yok mu?" diye haykırdı ihtiyar madenci.

Ve Simon Ford, dudaklarını sımsıkı kapattıktan sonra burnundan birçok defa derin derin soluk alıp verdi:

"Lambanı ver Harry!" dedi.

Simon Ford lambayı heyecandan titreyen eline aldı. Fitili çevreleyen metal örtüyü çıkardı, alev açık havada yandı.

Beklendiği gibi, hiçbir patlama olmadı; ancak, daha da kötüsü, düşük miktardaki grizunun varlığını gösteren o hafif cızırdama da ol-

madı.

Simon Ford, Harry'nin elindeki bastonu aldı ve lambayı ucuna takıp daha yukarıdaki hava katmanlarına, gazın, özgül ağırlığı nedeniyle az miktarda da olsa birikmiş olması gereken kısma kaldırdı.

Lambanın dik ve beyaz alevi, hiç hidrojen protokarbonat belirtisi göstermedi.

"Duvara!" dedi mühendis.

"Evet!" diye yanıtladı Simon Ford, lambayı daha önceki gün oğluyla beraber gaz kaçağı tespit ettikleri kısma götürerek.

İhtiyar madencinin kolları titriyordu. Bir yandan da lambayı şist yapraklarındaki çatlakların hizasında dolaştırıyordu.

"Sen devam et Harry" dedi.

Harry bastonu aldı ve lambayı yaprakların ikiye ayrılır gibi göründüğü çeşitli noktalara yaklaştırdı. Ancak kafasını sallıyordu, zira kulağına grizu kaçağına özgü o hafif çıtırdama gelmiyordu.

Alevlenme gerçekleşmedi. Dolayısıyla duvar boyunca hiçbir gaz molekülünün sızmadığı açıktı.

"Hiçbir şey yok!" diye haykırdı Simon Ford, yumruğunu hayal kırıklığından çok kız-

gınlık ifadesiyle sıkarken.

O sırada Harry bir çığlık attı.

"Neyin var?" diye sordu James Starr.

"Şistteki çatlakları tıkamışlar!"

"Gerçekten mi?" diye sordu ihtiyar madenci.

"Bak baba!"

Harry yanılmıyordu. Çatlakların arasındaki dolgular lambanın ışığında net olarak fark edilebiliyordu. Daha yeni sürülmüş, kireçten yapılma bir tür balçık, duvarda bir kömür tozu katmanının altına doğru dürüst gizlenememiş olan uzun, beyazımsı bir iz halinde görülüyordu.

"O!" diye haykırdı Harry. "Bu ondan başkası olamaz!"

"O!" diye tekrarladı James Starr.

"Evet!" diye yanıtladı genç adam. "Madenimizi sık sık ziyaret eden, yüz defa peşinden gidip de erişemediğim, şimdi kesinleştiği üzere babamın verdiği randevuya gelmenizi engellemek isteyen, ve nihayet Bay Starr, Yarow Kuyusu'ndaki galeride bize o taşı atan o gizemli varlık! Ah! Artık hiç kuşku yok! Bütün bunlarda bir insanın parmağı var!"

Harry öyle bir enerjiyle konuşmuştu ki,

onun bu inancı aynı anda ve bütünüyle mühendisin ruhuna da geçti. İhtiyar ustabaşına gelince, onu ikna etmeye gerek yoktu. Zaten inkar edilemeyecek bir durumla karşı karşıyaydılar: Bir önceki gün gazın serbestçe sızdığı çatlaklar sıvanmıştı.

"Kazmanı al Harry," diye bağırdı Simon Ford. "Omuzlarıma çık oğlum! Seni taşıyabilecek kadar sağlamım hâlâ!"

Harry anlamıştı. Babası duvara dayandı. Harry, kazması sıvanın yeteri kadar görülebilen kısmına erişebilecek şekilde omuzlarına çıktı. Daha sonra, giderek şiddetlenen darbelerle şistli kayanın sıvayla örtülü kısmını sıyırdı.

O anda tıpkı şampanyanın şişeden çıkarken çıkardığı sese benzer hafif bir çıtırdama oldu. İngiliz kömür ocaklarında 'puff' diye bilinen sesti bu.

O zaman Harry lambayı aldı ve çatlağa yaklaştırdı.

Hafif bir patlama duyuldu ve kırmızı, etrafı hafif mavimsi küçük bir alev, tıpkı havadaki elektrik sonucu oluşan kıvılcımlar gibi, duvarın üzerinde uçuştu.

Harry o anda yere atladı ve ihtiyar ustabaşı

heyecanını tutamayarak mühendisin elini yakalayıp haykırdı:

"Yaşasın! Yaşasın! Yaşasın! Bay James! Grizu yanıyor! O zaman damar burada demektir!"

BİR DİNAMİT PATLAMASI

Ustabaşının anlattığı deney başarıya ulaşmıştı. Bilindiği gibi hidrojen protokarbonat ancak kömür madenlerinde oluşur. Bu yüzden, o değerli yakıttan meydana gelen bir damarın varlığı şüphe götürmezdi. Acaba havzanın büyüklüğü ve kalitesi neydi? Bunlar daha sonra anlaşılacaktı.

Mühendisin gözlemlediği olaydan vardığı sonuçlar bunlardı ve Simon Ford'un daha önce çıkarttığı sonuçlara tıpatıp uyuyordu.

"Evet," dedi kendi kendine James Starr, "bu duvarın arkasında daha önceki araştırmalarımız sırasında erişemediğimiz bir kömür katmanı uzanıyor! Bu, insanı sinirlendiriyor, çünkü on yıldır terk edilmiş halde olan madenin araç gereçlerini tekrar kurmak gerekecek! Olsun! Tükenmiş olduğu sanılan damarı yeniden bulduk ve bu kez onu sonuna kadar işleteceğiz!"

"Eee Bay James," diye sordu Simon Ford, "keşfimiz hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizi rahatsız etmekte haksız mıymışım? Dochart Çukuru'na yaptığınız bu son ziyaretten dolayı pişman mısınız?"

"Hayır, hayır eski dostum!" diye yanıtladı James Starr. "Zaman kaybetmedik, ancak kulübeye hemen dönmezsek kaybedeceğiz. Yarın buraya tekrar geleceğiz. Bu duvarı dinamitle havaya uçuracağız. Yeni damarın yüzeye çıkmasını sağlayacağız ve bir dizi araştırmadan sonra, eğer katman büyük boyutlardaysa, eski hissedarları son derece memun edecek şekilde bir Yeni Aberfoyle Şirketi kuracağım! Üç aya kalmadan, yeni damardan ilk kömür vagonları çekilmeli!"

"Çok güzel konuştunuz!" diye haykırdı Simon Ford. "O zaman eski kömür ocağı tıpkı yeniden evlenen bir dul gibi gençleşecek. Eski günlerin hareketliliği, kazma darbeleri, üvendire darbeleri, mayın patlamaları, vagonların işlemesi, atların kişnemesi, arabaların gıcırtısıyla yeniden başlayacak! Bunların hepsini yeniden göreceğim! Umarım, Bay James, beni ustabaşı görevimi sürdürmek için fazla yaşlı bulmuyorsunuzdur."

"Hayır sevgili Simon, kesinlikle hayır! Siz benden de genç kalmışsınız eski dostum!"

"Aziz Mungo bizi korusun! Tekrar bizim 'viewer'ımız olacaksınız! Yeni işletme uzun yıllar boyu sürsün ve Tanrı bana sonunu görmeden ölme mutluluğunu bahşetsin!"

İhtiyar madencinin mutluluktan içi içine sığmıyordu. James Starr, onun bu mutluluğunu paylaşıyordu, ancak ikisi adına coşmayı Simon Ford'a bırakmıştı.

Sadece Harry düşünceli görünüyordu. Yeni damarın keşfi sırasında meydana gelen tuhaf, açıklanamaz olaylar kafasında bir bir yeniden canlanıyordu. Gelecek konusunda endişelenmekten kendini alamıyordu.

Bir saat sonra, James Starr ve iki yol arkadaşı kulübeye dönmüşlerdi.

Mühendis büyük bir iştahla yemeğini yedi, ihtiyar ustabaşının yaptığı tüm planları başıyla onayladı ve eğer ertesi günün bir an önce gelmesi için duyduğu o engellenemez isteği olmasaydı, kulübenin bu mutlak sükûnetinden daha iyi bir yerde uyuyamazdı.

Ertesi gün, besleyici bir kahvaltıdan sonra, James Starr, Simon Ford, Harry ve Madge önceki gün kat edilen yola koyuldular. Hepsi

tam teçhizatlı birer madenci gibi gidiyordu oraya. Yanlarında, çeşitli gereçlerin yanı sıra, son duvarı havaya uçurmaya yarayacak olan dinamit lokumlarını götürüyorlardı. Harry, güçlü bir fenerle on iki saat boyunca yanabilen bir güvenlik lambası almıştı. Bunlar keşif için gerekli duraklamalar –tabii keşif mümkün hale gelirse– dahil olmak üzere gidiş ve geliş yolculuğunu yapmak için gerekenden fazlaydı.

"İş başına!" diye haykırdı Simon, yol arkadaşlarıyla beraber galerinin ucuna geldiğinde.

Ve eli, kuvvetle çektiği ağır bir küsküyü kavradı.

"Bir dakika," dedi James Starr. "Herhangi bir değişikliğin olup olmadığını ve grizunun hâlâ duvarın yaprakları arasından sızıp sızmadığını görelim."

"Haklısınız Bay Starr," diye yanıtladı Harry. "Dün tıkalı olan yer bugün tekrar tıkanmış olabilir!"

Madge, bir kayanın üzerine oturmuş, kazı işini ve delinmesi gereken duvarı dikkatle izliyordu.

Her şeyin bıraktıkları gibi olduğunu gördüler. Yapraklardaki çatlaklarda hiçbir değ-

şiklik yoktu. Hidrojen protokarbonat çatlaklar arasından sızıyordu, ancak eser miktardaydı. Bunun nedeni, bir önceki günden beri yayılacak serbest bir geçit bulmuş olmasıydı. Gene de bu sızıntı o kadar zayıftı ki, içerdeki havayla patlayıcı bir karışım oluşturmuyordu. Bu demek oluyordu ki, James Starr ve arkadaşları güvenli biçimde ilerleyebileceklerdi. Zaten bu hava, Dochart Çukuru'nun üst katmanlarına erişerek yavaş yavaş temizlenecek ve atmosferde kaybolan grizu, hiçbir patlamaya yol açamayacaktı.

"İş başına o halde!" diye tekrarladı Simon Ford.

Ve kısa bir süre sonra, büyük kuvvetle kullandığı küskü sayesinde, kaya, parçalara ayrılmakta gecikmedi.

Bu fay, kömür damarlarının toprak yüzeyine çıktığı yerde sık sık rastlandığı gibi, esas olarak kumtaşı ile şist arasında sıkışmış, çakıl ve taş kırıntılarının çimentolaşmasından meydana gelen kütleden oluşuyordu.

James Starr, aletin kırdığı parçaları topluyor ve bunları kömürle ilgili bir ipucu bulma umuduyla inceliyordu.

Bu iş yaklaşık bir saat sürdü. Sonuçta bitiş

duvarında oldukça geniş bir oyuk elde edildi.

O zaman James Starr madendeki deliklerin açılacağı yerleri seçti. Bu iş, Harry'nin delgi ve taşçı tokmağı kullanan elleriyle çabucak halloldu. Bu deliklere dinamit lokumları yerleştirildi. Fülminat kapsülüne bağlı fişek ipiyle katranlı uzun fitil yerleştirildikten sonra yer seviyesinde ateşlendi. James Starr ve arkadaşları bir kenara çekildiler.

"Ah Bay James!" dedi Simon Ford gizlemeye çalışmadığı gerçek bir heyecanla. "Hiçbir zaman, hayır hiçbir zaman ihtiyar kalbim bu kadar hızlı atmamıştı! Damara hemen ulaşmak istiyorum!"

"Sabırlı olun Simon," diye yanıtladı mühendis. "Bu duvarın ardında açık bir galeri bulunmasını tercih etmez misiniz?"

"Bağışlayın Bay James," diye cevap verdi ihtiyar ustabaşı. "Mümkün olan her şeyi istiyorum ben! Harry ile beraber bu damarı keşfetmiş olmamız şans eseriyse, neden bu şans sonuna kadar devam etmesin ki?"

Dinamit patladı. Sağır edici bir gürültü yeraltı galerilerinden oluşan ağa yayıldı.

James Starr, Madge, Harry ve Simon Ford hemen mağaranın duvarına doğru yürüdüler.

"Bay James! Bay James!" diye haykırdı ihtiyar ustabaşı. "Bakın! Kapı yıkıldı!.."

Simon Ford'un bu benzetmesi, derinliği tahmin edilemeyen bir oyuğun belirmesiyle doğrulanmış oluyordu.

Harry, girişten içeri attı kendini.

Bu sırada, burada bu oyuğu bulmuş olmaktan dolayı son derece şaşkın olan mühendis, genç madenciyi tuttu.

"İçerdeki havanın temizlenmesine izin ver," dedi.

"Evet! Zararlı gazlara dikkat!" diye haykırdı Simon Ford.

On beş dakika sıkıntılı bir bekleyişle geçti. Daha sonra bir bastonun ucuna bağladıkları feneri oluktan içeri soktular ve fenerin aynı parıltıyla yanmaya devam ettiğini gördüler.

"Haydi yürü Harry," dedi James Starr, "seni takip edeceğiz."

Dinamitin açtığı delikten bir insan çok rahat geçebilirdi.

Harry hiç tereddüt etmeden, elinde fenerle oyuğa girdi ve karanlıkta kayboldu.

James Starr, Simon Ford ve Madge hareketsiz bekliyorlardı.

Bir dakika –ki onlara çok daha uzun geldi–

geçti. Harry geri gelmiyor, onları çağırmıyordu. James Starr ağza yaklaşıp baktığında, bu karanlık oyuğu aydınlatıyor olması gereken lambanın ışığını bile göremedi.

Acaba Harry'nin bastığı zemin, ayaklarının altından kaymış mıydı? Acaba genç madenci bir çukura mı düşmüştü? Sesini arkadaşlarına duyuramıyor muydu?

Hiçbir şey dinlemek istemeyen ihtiyar ustabaşı da ağızdan içeri girdi. Tam o sırada önce zayıf, sonra giderek güçlenen bir ışık belirdi ve Harry'nin sözleri duyuldu:

"Gelin Bay Starr! Gelin baba! Yeni Aberfoyle yolu açık."

YENİ ABERFOYLE

Eğer mühendisler insanüstü bir güçle Stir ling, Dumbarton ve Renfrew kontluklarını bütün bu göllerini, nehirlerini, körfezlerini v nehir yataklarını taşıyan yer kabuğu parçasın bin ayak kalınlığındaki yekpare bir blok ha linde kaldırabilselerdi, bu dev kapağın altın da, dünyada ancak bir eşine –Kentucky'dek ünlü Mammouth Mağarası– rastlanabilecel devasa boyutlarda bir oyuk bulurlardı.

Bu oyuk, çeşitli biçim ve büyüklüklerd yüzlerce petekten oluşuyordu. Üst üste kon muş kat kat hücreleriyle, dev bir ölçekte inş edilmiş, içinde arılar yerine jeolojik dönemir bütün ihtiyozorlarının, megateryumlarının v pterodaktillerinin yerleştiği bir kovan gibiyd burası!

Kimisi katedral tavanlarından daha yüksel olan, kimisi dar ve dolambaçlı kilise koridor larına benzeyen, kimisi yatay bir çizgi izlerker

kimisi de her yönde yanlamasına inip çıkan galerilerden oluşan bir labirent, bu oyukları birleştiriyor ve aralarındaki bağlantıyı mümkün kılıyordu.

Bu ikinci zaman katmanlarında, çeşitli tarzlarda eğimli tavanları destekleyen direkler, galeriler arasına sağlam bir şekilde oturtulmuş kalın duvarlar ve koridorların kendileri, kumtaşından ve şistli kayalardan oluşuyordu. Ancak, bu kullanılamayan katmanların arasında sıkışmış harika kömür damarları, adeta bu tuhaf kömür ocağının karmakarışık ağlarında dolaşan kara kanı gibi çevreye yayılıyordu. Bu damarlar, kuzeyden güneye kırk millik bir alanı kaplıyor ve Kuzey Kanalı'nın altına kadar uzanıyordu. Bu havzanın büyüklüğü sondalamalardan sonra anlaşılabilirdi, ancak boyutları Galler ülkesindeki Cardiff kömür katmanlarınınkini ve Northumberland Kontluğu'ndaki Newcastle damarlarınınkini aşıyor olmalıydı.

Ayrıca bu kömür ocağının işletilmesinin özellikle kolay olacağını eklemek gerekiyor, zira ikinci zaman katmanlarının tuhaf bir şekilde yerleşmesi ve bu kütlenin katılaştığı jeolojik dönemde mineral maddelerin açıklana-

maz biçimde geri çekilmesi sonucu, doğa, Yeni Aberfoyle'u zaten galeri ve tünellerle doldurmuştu.

Evet, tek başına doğa! İlk bakışta yüzyıllardır terk edilmiş bir işletmenin keşfedildiği sanılabilirdi. Böyle bir şey söz konusu değildi. Bu tür zenginlikler bırakılmaz. İnsanoğlu bir beyazkarınca sürüsü gibi, İskoçya'nın yeraltının bu kesimini hiçbir zaman kemirmemişti ve her şeyi bu hale getiren doğaydı. Ama, tekrar etmek gerekirse, Mısır döneminden kalma hiçbir yeraltı gömütü, Roma dönemine ait hiçbir mezarlık bununla karşılaştırılamazdı. Sadece yirmi milden daha büyük uzunluğa, iki yüz yirmi altı yola, on bir göle, yedi ırmağa, sekiz çağlayana, çok derin otuz iki kuyuya ve bir kısmı dört yüz elli ayaktan daha fazla yükseklikte asılı duran elli yedi kubbeye sahip ünlü Mammouth Mağaraları bununla boy ölçüşebilirdi.

Bu mağaralar gibi, Yeni Aberfoyle da insanların değil, Yaratıcı'nın eseriydi.

İhtiyar ustabaşının keşfettiği, benzersiz bir zenginliğe sahip bu yeni saha böyleydi. Eski ocakta on yıl süren bir yaşam, ender görülen bir araştırma ısrarı, harika bir madenci içgü-

düsüyle desteklenmiş mutlak bir inanç... Birçoklarının başarısız olduğu bu konuda onun başarıya ulaşabilmesi için, bütün bu koşulların yerine gelmesi gerekmişti. Neden işletmenin son yıllarında James Starr'ın yönetiminde uygulanan sondalamalar, tam bu sınırda, yeni madenin sınırında durdurulmuştu? Bu durum, benzer araştırmalarda büyük rol oynayan tesadüfle ilgiliydi.

Her ne olursa olsun, burada, İskoçya'nın yeraltında, yerleşim için sadece güneş ışınlarının, ya da güneş yoksa da özel bir gök cisminin aydınlığının eksik olduğu bir yeraltı kontluğu vardı.

Buradaki su geniş gölcüklerde, hattâ yerin tam üstünde bulunan Katrine Gölü'nden daha büyük göller oluşturan çöküntülerde toplanıyordu. Şüphesiz bu göllerde su hareketlerine, akıntılara, dalgalara rastlanmıyordu. Bunlar eski bir gotik şatonun görüntüsünü yansıtmıyordu. Kıyılarına ne kayınlar, ne de meşeler eğiliyordu; dağlar yüzeylerine büyük gölgeler uzatmıyordu; üzerlerinde buharlı gemiler dolaşmıyordu; sularında hiçbir ışık yansımıyordu; güneşin parlak ışıkları içlerine işlemiyor, ufuklarında hiçbir zaman ay doğ-

muyordu. Gene de, parlak yüzeyleri rüzgarlarla dalgalanmayan bu derin göller, bir elektrikli yıldızın ışığında büyülerinden bir şey kaybetmezlerdi ve kanallardan oluşan bir ağ ile birleşerek bu tuhaf yerin coğrafyasını pek güzel tamamlıyorlardı.

Bitkilerin üremesine elverişli olmayan bu yeraltı, bununla birlikte, bütün bir nüfusu içinde barındırabilirdi. Kim bilir, belki de günün birinde, kömür damarları tükendiğinde, Birleşik Krallık'ın yoksul sınıfı, yaşamak için bu sabit sıcaklıktaki ortamlara, New Castle, Alloa ya da Cardiff kömür ocaklarına, Aberfoyle kömür ocaklarının derinliklerine sığınır.

10

GİDİŞ VE DÖNÜŞ

Harry'nin sesini duyan James Starr, Madge ve Simon Ford, Dochart Çukuru'nu yeni ocağa bağlayan dar ağızdan içeri girmişlerdi.

O sırada oldukça geniş bir galerinin başında bulunuyorlardı. Bu galerinin insan eliyle açıldığı, yeni bir damarın işletilmesi için külünklerle kazmaların burayı deldiği düşünülebilirdi. Kaşifler, tuhaf bir tesadüf sonucu, kontluğun en yaşlı madencilerinin bile varlığından haberdar olmadığı eski bir ocağa sürüklenip sürüklenmediklerini kendi kendilerine soruyor olmalıydılar.

Hayır! Bu galeriyi 'gizleyen' şey, ikinci zaman katmanlarının oturduğu dönemdeki jeolojik katmanlardı. Belki de bir zamanlar, üstteki sular gömük bitkilere karışacakken, burayı sel basmıştı; ancak şimdi, birkaç bin ayak aşağıda, granite benzeyen kayaların katmanında açılmış kadar kuruydu burası. Aynı zaman-

da burada hava rahatça dolaşabiliyordu, bu da birkaç doğal 'havalandırıcı'nın galerinin dışarıdaki havayla bağlantısını kurduğunu gösteriyordu.

Mühendisin yaptığı bu gözlem doğruydu ve yeni madende havalandırmanın kolayca çalıştığı hissediliyordu. Kaya duvarındaki şistlerden sızmakta olan grizuya gelince, görünen oydu ki, şimdi boş olan basit bir 'cep'ten çıkıyordu ve galerinin havasında ondan eser bile kalmadığı kesindi. Bununla birlikte, Harry önlem olarak, yanında on iki saat aydınlatmayı garantileyen güvenlik lambasını getirmişti.

James Starr ve arkadaşları büyük bir mutluluk içindeydiler. Bu, arzularının hepten tatmin olması demekti. Etraflarında kömürden başka bir şey yoktu. Belirsiz bir duygu onları suskunlaştırıyordu. Simon Ford kendini tutuyordu. Mutluluğu, uzun cümleler değil, küçük ünlemler halinde taşıveriyordu.

Belki de onlar için yeraltının bu kadar derinlerine inmek tedbirsizlikti. Olsun! Geri dönmeyi hiç ama hiç düşünmüyorlardı. Galeri kullanılabilir nitelikteydi, fazla dolambaçlı değildi. Hiçbir yarık geçişi engellemiyordu, hiçbir çıkıntı zararlı gazlar yaymıyordu. Bu

nedenle durmak için hiçbir sebep yoktu ve James Starr, Madge, Harry ve Simon Ford, hiçbir şey onlara bu bilinmeyen tünelin nereye gittiğini tam olarak göstermediği halde, bir saat boyunca ilerlediler.

Ve şüphesiz, yeni ocağa girdiklerinden beri takip ettikleri bu geniş yolun ucuna gelmiş olmasalardı, daha da uzağa gideceklerdi.

Galeri, ne yüksekliği ne de derinliği tahmin edilebilen devasa bir mağaraya çıkıyordu. Bu oyuğun tonozu ne kadar yüksekte kıvrılıyordu, karşı yüzeyi hangi mesafede bulunuyordu? İçeriyi dolduran karanlık bunun anlaşılmasına izin vermiyordu. Ancak lambanın ışığı sayesinde, kaşifler kubbenin dev bir durgun su birikintisini –gölet ya da göl– kapladığını, bu birikintinin yüksek kayalarla kaplı resim gibi kıyılarının karanlıkta kaybolduğunu tespit edebildiler.

"Durun!" diye haykırdı Simon Ford aniden durarak. "Belki de bir adım daha atarsak bir uçuruma yuvarlanabiliriz!"

"Dinlenelim o halde arkadaşlar," diye yanıtladı mühendis. "Zaten kulübeye dönüşümüzü de düşünmeliyiz."

"Lambamız bizi daha on saat boyunca ay-

dınlatabilir Bay Starr," dedi Harry.

"O zaman biraz duralım," dedi James Starr. "İtiraf etmeliyim ki bacaklarımın buna ihtiyacı var! Ya siz Madge, siz de böyle uzun bir yürüyüşün yorgunluğunu hissetmiyor musunuz?"

"Pek değil Bay James," diye yanıtladı İskoçyalı gürbüz kadın. "Biz eski Aberfoyle Ocağı'nı günler boyunca dolaşmaya alışkınız."

"Hah!" diye ekledi Simon Ford, "Madge gerekirse bu yolu on kez yapar! Ama ısrar ediyorum Bay James, bu haberi size iletmeye değermiş öyle değil mi? Hayır diyebilir misiniz Bay James, hayır diyebilir misiniz?"

"Eh! Eski dostum, uzun zaman var ki bu kadar mutlu olmamıştım!" diye yanıtladı mühendis. "Bu harika ocağın keşfettiğimiz kadarı, büyüklüğünün, en azından uzunluk açısından dikkate değer ölçülerde olduğunu gösteriyor."

"Genişliği ve derinliği de öyle Bay James!" diye cevap verdi Simon Ford.

"Bunu daha sonra anlayacağız."

"Ben bu soruya cevap veriyorum işte! Benim eski madenci sezgilerime güvenin. Beni asla yanıltmamıştır onlar!"

"Size inanmak istiyorum Simon," diye yanıtladı mühendis gülümseyerek. "Ama sonuçta, bu kısa keşiften yola çıkarak söyleyebilirim ki, yüzyıllarca sürecek bir işletmeye yetecek kadar malzeme var burada!"

"Yüzyıllarca!" diye haykırdı Simon Ford. "Buna inanıyorum Bay James! Bu yeni madenden son kömür parçası çıkarılana kadar bin yıldan fazla zaman geçecek!"

"Tanrı sesinizi duyuyordur umarım!" diye yanıtladı James Starr. "Bu duvarlardaki kömürün kalitesine gelince..."

"Harika! Bay James, harika!" diye yanıtladı Simon Ford. "Bunu kendi gözlerinizle görün!"

Ve bunu söylerken bir kazma darbesiyle bir kara kaya parçası kopardı.

"Bakın! Bakın!" diye tekrarladı lambasını yaklaştırarak. "Bu kömür parçasının yüzeyi parlıyor! Burada yağlı, asfaltlı malzemesi zengin kömür bulabileceğiz! Hem de ne güzel parçalara ayrılıverecek! Ah! Bay James, yirmi yıl oluyor, sonunda Swansea ve Cardiff ile sıkı rekabete girebilecek bir damar bulduk! Eh, kazancılar bunu tartışmaya devam edecekler ve madenden çıkarması ucuza gelse de, dışarıda diğerlerinden daha ucuza satılmayacak

elbet!"

"Tabii ki," dedi Madge kömür parçasını eline alıp uzman tavrıyla incelerken. "Bu kaliteli bir kömür. Götür onu Simon, kulübeye götür onu! Bu ilk kömür parçasının bizim çaydanlığımızın altında yanmasını istiyorum!"

"İyi fikir karıcığım!" diye cevap verdi ihtiyar ustabaşı. "Yanılmadığımı göreceksin."

"Bay Starr," diye sordu o zaman Harry, "yeni ocağa girdiğimizden beri takip ettiğimiz bu uzun galerinin yönü konusunda bir fikriniz var mı?"

"Hayır evlat," diye yanıtladı mühendis. "Bir pusula olsaydı, belki yönünü kabaca saptayabilirdim. Ancak pusulam yokken, burada tıpkı açık denizde, sislerin ortasında, güneşin yokluğu nedeniyle konumunu bulamayan bir denizci gibiyim."

"Şüphesiz Bay James," diye cevap verdi Simon Ford, "ancak rica ederim durumumuzu her zaman ve her yerde ayaklarının altında uçurum olan denizcininkiyle karşılaştırmayın! Burada sağlam toprak üzerindeyiz ve batmaktan endişelenmemize gerek yok!"

"Sizi üzmeyeceğim dostum Simon," diye yanıtladı James Starr. "Yeni Aberfoyle Kömür

Ocağını haksız bir karşılaştırmayla küçümseme düşüncesinden uzağım! Tek bir şey söylemek istedim, o da nerede olduğumuzu bilmediğimiz."

"Stirling Kontluğu'nun yeraltındayız Bay James," diye yanıtladı Simon Ford, "ve bu iddiamı sanki..."

"Dinleyin!" dedi Harry, ihtiyar ustabaşının sözünü keserek.

Hepsi, genç madencinin yaptığı gibi kulak kabarttı. Ondaki gelişmiş işitme duyusu boğuk, uzak bir mırıltıya benzer bir ses yakalamıştı. James Starr, Simon ve Madge da kısa zamanda duydular bu sesi. Üst katmanlarda, ne kadar zayıf da olsa yükselen ve alçalan sesleri açıkça duyulan bir tür yuvarlanma oluyordu.

Dördü de birkaç dakika kadar, kulakları açık, tek bir söz etmeden durdular.

Sonra, aniden, Simon Ford haykırdı:

"Eh! Aziz Mungo adına! Vagonlar şimdiden Yeni Aberfoyle'un rayları üzerinde çalışmaya mı başladı?"

"Baba," diye yanıtladı Harry, "bana öyle geliyor ki bu, suların kıyıya vururken çıkardığı ses."

"Ama denizin altında değiliz ki!" diye hay-

kırdı ihtiyar ustabaşı.

"Hayır," diye yanıtladı mühendis. "Ancak Katrine Gölü'nün yatağının altında olmamız hiç de imkansız değil."

"Su sesi buradan duyulduğuna göre, bu kısmın tonozu fazla kalın olmasa gerek."

"Pek kalın değil gerçekten de," diye yanıtladı James Starr, "bu oyuğun bu kadar geniş olmasının sebebi de bu."

"Haklı olmalısınız Bay Starr," dedi Harry.

"Ayrıca, dışarıda hava o kadar kötü ki," dedi James Starr, "gölün suları Forth Körfezi'ndeki gibi kabarmış olmalı."

"Eh! Ne önemi var ki," diye yanıtladı Simon Ford. "Kömür katmanı bir gölün altında oluştu diye daha kötü olmaz ki! Daha önce okyanus yatağının altında bile kömür aranmamış mıydı! Kuzey Kanalı'nın tüm dibini ve en gizli yerlerini işletmek zorunda olsak ne çıkar?"

"Doğru söylüyorsunuz Simon," diye haykırdı mühendis, heyecan dolu ustabaşına bakarken gülümsemekten kendini alamayarak. "Çukurlarımızı deniz sularının altına kadar uzatalım! Atlantik yatağını kalbura çevirelim! Okyanus'un dibinden kazma darbeleriyle Bir-

leşik Devletler'deki kardeşlerimize ulaşalım! Son kömür parçasını koparmak için, gerekirse yerkürenin merkezine kadar kazalım!"

"Eğleniyor musunuz Bay James?" diye sordu Simon Ford biraz alaycı bir havayla.

"Ben? Eğlenmek mi? Dostum Simon! Hayır! O kadar heyecanlısınız ki, beni olanaksızın sınırlarına götürüyorsunuz! Haydi gerçeklere dönelim, o da yeterince güzel. Kazmalarımızı bir başka gün almak üzere burada bırakalım, kulübenin yolunu tutalım!"

O anda yapacak başka bir şey yoktu. Mühendis, yanında bir madenci ekibiyle ve gerekli lamba ve araçlarla donanmış olarak gelecek, Yeni Aberfoyle'un keşfine bıraktığı yerden devam edecekti. Ancak acilen Dochart Çukuru'na dönmek gerekiyordu. Aslında yol kolaydı. Galeri, dinamitin açtığı ağıza kadar neredeyse doğrudan uzayıp gidiyordu. Bu yüzden, kaybolma endişesi yoktu.

Ancak James Starr galeriye yöneldiği sırada, Simon Ford onu durdurdu.

"Bay James," dedi ona, "bu dev mağarayı, altında yatan şu yeraltı gölünü, suları ayaklarımızı ıslatan şu kumsalı görüyor musunuz? Ben evimi işte buraya taşımak istiyorum, yeni

kulübemi burada yapacağım ve eğer birkaç cesur arkadaş beni örnek almak isterse, bir yıla kalmadan, ihtiyar İngiltere'mizin bir kasabası daha olacak."

James Starr, Simon Ford'un projelerini bir gülümsemeyle onayladıktan sonra dostunun elini sıktı ve üçü birlikte, Madge'ın önüne düşüp Dochart Çukuru'na dönmek üzere galeriye daldılar.

İlk bir mil boyunca hiçbir şey olmadı. Harry, lambasını kafasının üzerine kaldırarak önde yürüyordu. Ana galeriyi pürdikkat takip ediyor, sağda ve solda dizili dar tünellere sapmıyordu. Bu yüzden dönüş de gidiş kadar kolay tamamlanacak gibi görünüyordu, ancak can sıkıcı bir olay, kaşiflerin durumunu fena halde zora soktu.

Harry'nin lambasını kaldırdığı sırada, sanki görünmez bir kuş kanat çırpmış gibi, güçlü bir hava akımı gerçekleşti. Rüzgarı yandan alan lamba, Harry'nin elinden kurtuldu, galerinin kayalık tabanına düştü ve kırıldı.

James Starr ve arkadaşları birden mutlak bir karanlığa gömülüverdiler. Lambaları, yağı yere döküldüğünden artık kullanılamaz haldeydi.

"Eh Harry," diye haykırdı Simon Ford, "kulübeye dönerken boynumuzu mu kırmamızı istiyorsun?"

Harry cevap vermedi. Düşünüyordu. Bu son kazada da esrarengiz bir varlığın parmağı olduğunu mu düşünmeliydi? Yani bu derinliklerde, açıklanamaz düşmanlığı nedeniyle bir gün ciddi sıkıntılara yol açabilecek biri mi vardı? Birisi, yeni kömür damarını her türlü işletme girişimine karşı savunmakta bir çıkar mı görüyordu? Aslında bu tamamen saçmaydı, ancak olaylar her şeyi açıklıyordu ve basit tahminleri gerçekliklere dönüştürecek şekilde çoğalıyordu.

Bu arada kaşiflerin durumu da oldukça kötüydü. Zifiri karanlığın ortasında, yaklaşık beş mil boyunca Dochart Çukuru'na giden galeriyi takip etmeleri gerekiyordu. Daha sonra da, kulübeye varmak için bir saatlik yolları kalıyordu.

"Devam edelim," dedi Simon Ford. "Kaybedecek bir anımız bile yok. Körler gibi el yordamıyla yürüyeceğiz. Kaybolmak mümkün değil. Yolumuzun üzerinde açılan tüneller, uzun köstebek yollarından başka bir şey değil ve ana galeriyi takip edersek, muhakkak

bize geçit veren tünelin ağzına varacağız. Sonrası eski kömür ocağı. Orayı biliyoruz ve Harry ile ben, orada daha önce de karanlığın ortasında kaldık. Zaten orada bıraktığımız lambaları da bulacağız. Yola koyulalım o halde! Harry, sen başa geç. Bay James, siz de onu takip edin. Madge, onun arkasından sen gideceksin, ben de grubun arkasından geleceğim. En önemlisi, asla ayrılmayalım ve birbirimizin topuklarını, ya da dirseklerini hissedelim!"

İhtiyar ustabaşının uyarılarını dinlemekten başka yapacak bir şey yoktu. Söylediği gibi, el yordamıyla yürünürse, yolu şaşırmak imkansızdı. Sadece gözlerin yerine elleri koymak ve Simon Ford ile oğlunda ikinci bir doğa haline gelmiş olan o içgüdüye güvenmek gerekiyordu.

Böylece James Starr ve arkadaşları belirlenen düzende yürüdüler. Konuşmuyorlardı, ancak bunun nedeni düşünmemeleri değildi. Bir hasımları olduğu gün gibi ortadaydı. Ancak kimdi bu ve böylesine esrarengiz biçimde hazırladığı saldırılarından nasıl korunmak gerekiyordu? Bir hayli endişe verici bu düşünceler beyinlerinde dolanıp duruyordu.

Bununla birlikte, cesareti kaybetmenin sırası değildi.

Harry, kollarını uzatmış, temkinli adımlarla ilerliyordu. Sırayla, galerinin bir duvarından diğerine gidiyordu. Bir girintiyle ya da bir yan ağızla karşılaştığında, ya girintinin derinliği az olduğundan, ya da ağız çok dar olduğundan, el yordamıyla oraya sapmaması gerektiğini anlıyor ve böylece doğru yolu buluyordu.

Gözlerin alışamadığı bu zifiri karanlığın ortasında, bu zorlu dönüş yaklaşık iki saat sürdü. Geçen zamanı hesaplayan James Starr, yürüyüşün süratli olmadığını göz önünde bulundurarak arkadaşlarının ve kendisinin çıkış yerine bir hayli yaklaştıklarını tahmin ediyordu.

Gerçekten de, kısa bir zaman sonra Harry durdu.

"Nihayet galerinin ucuna geldik mi?" diye sordu Simon Ford.

"Evet," diye yanıtladı genç madenci.

"O halde Yeni Aberfoyle ile Dochart Çukuru arasındaki geçişi sağlayan ağzı bulman gerekiyor değil mi?"

"Hayır", diye yanıtladı Harry. Kaskatı elleri

bir duvarın dolu yüzeyinden başka bir şey bulamıyordu.

İhtiyar ustabaşı birkaç adım ilerledi ve kendisi de şistli kayaya dokundu.

Bir çığlık attı.

Ya kaşifler dönüş yolunda kaybolmuştu ya da duvarda dinamitle açılmış olan ağız, kısa bir süre önce kapanmıştı!

Ne olmuşsa olmuş, James Starr ve arkadaşları Yeni Aberfoyle'un içinde hapis kalmıştı!

11

ATEŞTEN KADINLAR

Bu olaydan sekiz gün sonra, James Starr'ın arkadaşları bir hayli endişeliydi. Mühendis kaybolmuş, bu kayboluş için hiçbir neden ileri sürülememişti. Hizmetçisine sorulduğunda, Granton-pier'a gitmek üzere gemiye bindiği öğrenilmişti ve *Prince de Galles* gemisinin kaptanının söylediklerinden, James Starr'ın Stirling'de indiği biliniyordu. Ancak o andan beri kendisinden hiçbir iz yoktu. Simon Ford mektubunda ona her şeyi gizli tutmasını tembihlemişti ve bu yüzden mühendis, Aberfoyle kömür ocaklarına gidişi hakkında kimseye bir şey söylememişti.

Böylece Edinburg'da mühendisin tuhaf kayboluşundan başka bir şey konuşulmaz oldu. 'Royal Institution'ın başkanı Sir W. Elphiston, meslektaşlarına, James Starr'ın şirketin bir sonraki toplantısına katılamayacağı için özür dilediği mektubunu iletti. İki ya da üç ki-

şi daha benzer mektuplar gösterdi. Ancak bu belgeler, James Starr'ın Edinburg'u terk ettiğini gösterse de –ki bu da zaten biliniyordu– hiçbir şey ona ne olduğunu açıklamıyordu. Ne var ki, böyle bir adamın, alışkanlıkları dışındaki bu yokluğu, insanları önce şaşırtıyor, sonra da endişelendiriyor olmalıydı. Zira süresi giderek uzuyordu.

Mühendisin arkadaşlarından hiçbiri, onun Aberfoyle kömür ocaklarına gittiğini tahmin edemezdi. Eski çalışma mekanını tekrar görmekten hiç memnun kalmayacağı biliniyordu. Son vagon yerin yüzeyine çıkarıldığı günden beri oraya adımını atmamıştı. Gene de, buharlı gemi onu Stirling rıhtımında bıraktığından, oralarda birtakım araştırmalar yapıldı.

Araştırmalardan bir sonuç alınamadı. Hiç kimse mühendisi orada gördüğünü hatırlamıyordu. İnsanların merakını ancak, ona ve Harry'ye Yarow Kuyusu'nun sahanlıklarından birinde rastlamış olan Jack Ryan giderebilirdi. Ama bu neşeli genç, bilindiği gibi, Renfrew Kontluğu'nun kırk mil güney batısında bulunan Melrose Çiftliği'nde çalışıyordu ve o sırada James Starr'ın kaybolduğundan endişe edildiğini bilmiyordu. Büyük bir endişeye ka-

pılmasına yol açacak olan, birazdan bahsedeceğimiz o olay gerçekleşmeseydi, Jack Ryan, kulübeyi ziyaretinden sekiz gün sonra, Irvine Klanı gecelerinde en güzel şarkılarını söylemeye devam edecekti.

James Starr sadece kentte değil, tüm İskoçya'da saygıyı fazlasıyla hak eden ve fazlasıyla saygı gören bir insan olduğundan, onunla ilgili bir olayın fark edilmemesi mümkün değildi. Aralarından birçoğu mühendisin dostu olan, jandarma kumandanı, Edinburg başsavcısı, hâkimler, meclis üyeleri ve diğer önde gelenler, yoğun araştırmalar başlattılar. Görevliler seferber oldu, ancak hiçbir sonuç alınamadı.

Bunun üzerine Birleşik Krallık'ın en önemli gazeteleriyle beraber James Starr'la ilgili bir not dağıtılarak onun eşkali ve Edinburg'u terk ettiği tarih belirtildi. Artık beklemekten başka yapacak bir şey kalmamıştı. Bu bekleyiş de büyük bir tedirginliğe yol açtı. İngiltere'nin bilim camiası, yavaş yavaş, en seçkin üyelerinden birinin tamamen kaybolduğuna inanmaya başlamıştı.

James Starr'ın şahsı için kaygılanıldığı dönemde, Harry'nin şahsı da daha önemsiz sayılamayacak sıkıntılara konu oluyordu. Şu fark-

la ki, ihtiyar ustabaşının oğlu bütün kamuoyunu meşgul etmiyor, ancak arkadaşı Jack Ryan'ın keyfini kaçırıyordu.

Yarow Kuyusu'nda karşılaştıklarında, Jack Ryan'ın Harry'yi sekiz gün sonraki Irvine Klanı şenliğine davet ettiğini hatırlıyoruz. Harry bu törene gelmeyi kabul etmiş, bu konuda resmen söz vermişti. Jack Ryan, arkadaşını yakından tanıdığı için, onun sözünün eri bir insan olduğunu biliyordu. O bir şey söyledi mi, yapıldı demekti.

Irvine şenliğinde şarkılar, danslar ve her türden eğlence gırla gidiyordu. Her şey vardı, Harry Ford hariç.

Jack Ryan ilk başta ona kızdı, çünkü arkadaşının yokluğu keyfini kaçırıyordu. Hattâ şarkılarından birinin ortasında her şeyi unuttu ve ilk kez, normalde hakkı olan bir sürü alkışı almasını sağlayacak bir dans gösterisi sunacağı yerde öylece kalakaldı.

Burada James Starr ile ilgili notun yayımlandığı gazetenin henüz Jack Ryan'ın önüne gelmediğini söylemek gerekiyor. Bu yüzden bu iyi niyetli oğlan, ancak ciddi bir nedenin Harry'nin sözünde durmasını engellemiş olabileceğini düşünerek, sadece arkadaşının yok-

luğu üzerine kafa yoruyordu. Ayrıca Irvine şenliğinin ertesi günü, Jack Ryan, Dochart Çukuru'na gidebilmek için Glasgow trenine binmeyi tasarlıyordu ve eğer ölmekten kıl payı kurtulduğu bir kaza onu engellemeseydi, bunu yapacaktı.

12 Aralık gecesi şunlar oldu. Gerçekte, olay doğaüstü taraftarlarına hak verdirecek cinstendi ve bu tür insanlar Melrose Çiftliği'nde hayli kalabalıktı.

Renfrew Kontluğu'na bağlı, yaklaşık yedi bin nüfuslu küçük bir denizci kasabası olan Irvine, İskoçya kıyısının, Clyde Körfezi yakınlarında yaptığı keskin bir kıvrımda kurulmuştu. Açık denizin rüzgarlarına karşı çok korunaklı olan limanı, karaya yaklaşanlara yol gösteren büyük bir fenerle aydınlatılıyordu, böylece dikkatli bir denizcinin yolunu şaşırması mümkün değildi. Ayrıca kıyının bu kesiminde deniz kazaları da seyrekti. İster Glasgow'a gitmek için Clyde Körfezi'ne, ister Irvine Koyu'na girmek isteyen kısa ve uzun yol gemileri, karanlık gecelerde bile güvenli bir şekilde manevra yapabilirlerdi burada.

Bir kasaba, önemsiz de olsa bir tarihi geçmişe sahip, şatosu da bir zamanlar Robert Stu-

art'a ait olmuşsa, orada hiçbir kalıntı olmaması düşünülmez.

Ne var ki, İskoçya'da tüm kalıntılarda sık sık cinler, periler görülür. En azından, Yukarı ve Aşağı Topraklar'daki genel kanı bu yöndedir.

Kıyının bu kesimindeki en eski ve aynı zamanda en uğursuz kalıntılar, Robert Stuart'ın Dundonald-Castle adındaki şatosuna aitti.

Bu dönemde, yöredeki bütün gezgin cinlerin sığınağı durumundaki Dundonald Şatosu, tamamen terk edilmişti. Kasabanın iki mil uzağında, denizin üzerindeki yüksek tepede bulunan şato pek seyrek olarak ziyaret ediliyordu. Zaman zaman bu eski tarihi kalıntıları araştırmayı düşünen birkaç yabancı çıkıyordu, ancak onlar da oraya yalnız başlarına gidiyorlardı. Irvine sakinleri, ne pahasına olursa olsun, onları oraya götürmüyorlardı. İşin aslı, eski şatoyu dolduran birtakım 'Ateşten Kadınlar'ın varolduğuna dair bazı hikayeler anlatılıyordu.

Batıl inançları en güçlü olanlar, bu düşsel yaratıkları kendi gözleriyle gördüklerini öne sürüyorlardı. Doğal olarak, Jack Ryan da bunlardan biriydi.

Gerçek şuydu ki, zaman zaman kah kısmen yıkılmış bir duvarın üzerinde, kah Dundonald-Castle kalıntılarının bütününe hâkim durumdaki kulenin tepesinde uzun alevler beliriyordu.

Bu alevler, söylendiği gibi insan biçiminde miydi? Bunlar kıyı bölgelerindeki İskoçyalıların verdiği 'Ateşten Kadın' ismini hak ediyor muydu? Hiç şüphesiz burada saflık sonucu kafalarda oluşan bir yanılsama söz konusuydu ve bilim, bu olayı fiziksel kurallarla izah edebilirdi.

Her ne olursa olsun, eski şatonun kalıntılarını ziyaret eden ve orada zaman zaman, özellikle de karanlık gecelerde tuhaf danslar yapan Ateşten Kadınlar'ın ünü, bütün yöreye yayılmıştı. Jack Ryan ne kadar gözüpek bir genç olursa olsun, bunlara gaydasının sesiyle eşlik etme tehlikesini asla göze alamazdı.

"İhtiyar Nick onlara yeter!" diyordu. "O cehennemi orkestrasını tamamlaması için bana ihtiyacı yok!"

Tahmin edileceği gibi, bu tuhaf olaylar, gece sohbetleri sırasında anlatılanların zorunlu konusunu oluşturuyordu. Ayrıca Jack Ryan, Ateşten Kadınlar üzerine kocaman bir efsane-

ler repertuarına sahipti ve onlarla ilgili bir şeyler anlatması gerektiğinde, asla eksiklik hissetmiyordu!

Bu nedenle Jack Ryan, Irvine Klanı şenliğinin İngiliz birası, brandy ve viski ile ıslatılan o son gece toplantısında, fırsatı kaçırmayıp dinleyicilerini büyük ölçüde memnun etmek ve belki de aynı derecede korkutmak üzere, o en sevdiği temaya geri dönmüştü.

Toplantı kıyının hemen kenarında, Melrose Çiftliği'ne ait geniş bir ambarda yapılıyordu. Grubun ortasında, geniş bir sacayağında güzel bir kömür ateşi yanıyordu.

Dışarıda berbat bir hava vardı. Güçlü bir güney-batı rüzgarının getirdiği kalın sis, dalgalar üzerinde yuvarlanıyordu. Kapkara bir geceydi, bulutlar arasında, gökyüzünde bir açıklık bile yoktu, derin karanlıkta birbirine karışan kara, gökyüzü ve su... İşte bütün bunlar, sahile vuran dalgalarla maceraya girmeye gönüllü bir geminin Irvine Koyu'na girmesini zorlaştırıyordu.

Irvine'deki küçük liman, en azından belli tonajdaki gemiler tarafından pek kullanılmazdı. Yelkenli ya da buharlı ticaret gemileri, Clyde Körfezi'ne girmek istediklerinde, kara-

ya daha kuzey kısımlardan yaklaşırlardı.

Ne var ki o akşam, sahilde geç saatlere kadar kalan bazı balıkçılar, kıyıya yönelen bir gemiyi fark etmiş, buna biraz şaşırmışlardı. Eğer birden gün doğuverseydi, bu geminin rüzgarı arkasına alıp bütün yelkenlerini açarak geldiğini şaşkınlıktan ziyade korkuyla fark edeceklerdi. Gemi, körfezin girişini ıskalasa, sahilin o harika kayalıkları arasında sığınabileceği hiçbir yer kalmayacaktı. Eğer bu temkinsiz gemi daha fazla yaklaşmakta ısrarlı olacaksa, su yüzünde kalmayı nasıl becerecekti?

Toplantı, Jack Ryan'ın son bir hikayesinden sonra bitecekti. Hayaletlerin dünyasına girmiş olan dinleyiciler, gereken anlarda korkmaya hazır haldeydiler.

Birdenbire dışarıda çığlıklar koptu.

Jack Ryan o anda anlattıklarına ara verdi ve hepsi aceleyle ambarı terk etti.

Gece karanlıktı. Kumsalın yüzeyine, yağmurla karışık şiddetli bir rüzgar çarpıyordu.

Rüzgarın şiddetine direnebilmek için bir kayaya dayanmış olan iki üç balıkçı çığlık çığlığa bağırıyordu.

Jack Ryan ve arkadaşları onlara doğru koştu.

Bu çığlıklar çiftlik sakinlerine değil, farkında olmadan ölüme doğru ilerleyen mürettebata yönelikti.

Gerçekten de birkaç yüz metre açıkta, koyu bir kütle belli belirsiz görünüyordu. Konum fenerleri sayesinde ayırdedilebilen bir gemiydi bu, zira mizana çanaklığında beyaz, sancak tarafında yeşil, iskele tarafında da kırmızı bir fener taşıyordu. Baş tarafı görünüyordu ve bütün hızıyla kıyıya doğru yönelmiş olduğu açıktı.

"Batma tehlikesi olan bir gemi mi?" diye bağırdı Jack Ryan.

"Evet," diye yanıtladı balıkçılardan biri, "dönüş yapmak istiyordu, ancak artık yapamayacak!"

"Sinyal! Sinyal verin!" diye haykırdı İskoçyalıların bir tanesi.

"Hangileri?" diye cevap verdi balıkçı. "Bu fırtınada bir lambayı yanık halde tutmak olanaksız!"

Bu konuşmalar süratle gerçekleşirken, başka çığlıklar yükselmişti. Ancak bu fırtınanın ortasında nasıl duyulabilirdi bu sesler? Geminin mürettebatının kazadan kurtulmak için hiçbir şansı yoktu.

"Neden böyle manevra yaptılar?" diye haykırdı bir denizci.

"Yanaşmak mı istiyor?" diye yanıtladı bir diğeri.

"Acaba kaptan, Irvine fenerini bilmiyor muydu?" diye sordu Jack Ryan.

"Öyle olsa gerek," diye yanıtladı balıkçılardan biri, "tabii eğer onu şaşırtan bir..."

Balıkçı cümlesini bitiremeden Jack Ryan müthiş bir çığlık attı. Mürettebat bunu duymuş muydu? Her ne olursa olsun, geminin, karanlıklarda beyazlaşan dalgaların onu sürüklediği yönden kurtulması için çok geçti.

Ancak bu, sanıldığı gibi, Jack Ryan'ın batmak üzere olan gemiye göndermeye çalıştığı son bir uyarı değildi. Jack Ryan'ın sırtı denize dönüktü. Arkadaşları da kumsalın yarım mil kadar uzağındaki bir noktaya bakıyorlardı.

Dundonald Şatosu idi bu. Eski kulenin zirvesinde, yağmurun altında uzun bir alev kıvrılıp bükülüyordu.

"Ateşten Kadın!" diye dehşetle haykırdı bütün bu batıl inançlı İskoçyalılar.

Doğrusu bu alevde insana benzer bir görünüm bulmak için yüksek dozda hayal gücü gerekirdi. Rüzgarın altında ışıklı bir bayrak gi-

bi dalgalanıyor, kimi zaman sönmek üzereymişçesine kulenin zirvesinden uçacakmış gibi görünüyor, bir an sonra da mavimsi ucuyla yeniden kuleyle birleşiyordu.

"Ateşten Kadın! Ateşten Kadın!" diye bağırıyordu korkuya kapılmış balıkçılar ve köylüler.

Böylece her şey açıklanmış oluyordu. Hiç şüphesiz sisler arasında yanlış yönlendirilmiş olan gemi hatalı bir rota izlemiş ve Dundonald Şatosu'nun zirvesinde yanan bu alevi Irvine feneri sanmıştı. Mürettebat geminin on mil kuzeydeki körfez girişinde olduğunu sanıyor ve kendisine hiçbir sığınak sağlamayacak olan karaya doğru ilerliyordu!

Eğer hâlâ zaman varsa, gemi nasıl kurtarılabilirdi? Belki de bu ateşin Irvine Limanı'nın feneriyle karıştırılmasını engellemek için kalıntılara kadar tırmanmak ve onu söndürmek gerekiyordu!

Hiç şüphesiz gecikmeden bu yapılmalıydı; ancak İskoçyalılardan hangisi bu düşünceye, düşünceden sonra da Ateşten Kadın'a meydan okuma cesaretine sahipti? Belki Jack Ryan... Zira o cesurdu ve saflığı, ne kadar büyük olursa olsun, onu yürekli bir adım atmaktan

alıkoyamazdı.

Ancak çok geçti. Fırtınanın gürültüsü içinde korkunç bir çatırtı koptu.

Geminin kıç tarafı dibe oturdu. Fenerleri söndü. Beyazımsı dalga çizgisi bir anlığına kesilmiş gibi göründü. Gemi kıyıya ulaşmış, yan yatmış ve kayalıklar arasında parçalanmaya başlamıştı.

Ve aynı anda, ancak tesadüf ile açıklanabilecek bir şekilde, uzun alev sanki şiddetli bir boranın esmesiyle sönmüş gibi kayboldu. Deniz, gökyüzü ve kumsal hemen derin bir karanlığa gömüldü.

"Ateşten Kadın!" diye son bir kez haykırmıştı Jack Ryan, kendisi ve arkadaşları için doğaüstü olan bu görüntü aniden kaybolduğunda.

Ancak bu batıl inançlı İskoçyalılar, kuruntulara dayanan bir tehlike karşısında bulamadıkları cesareti, gerçek bir tehlikeyle karşı karşıya kaldıklarında bulmuşlardı. Zira şimdi hemcinslerini kurtarmaları söz konusuydu. Kopmuş parçalar onları durdurmadı. Dalgalar arasına attıkları halatların yardımıyla –bir süre önce ne kadar korkakça davrandılarsa o kadar kahramanca– batık geminin imdadına koştular.

Neyse ki kurtarıcılar, her ne kadar bazıları –ve cesur Jack Ryan da bunların arasındaydı– kayaların üzerinde ciddi biçimde yaralansa da, başarıya ulaştılar; böylece geminin kaptanı ve sekiz kişilik mürettebat kumsala sağ salim ayak basabildi.

Bu gemi kuzeyden gelen odunu, Glasgow'a taşıyan Norveç yelkenlisi *Motala* idi.

Tahminler doğru çıktı. Dundonald Şatosu'nun kulesinde yanan ateş yüzünden yanılan kaptan, Clyde Körfezi'ne sapmak yerine kıyıya doğru yönelmişti.

Ve şimdi, *Motala*'dan geriye sadece dalgaların kıyıdaki kayalar üzerinde parçalamaya devam ettiği birkaç kalıntı kalmıştı.

12

JACK RYAN'IN KAHRAMANLIKLARI

Jack Ryan ve kendisi gibi yaralanan üç arkadaşı, Melrose Çiftliği'nin odalarından birine taşınmış, orada derhal tedavilerine başlanmıştı.

Aralarında en hırpalanmış durumda olan Jack Ryan idi, çünkü halatı gövdesine bağlayıp denize atladığında, azgın dalgalar onu sertçe kayalıklara atmıştı. Az kalsın arkadaşları kıyıya cansız bedenini çıkaracaklardı.

Bu yüzden o yürekli oğlan birkaç günlüğüne yatağına çivilendi, bu da onu çok üzdü. Bununla birlikte, istediği gibi şarkı söylemesine izin verdiklerinde, rahatsızlığına sızlanmadan katlandı ve Melrose Çiftliği onun neşeli sesiyle çınladı. Ancak Jack Ryan bu macerada, periler ve zavallı insanları tedirgin etmeyi eğlence sayan diğer cinler karşısında daha güçlü bir endişe duygusuna kapıldı ve *Motala* fela-

ketinden onları sorumlu tuttu. Onu, Ateşten Kadınlar'ın varolmadığına, kalıntılar arasında böyle ani şekilde beliren bu alevin sadece bir fiziksel olaydan kaynaklandığına inandırmak çok zordu. Hiçbir açıklama onu ikna etmedi. Arkadaşları da saflık, kolayca kandırılma konusunda ondan daha saplantılıydı. Onlara kulak verilecek olsa, bir Ateşten Kadın *Motala*'yı kötü niyetle sahile doğru çekmişti. Onu cezalandırmak isteğine gelince, fırtınayı cezalandırmayı istemekle aynı şeydi. Savcılar uygun gördükleri her türlü takibe karar verebilirlerdi. Bir alev hapse atılamaz, etten kemikten olmayan bir varlık zincire vurulamaz. Ve doğrusunu söylemek gerekirse daha sonra yapılan araştırmalar, en azından görünürde, olayları bu gibi batıl inançlarla açıklayanları haklı çıkarıyordu.

Sonuçta, *Motala* kazasıyla ilgili bir soruşturma yürütmekle yükümlü savcılık, felaketin çeşitli tanıklarını sorguya çekti. Hepsi kazanın Ateşten Kadın'ın Dundonald Şatosu'nun kalıntıları arasında doğaüstü bir şekilde belirivermesinden kaynaklandığı konusunda hemfikirdi.

Tahmin edileceği gibi, yargı böyle sebep-

lerle yetinemezdi. Bu kalıntılarda tamamen fiziksel bir olay meydana gelmişti, bu konuda şüphe yoktu. Ancak acaba bu bir kaza mıydı yoksa kasıtlı bir hareket sonucu mu olmuştu? Savcılığın açığa çıkarması gereken buydu.

Bu 'kasıtlı' sözcüğü kimseyi şaşırtmasın. Bu kelimenin ne kadar yerinde olduğunu görmek için Brötanya tarihinin fazla gerilerine gitmeye gerek yok. Bröton kıyısındaki enkaz soyguncularının birçoğu, kalıntıları paylaşmak için gemileri kıyıya çekme mesleğini icra etmişlerdir. Kimi zaman gece boyunca yakılan reçineli ağaç yığınları, gemileri çıkamayacakları yerlere yönlendirirdi. Kimi zaman da bir boğanın boynuzlarına asılan ve hayvanın gönlünce dolaştırdığı bir lamba nedeniyle, gemi mürettebatı rotayı şaşırırdı. Yapılan manevraların kaçınılmaz sonucu olarak yağmacıların faydalanacağı kazalar meydana gelirdi. Bu barbar alışkanlıkların yıkılması için yargının müdahale etmesi ve ciddi cezalar verilmesi gerekmişti. Acaba bu olayda da, bir suçlu eli, enkaz soyguncularının eski geleneklerini sahiplenmiş olamaz mıydı?

Diğerleri ne derse desin, polisin düşündüğü buydu. Jack Ryan ve arkadaşları soruştur-

mayı duyduklarında ikiye bölündüler: Bir kısmı omuz silkmekle yetindi; daha endişeli görünen diğerleri, doğaüstü varlıkların bu şekilde kışkırtılmasıyla mutlaka yeni felaketlere yol açılacağını söylediler.

Ne olursa olsun, soruşturma büyük özenle sürdürüldü. Polis memurları Dundonald Şatosu'na gittiler ve çok sıkı araştırmalarda bulundular.

Savcı öncelikle yerde cinlerden başka varlıklara atfedilen ayak izlerinin kalıp kalmadığını anlamak istedi. Eski ya da yeni olsun, en silik bir ayak izine bile rastlamak mümkün olmadı. Oysa toprak, bir önceki gecenin yağmurları nedeniyle hâlâ bir hayli nemli olduğundan, en ufak izi bile saklayabilirdi.

"Peri adımları!" diye haykırdı Jack Ryan ilk incelemelerin başarısız olduğunu duyduğunda. "Bir bataklığın üzerinde bir perinin izlerini aramak gibi bir şey bu!"

Böylece araştırmanın bu ilk kısmı hiçbir sonuç vermedi. İkinci kısmın bundan daha başarılı olması ise pek olası görünmüyordu.

Gerçekten de eski kulenin zirvesinde nasıl ateş yakıldığının, yanma sırasında hangi olayların meydana geldiğinin ve sonuçta bu yan-

manın geride hangi kalıntıları bıraktığının anlaşılması gerekiyordu.

İlk noktayla ilgili olarak hiçbir şey bulunamadı. Ne kibrit kalıntıları, ne kağıt parçaları, herhangi bir ateş yakmaya yarayabilecek hiçbir şey yoktu.

İkinci noktada da 'sıfıra sıfır elde var sıfır'dı. Böyle güçlü bir ateşi gece boyunca besleyebilecek ne bir kuru ot, ne de bir ağaç dalı bulundu.

Üçüncü noktaya gelince, o da daha fazla aydınlatılamadı. Kül veya başka bir yanma kalıntısının olmaması, ateşin yakıldığı yerin bile bulunmasını engelledi. Ne toprağın üzerinde, ne de kayalıklarda hiçbir siyah bölge yoktu. O halde ateşin kötü niyetli birilerinin elinde taşındığı sonucuna mı varmak gerekiyordu? Bu pek gerçeğe uygun görünmüyordu, zira tanıkların sözlerine bakılırsa, alev devasa boyutlardaydı, öyle ki *Motala*'nın mürettebatı, sislere rağmen onu millerce açıktan görebilmişti.

"Güzel!" diye haykırdı Jack Ryan, "Ateşten Kadın kibritsiz de yapabilir değil mi! Üflemesi etrafındaki havayı tutuşturması için yeterlidir ve ateşi de hiçbir zaman geride kül bırakmaz!"

Böylece, bütün bu olup bitenler sonucunda, savcılar uğraştıklarıyla kaldılar ve çok sayıdaki efsaneye bir yenisi eklenmiş oldu: *Motala* felaketinin anısını sürdüren ve Ateşten Kadınlar'ın görüntüsünü daha da tartışmasız bir şekilde doğrulayan bir efsane.

Bu arada Jack Ryan gibi cesur ve sağlam yapılı bir genç, bu kadar uzun süre yatakta kalamazdı. Birtakım ezikler ve çıkıklar onu gerekenden uzun süre yatağa bağlayacak değildi. Hasta olacak zamanı yoktu onun. Ve eğer buna zaman yoksa, Lowlands'in bu sağlıklı bölgelerinde hasta olunmazdı.

Bu nedenle Jack Ryan çabucak iyileşti. Ayağa kalktığında, Melrose Çiftliği'ndeki işine geri dönmeden önce bir tasarısını uygulamaya koymak istedi. Arkadaşı Harry'yi ziyaret edip, onun neden Irvine Klanı şenliğinde bulunmadığını öğrenmek istiyordu. Harry gibi sözünün arkasında duran biri için, bu yokluğun izahı yoktu. Üstelik ihtiyar ustabaşının oğlunun, gazetelerde ayrıntılarıyla anlatılan *Motala* felaketini duymamış olması inanılır gibi değildi. Jack Ryan'ın kurtarmada oynadığı rolü ve başına neler geldiğini biliyor olmalıydı ve çiftliğe kadar gelip de arkadaşı Jack Ryan'ın

elini sıkmamış olmak, Harry'nin aşırı kayıtsız kaldığını gösterirdi.

O halde Harry'nin gelmemiş olması, gelememiş olduğu anlamına geliyordu. Jack Ryan, Harry'nin kendisine karşı kayıtsız kaldığına inanmaktansa Ateşten Kadınlar'ın varlığını inkar ederdi.

Böylece Jack Ryan, felaketten iki gün sonra, neşe içinde, yaralarını hiç mi hiç hissetmeyen sağlam bir delikanlı gibi çiftlikten yola çıktı. Var gücüyle neşeli nakaratlar haykırarak, falezi yankılarla çınlattı ve kendisini Glasgow üzerinden Stirling'e ve Callander'a götürecek trene binmek üzere gara gitti.

Orada, garda beklediği sırada, bakışları ilk önce bütün duvarlara yapıştırılmış olan ve şu ibareyi taşıyan bir afişe takıldı:

"Geçtiğimiz 4 Aralık'ta, Edinburglu mühendis James Starr, Granton-pier'da *Prince de Galles* gemisinden indi. Aynı gün Stirling'e gitti. O zamandan beri kendisinden haber alınamıyor.

"Kendisiyle ilgili her türlü bilginin Edinburg'daki Royal Institution'a iletilmesi rica olunur."

Jack Ryan, bu afişlerden birinin önünde

durup yazılanları iki kez okudu ve çok şaşır dı.

"Bay Starr!" diye haykırdı. "Ben tam 4 Ara lık'ta ona Yarow Kuyusu'nun merdivenlerind rastladım! Şimdi üzerinden on gün geçmiş! V o zamandan beri görülmemiş! Acaba bu du rum arkadaşımın neden Irvine şenliğine gel mediğini açıklar mı?"

Ve cesur genç, Royal Institution'ın başka nını James Starr hakkında bildikleri konusun da haberdar edeceği bir mektup yazmadar önce, Yarow Kuyusu'na gitme yönünde kesir kararlı, trene atladı. Harry'yi ve mühendis Ja mes Starr'ı bulabilmek için gerekirse Dochar Çukuru'nun dibine kadar inecekti.

Üç saat sonra Callander Garı'nda trender indi ve hızla Yarow Kuyusu'na yöneldi.

"Bir daha görünmemişler," diyordu kend kendine. "Neden? Onları engelleyen bir şe mi var? Acaba onları hâlâ ocağın dibinde tutar büyüklükte bir çalışma mı var? Göreceğiz!"

Ve Jack Ryan, büyük adımlarla, bir saatter kısa bir sürede Yarow Kuyusu'na geldi.

Dış görünüşe bakılırsa değişen bir şey yok tu. Çukurun çevresindeki sessizlik bile aynıy dı. Bu çölde tek bir canlı bile yoktu.

Jack Ryan kuyunun ağzını örten yıkık sundurmanın altına girdi. Bakışlarını çukura çevirdi... Hiçbir şey görmedi. Dinledi... Hiçbir şey duymadı.

"Ya lambam!" diye haykırdı. "Acaba artık yerinde değil mi?"

Jack Ryan'ın çukura yaptığı ziyaretler sırasında kullandığı lamba, normalde üst merdivenin sahanlığında bir köşede dururdu.

Lamba ortadan kaybolmuştu.

"İşte anlaşılmaz bir durum!" dedi fena halde endişelenmeye başlayan Jack Ryan.

Daha sonra, ne kadar batıl inançlı da olsa hiç tereddüt etmeden:

"Gideceğim," dedi, "çukur cehennemin en gizli köşelerinden daha karanlık da olsa!"

Ve karanlık kuyuya dalan uzun merdiveni inmeye başladı.

Kendini böyle tehlikeye atabilmesi için, Jack Ryan'ın eski madenci alışkanlıklarından hiçbir şey kaybetmemiş olması ve Dochart Çukuru'nu iyi biliyor olması gerekiyordu. Gene de temkinli bir şekilde indi. Ayakları her seferinde kimisi çürümüş olan basamakları yokluyordu. Bir yanlış adım, bin beş yüz ayaklık bu boşlukta ölümcül bir düşüş anla-

mına geliyordu. Bu yüzden Jack Ryan, bir alt kata inmek için geride bıraktığı sahanlıkları sayıyordu. Ayaklarının, çukurun dibine ancak otuzuncu sahanlıktan sonra değeceğini biliyordu. Bir kez oraya vardığında, bilindiği gibi ana galerinin ucunda inşa edilmiş olan kulübeyi bulması için bir engel kalmayacağını düşünüyordu.

Jack Ryan bu şekilde yirmi altıncı sahanlığa geldi. Böylece kendisini yerden ayıran iki yüz adım kalıyordu.

Burada, yirmi yedinci merdivenin ilk basamağını bulabilmek için bacağını indirdi. Ancak boşlukta sallanan bacağı, dayanacak hiçbir nokta bulamadı.

Jack Ryan sahanlıkta diz çöktü. Eliyle basamağın ucunu hissetmek istedi. Boşunaydı.

Yirmi yedinci basamağın yerinde olmadığı, yani kaldırılmış olduğu açıktı.

"İhtiyar Nick buradan geçmiş olmalı!" dedi kendi kendine, biraz korkmuştu.

Jack Ryan ayakta, kollarını kavuşturmuş, bu girilmez karanlığı delmek ister gibi bir halde bekledi. Derken kendisi inemiyorsa, ocağın sakinlerinin de çıkamamış olabileceği geldi aklına. Gerçekten de kontluğun yüzeyi ile çu-

kurun derinlikleri arasında hiçbir bağlantı yoktu. Eğer Yarow Kuyusu'nun bu alt basamakları kulübeye yaptığı son ziyaretten sonra kaldırıldıysa, Simon Ford, karısı, oğlu ve mühendis ne olmuştu? James Starr'ın uzun süren yokluğu hiç şüphesiz Jack Ryan'ın onunla Yarow Kuyusu'nda karşılaştığı günden beri, adamın çukurdan dışarı çıkmadığını gösteriyordu. O zamandan beri kulübenin ihtiyaçları nasıl karşılanmıştı? Bin beş yüz ayak yerin altında hapsolmuş bu talihsiz insanlar yiyeceksiz kalmamış mıydı?

Jack Ryan'ın kafasından bütün bu düşünceler geçti. Kulübeye varabilmek için kendi başına hiçbir şey yapamayacağını gördü. Acaba bağlantıların kesilmesinde birilerinin kötü niyeti mi rol oynamıştı? Bu ona pek de şüphe edilecek bir şey gibi gelmiyordu. Her ne olursa olsun, savcılar bunları göz önünde bulunduracaklardı, ancak onları süratle durumdan haberdar etmek gerekiyordu.

Jack Ryan sahanlığın üzerinden eğildi.

"Harry! Harry!" diye bağırdı güçlü sesiyle.

Harry adı defalarca tekrarlanarak yankılandı, sonunda Yarow Kuyusu'nun derinliklerinde kayboldu.

Jack Ryan süratle basamakları tırmandı ve gün ışığına ulaştı. Bir an bile kaybetmedi. Bir solukta Callander Garı'na vardı. Edinburg ekspresinin gelmesi için sadece birkaç dakika beklemesi gerekti ve öğleden sonra saat üçte, başkentin başsavcısının huzuruna çıktı.

Orada ifadesi alındı. Anlattığı ince ayrıntılar, sözlerinin doğruluğu konusunda şüpheye yer bırakmıyordu. James Starr'ın sadece meslektaşı değil, aynı zamanda da yakın arkadaşı olan Royal Institution'ın başkanı, Sir W. Elphiston derhal durumdan haberdar edildi ve kendisi Dochart Çukuru'nda zaman kaybetmeden yapılacak aramaları yönetmeyi talep etti. Hizmetine lambalar, kazmalar, uzun ip merdivenlerinin yanı sıra gıda ve ilaçla donatılmış çok sayıda görevli verildi. Sonra Jack Ryan'ın rehberliğinde hemen Aberfoyle kömür ocaklarının yolunu tuttular.

Aynı akşam, Sir W. Elphiston, Jack Ryan ve görevliler Yarow Kuyusu'nun ağzına geldiler ve Jack'in birkaç saat önce durduğu yirmiyedinci sahanlığa kadar indiler.

Uzun halatların ucuna takılan lambalar kuyunun derinliklerine sarkıtıldı ve böylece son dört merdivenin artık yerinde olmadığı

tespit edildi.

Dochart Çukuru'nun içiyle dışı arasındaki bütün bağlantının bilinçli olarak kesildiğine hiç şüphe yoktu.

"Ne bekliyoruz efendim?" diye sordu Jack Ryan sabırsızlıkla.

"Şu lambaların çıkarılmasını bekliyoruz oğlum," diye yanıtladı Sir W. Elphiston. "Daha sonra son galerinin tabanına kadar ineceğiz ve sen bizi..."

"Kulübeye götüreceğim," diye haykırdı Jack Ryan, "ve gerekirse çukurun son uçurumlarına kadar gideceğiz!"

Lambalar yukarı çekildiğinde, görevliler ip merdiveni sahanlığa bağlayıp kuyuya sarkıttılar. Alttaki sahanlıklar hâlâ duruyordu. Birinden ötekine inmek mümkündü.

Bunu yapmak pek de kolay olmadı. Bu sallanan merdivenlere ilk önce Jack Ryan tutundu ve ocağın tabanına ilk ulaşan da o oldu.

Sir W. Elphiston ve görevliler de kısa bir süre sonra ona katıldılar.

Yarow Kuyusu'nun dibindeki küçük alan tamamen boştu, ancak Sir W. Elphiston, Jack Ryan'ın şöyle bağırdığını duyunca çok şaşırdı:

"İşte birkaç merdiven parçası, üstelik de

kısmen yanmış parçalar bunlar!"

"Yanmış!" diye tekrarladı Sir W. Elphiston. "İşte, küller uzun zaman önce soğumuş!"

"Mühendis James Starr'ın bu merdivenleri yakıp da dışarıyla bütün bağlantıyı kesmek istemiş olabileceğini düşünüyor musunuz efendim," diye sordu Jack Ryan.

"Hayır," diye yanıtladı Sir W. Elphiston düşünceli bir halde. "Haydi oğlum, kulübeye! Orada gerçeği öğreneceğiz."

Jack Ryan, pek ikna olmamış bir tavırla başını salladı. Gene de görevlilerin birinin elindeki lambayı alıp, hızla Dochart Çukuru'nun ana galerisi boyunca ilerledi.

Hepsi onu takip etti.

On beş dakika sonra, Sir W. Elphiston ve yanındakiler, dibinde Simon Ford'un kulübesinin inşa edilmiş olduğu oyuğa erişmişlerdi. Pencerelerden hiçbir ışık gelmiyordu.

Jack Ryan aceleyle gidip hızla kapıyı açtı.

Kulübe terk edilmişti.

Karanlık evin odaları dolaşıldı. İçerde hiçbir şiddet izi yoktu. Her şey, sanki ihtiyar Madge hâlâ oradaymış gibi düzenliydi. Erzakları boldu ve Ford ailesine daha günlerce yeterdi.

Bu yüzden ev sahiplerinin kulübede olmaması açıklanamaz bir durumdu. Acaba oradan ne zaman ayrıldıkları kesin bir şekilde saptanabilir miydi? Evet, zira ne gecelerin ne de günlerin birbirini takip ettiği bu ortamda, Madge takvimine her gün için bir çarpı koymayı alışkanlık haline getirmişti.

Bu takvim salonun duvarına asılıydı. Son çarpı 6 Aralık tarihinin üzerindeydi, yani –Jack Ryan'ın iddiasına göre– James Starr'ın gelişinden bir gün sonra. O halde Simon Ford'un, karısının, oğlunun ve misafirinin 6 Aralık'tan beri, yani on gündür kulübeye gelmedikleri açıktı. Acaba böyle uzun bir yokluğun nedeni, mühendis tarafından çukurun yeniden keşfi olabilir miydi? Elbette ki hayır.

En azından Sir W. Elphiston böyle düşünüyordu. Kulübeyi dikkatle inceledikten sonra, ne yapılması gerektiği konusunda bir hayli kararsızdı.

Koyu bir karanlık söz konusuydu. Görevlilerin ellerinde sallanan lambaların parlaklığı, o nüfuz edilemeyen karanlıkta ancak birer yıldız olabiliyordu.

Aniden Jack Ryan bir çığlık attı.

"Şuraya bakın!" dedi.

Ve parmağı galerinin uzaklarında, karan lıkta kıpırdayan oldukça güçlü bir ışığı işare ediyordu.

"Arkadaşlar, şu ateşe doğru koşalım!" diy yanıtladı Sir W. Elphiston.

"Bir peri ateşi!" diye haykırdı Jack Ryan "Neden koşalım ki? Onu asla yakalayamayaca ğız!"

Kolayca kandırılmaya pek eğilimli olma yan Royal Institution başkanı ve görevliler hareketli ışığın gösterdiği yöne doğru atıldılar Jack Ryan da cesaretle yerini alarak, sona kal mamayı başardı.

Uzun ve yorucu bir takip oldu bu. Işık sa çan fener kısa boylu ancak tuhaf biçimde çe vik biri tarafından taşınıyor gibiydi. Zamar zaman, taşıyan kişi toprak yığınlarının arka sında kayboluyor; sonra enlemesine bir galeri nin dibinde tekrar görünüyordu. Derken sü ratli yön değiştirmelerle gözden kayboluyor du. Tamamen kaybolmuş gibi oluyordu ki aniden, fenerinin ışığı canlı canlı parlıyordu Sonuç olarak, ona pek yaklaşılamıyordu v Jack Ryan ona erişemeyeceklerini düşünmey devam ediyordu, – pek de haksız sayılmazdı

Bir saat süren bu gereksiz takip sırasınd

Sir W. Elphiston ve arkadaşları Dochart Çukuru'nun güney-batı kısmına daldılar. Onlar da sonunda kendi kendilerine erişilemez bir alevle yarışa girdiklerini düşünecek duruma gelmişlerdi.

Derken o sırada, alevle onu yakalamaya çalışanlar arasındaki mesafe azalmaya başlamış gibi göründü. Acaba bu, kaçmakta olan varlığın yorgunluğundan mı kaynaklanıyordu, yoksa bu varlık Sir W. Elphiston ile yanındakileri, kulübenin sakinlerini de çekmiş olabileceği yere doğru mu çekmek istiyordu? Bu soruya cevap bulmak zordu.

Gene de mesafenin azaldığını gören görevliler, çabalarını arttırdılar. O ana kadar hep en az iki yüz adım önlerinde parlamış olan ışık, şimdi elli adımdan daha yakındaydı. Bu aralık daha da azaldı. Fenerin taşıyıcısı daha görünür hale geldi. Ara ara, başını çevirdiğinde, bir insan yüzünün belirsiz profili seçilebiliyordu ve eğer bir cin bu kılığa girmemişse, Jack Ryan doğaüstü bir varlığın söz konusu olmadığını kabul etmeye mecburdu.

Derken, daha da hızlı koşarak:

"Ha gayret arkadaşlar!" diye bağırdı. "Yoruluyor! Ona birazdan yetişeceğiz ve eğer

tabanları yağladığı kadar iyi konuşuyorsa, bize çok şey söyleyecektir."

Bununla birlikte, takip daha da zorlaşıyordu. Zira çukurun sonundaki derinliklerde, daracık tüneller bir labirentin yolları gibi kesişiyordu. Bu karmaşada, fenerin taşıyıcısı kolayca görevlilerden kaçabilirdi. Lambasını söndürmesi ve kendini karanlık deliklerden birine atması yeterliydi.

"Acaba," diye düşünüyordu Sir W. Elphiston, "bizden kaçmak istiyorsa, neden yapmıyor bunu?"

Bu anlaşılmaz varlık o ana kadar böyle bir şeye kalkışmamıştı; ancak bu düşünce Sir W. Elphiston'un aklından geçtiği anda, ışık aniden kayboldu ve takiplerini sürdüren görevliler, neredeyse bir çırpıda dar bir yolun ucuna, şistli kayaların arasında uzanan dar bir girişin önüne geldiler.

Lambaların alevini biraz daha güçlendirip oradan içeri süzülmek, önlerinde açılan bu ağızdan içeri atılmak, Sir W. Elphiston, Jack Ryan ve yanındakiler için an meselesiydi.

Ancak daha geniş ve yüksek olan bu galeride yüz adım ilerlememişlerdi ki, aniden durdular.

Orada, duvarın yakınında, yerde dört vücut –belki de dört ceset– yatıyordu.

"James Starr!" dedi Sir W. Elphiston.

"Harry! Harry!" diye haykırdı Jack Ryan arkadaşının vücuduna doğru eğilerek.

Gerçekten de orada hareketsiz yatanlar mühendis, Madge, Simon ve Harry Ford idi.

Ancak o anda vücutlardan biri doğruldu ve ihtiyar Madge'ın bitkin sesinin şu kelimeleri mırıldandığı duyuldu:

"Onlar! Önce onlar!"

Sir W. Elphiston, Jack Ryan ve görevliler, mühendisle arkadaşlarını, birkaç damla güçlendirici ilaç yutturarak canlandırmaya çalıştılar. Hemencecik başardılar bunu. On gündür Yeni Aberfoyle'da hapsolmuş olan bu talihsiz insanlar, açlıktan ölmek üzereydiler.

Ve bu uzun hapis sürecinde ölmemiş olmaları, –James Starr'ın Sir W. Elphiston'a anlattığına göre– üç kez yanıbaşlarında ekmek ve bir su testisi bulmaları sayesindeydi! Hiç şüphesiz, hayatlarını borçlu oldukları yardımsever varlık daha fazlasını yapamamıştı.

Sir W. Elphiston, bunun da, kendilerini tam James Starr ile arkadaşlarının yattığı yere çeken o anlaşılmaz alevin işi olup olmadığını

düşündü.

Ne olursa olsun, mühendis, Madge, Simon ve Harry Ford kurtulmuştu. Sir W. Elphiston ve yanındakiler, feneri taşıyan o varlığın göstermiş olduğu dar çıkıştan geçerek onları kulübelerine taşıdılar.

James Starr ve arkadaşlarının dinamitle açmış oldukları o galeri ağzını tekrar bulamamış olmalarının nedeni, bu koyu karanlıkta ne görülebilecek, ne de yerlerinden oynatılabilecek taşlarla sıkı sıkı kapanmış olmasıydı.

Bu demek oluyordu ki, onlar o dev mahzeni keşfe çıktıklarında, eski ve Yeni Aberfoyle arasındaki bağlantı, düşman eller tarafından bilinçli olarak kapatılmıştı.

13

COAL-CITY

Anlattığımız olaylardan üç yıl sonra, turist rehberleri Joanne ve Murray, Stirling Kontluğu'nu gezen çok sayıda turiste 'büyük eğlence' olarak Yeni Aberfoyle kömür ocaklarını birkaç saatliğine ziyaret etmeyi öneriyorlardı.

Yeni ya da Eski Dünya'nın hangi ülkesinde olursa olsun, hiçbir maden bundan daha merak uyandırıcı olamazdı.

İlk önce, ziyaretçi tehlikeye girmeden ve yorulmadan işletmenin, kontluk yüzeyinin bin beş yüz ayak altındaki tabanına götürülüyordu.

Callander'ın yedi mil güney-batısında, dev bir girişle süslenmiş, içi kuleler, mazgallar ve çıkma mazgallarla dolu eğimli bir tünel bulunuyordu. Genişçe oyulmuş tatlı bir eğimi olan bu tünel, doğrudan, yeraltında tuhaf biçimde açılmış olan o mahzene ulaşıyordu.

Vagonları hidrolik kuvvetle çalışan çift

yönlü bir demir yolu, kontluğun yeraltında kurulmuş olan, belki biraz iddialı sayılabilecek 'Coal-City', yani Kömür Kent adını taşıyan bu kente saat başı hizmet veriyordu.

Coal-City'ye gelen ziyaretçi, elektriğin hem sıcaklık hem de ışık kaynağı olarak son derece önemli bir rol oynadığı bir ortamda buluyordu kendisini.

Havalandırma kuyuları, sayıca çok da olsa, Yeni Aberfoyle'un koyu karanlığına yeteri kadar gün ışığı ulaştıramıyordu. Bununla birlikte, çok sayıdaki elektrikli tekerin güneşin yerini aldığı bu karanlık ortamı, yoğun bir ışık dolduruyordu. Tonozların kemeraltlarına ve doğal sütunlara takılmış, hepsi de elektromanyetik makinelerin ürettiği sürekli akımdan beslenen –kimileri güneş kimileri yıldız gibi duran– bu lambalar, bu alanı büyük ölçüde aydınlatıyordu. Dinlenme saati geldiğinde, tek bir elektrik düğmesi kömür ocağının bu derin uçurumlarında yapay olarak gece olmasını sağlamaya yetiyordu.

Bütün bu cihazlar, ister büyük ister küçük olsun, yalıtılmış halde çalışıyor, yani kıvılcımları etraftaki havayla hiçbir şekilde temas etmiyordu. Öyle ki, havaya patlayıcı oranda gri-

zunun karışması durumunda dahi patlama olacağından endişe edilmesine gerek yoktu. Ayrıca elektrik, gerek Coal-City'nin evlerinde, gerekse Yeni Aberfoyle'un işletilen galerilerinde, hem sanayi yaşamının, hem de ev yaşamının bütün ihtiyaçlarını karşılamak üzere kullanılıyordu.

Her şeyden önce şunu söylemek gerekiyor ki, James Starr'ın –yeni ocağın işletilmesiyle ilgili– öngörüleri hiç de yanlış çıkmamıştı. Kömür damarlarının zenginliği hesaplanamayacak düzeydeydi. Madencilerin kazmalarıyla saldırdıkları ilk damarlar mahzenin batısında, Coal-City'ye çeyrek mil mesafede yer alıyordu. Yani işçilerin kenti, işletmenin merkezinde değildi. Dipteki çalışmalar, madenin çeşitli katlarının yeryüzüyle bağlantısını sağlayan havalandırma ve çekme kuyuları yoluyla, doğrudan yukarıdaki çalışmalara bağlıydı. Hidrolik çekimli demir yolunun çalıştığı büyük tünel, sadece Coal-City sakinlerinin taşınmasına yarıyordu.

İhtiyar ustabaşı ile arkadaşlarının ilk keşifleri sırasında durdurulduklarını bu dev mağaranın ilginç yapısı hatırlanacaktır. Yukarıda, başlarının üstünde sivri kemerli bir kubbe bir

yuvarlak oluşturuyordu. Bu kubbeyi destekle yen direkler, üç yüz ayak yüksekliğindeki –k bu Kentucky'deki mağaralardan 'Mammouth Dome'unkiyle hemen hemen aynı yükseklik ti– şist tonozunda kayboluyordu.

'Mammouth-Dôme'un, o dev salonur –Amerika'nın yeraltındaki en büyük boşluk- rahatlıkla beş bin kişi alabileceği biliniyor Yeni Aberfoyle'un bu kısmında da aynı oran· lar ve aynı nitelikler söz konusuydu. Ancak ünlü mağaradaki hayranlık uyandıran sarkıt· lar yerine, burada şistli fayların baskısı altında bütün duvarlardan fışkırıyor gibi görünen kö· mür damarlarının oluşturduğu şişkinlikler gö· ze çarpıyordu. Adeta pulları tekerlerin ışığı al· tında parlayan siyah kehribardan kabartmalar söz konusuydu.

Bu kubbenin altında, genişliği itibariyle 'Mammouth Mağaraları'ndaki Ölü Deniz'le karşılaştırılabilecek bir göl uzanıyordu. Mü· hendis, suları gözsüz balıklarla dolu bu göle Malcolm Gölü adını vermişti.

Burada, bu dev doğal oyukta, Simon Ford yeni kulübesini inşa etmişti ve onu Edin· burg'da, Prince-Street'teki en iyi otele bile de· ğişmezdi. Bu ev gölün kıyısındaydı ve beş

penceresi de görüş mesafesinin ötesine uzanan karanlık sulara açılıyordu.

İki ay sonra Simon Ford'un kulübesinin yanında ikinci bir ev yükselmişti. Bu da James Starr'ınkiydi. Mühendis kendini ruhen ve bedenen Yeni Aberfoyle'a adamıştı. O da orada oturmak istemişti ve yukarı çıkmaya ikna olması için işlerinin onu mecbur bırakması gerekiyordu. Ne de olsa orada madencilerden oluşan dünyasının içinde yaşıyordu.

Yeni yatakların keşfinden beri, eski ocağın bütün işçileri sabanı ve tapanı bir çırpıda bırakmış, ellerine külünk ve kazmalarını almışlardı. İşin asla bitmeyeceği garantisiyle baştan çıkan, işletmenin refahı sayesinde iş gücüne ayrılacak yüksek ücretlerle iştahları kabaran işçiler, yerin üstünü yerin altı uğruna terk etmiş ve doğal özellikleri sayesinde yerleşime olanak veren bu ocakta yaşamaya başlamışlardı.

Tuğladan yapılan bu madenci evlerinin bazıları Malcolm Gölü'nün kıyılarına, bazıları da adeta bir katedralin payandaları misali, tonozların baskısına dayanabilmek için yapılmış gibi görünen kemerlerin altına yavaş yavaş, tıpkı bir resimdeki gibi yerleştirildi. Kayaları kıran işçibaşları, kömür taşıyan işçiler, yönetici-

ler, galerileri payandalayan kaplamacılar, yolların tamirini üstlenen yol bakıcıları, ocağın boşaltılmış kısımlarına taş taşıyan toprakçılar, nihayet yeraltı işlerinde özel olarak görevlendirilen bütün bu işçiler, evlerini Yeni Aberfoyle'da inşa ettiler ve Stirling Kontluğu'nun kuzeyinde, Katrine Gölü'nün doğu ucunun altında yer alan Coal-City'yi yavaş yavaş kurdular.

Kısacası Malcolm Gölü'nün kıyılarında yükselen bir tür Flaman kasabası söz konusuydu. Etekleri bu yeraltı denizinin sularında yıkanan dev bir kayanın üzerinde, Saint-Gilles'in himayesinde kurulan bir şapel, bütün kente hâkim konumdaydı.

Bu yeraltı kenti, kubbenin direklerine ya da kubbealtı kısımların kemerlerine asılmış tekerlerin yaydığı parlak ışıklarla aydınlandığında, turist rehberleri Murray ile Joanne'in tavsiyelerini destekler türden tuhaf bir etkiye sahip, oldukça büyülü bir görünüm arz ediyordu. Bu nedenle ziyaretçiler akın akın geliyordu.

Coal-City sakinleri orada yerleşmiş olmaktan gurur duyar gibi görünüyorlardı; zaten bundan şüphe etmek mümkün değildi. Onlar

da asla dışarı çıkmak istemeyen Simon Ford'a öykünerek, işçi kentini çok ender terk ediyorlardı. İhtiyar ustabaşı 'yukarıda' hep yağmur yağdığını ileri sürüyordu ve Birleşik Krallık'ın iklimi göz önünde bulundurulduğunda, onun çok da haksız olmadığını kabul etmek gerekiyordu. Yeni Aberfoyle'daki ailelerin refahı da artıyordu. Hepsi üç yılda kontluğun yüzeyinde asla sahip olamadıkları bir maddi rahatlığa kavuşmuşlardı. Çalışmalara yeniden başlandığında doğmuş olan birçok bebek, hâlâ dışarının havasını solumamıştı.

Bunu gören Jack Ryan şöyle diyordu:

"Annelerinin memelerini emmeyi bırakalı on sekiz ay oldu ve hâlâ gün ışığını görmediler!"

Bu arada mühendisin çağrısına koşanlar arasında ön sıralarda Jack Ryan'ın geldiğine dikkat çekmek gerekiyor. Bu neşeli dost, eski mesleğine geri dönmeyi kendine ödev bilmişti. Bu yüzden de Melrose Çiftliği her zamanki şarkıcısını ve gaydacısını kaybetmişti. Ancak bu, Jack Ryan'ın artık şarkı söylemediği anlamına gelmiyordu. Aksine, Yeni Aberfoyle'un çınlayan yankıları, ona cevap vermek için taştan ciğerlerini seferber ediyordu.

Jack Ryan, Simon Ford'un yeni kulübesine yerleşmişti. Her zamanki sade ve dürüst tavrıyla, içtenlikle kabul ettiği bir oda verilmişti kendisine. İhtiyar Madge de onu iyi karakteri ve neşeli hali nedeniyle seviyordu. Kadın, onun kömür ocağında dolaşan düşsel varlıklarla ilgili düşüncelerini kısmen de olsa paylaşıyordu ve ikisi yalnız kaldıklarında birbirlerine korkudan titreten, kuzey mitolojisini zenginleştirecek türden öyküler anlatıyorlardı.

Böylece Jack Ryan kulübenin neşesi haline geldi. Zaten iyi bir adam ve sağlam bir işçiydi. İşler yeniden başladıktan altı ay sonra, dip çalışmalarını yürüten bir işçi kolunun başına geçmişti.

"İyi iş çıkardınız Bay Ford," diyordu kulübeye yerleştikten birkaç gün sonra. "Yeni bir damar buldunuz ve bu keşfi hayatınızla ödemekten kılpayı kurtuldunuz. Eh, o zaman ödediğiniz bedel pek de ağır değil demektir!"

"Hayır Jack, hattâ bizim için ucuza bile geldi!" diye yanıtladı ihtiyar ustabaşı. "Ama ne Bay Starr ne de ben, hayatımızı sana borçlu olduğumuzu unutmayacağız!"

"Yok canım," diye devam etti Jack Ryan. "Asıl oğlunuz Harry'ye borçlusunuz, çünkü

yerinde bir düşünceyle Irvine şenliği için yaptığım daveti kabul etti o."

"Ve de oraya gitmedi değil mi?" diye cevap verdi Harry, arkadaşının elini sıkarak. "Hayır Jack, ocakta canlı bulunmamızı sana, yaraları daha yeni iyileştiği halde bir gün, hattâ bir saat bile kaybetmeden buraya gelen sana borçluyuz!"

"Ah, hayır canım!" diye karşılık verdi inatçı oğlan. "Olayların, böyle, olduğundan farklı anlatılmasına izin veremem! Sadece sana ne olduğunu bilmek için acele ettim Harry, hepsi bu. Ama herkese hakkını vermek gerek, şu anlaşılmaz cin olmasaydı..."

"Ah! Gene aynı yere geldik!" diye haykırdı Simon Ford. "Bir cin!"

"Bir cin, iyi kalpli bir peri, bir peri çocuğu" diye tekrar etti Jack Ryan, "Ateşten Kadınlar'ın bir torunu, bir Urisk, kısacası ne isterseniz o! Şurası da kesin ki, o olmasaydı asla galeriye giremezdik ve oradan sizi çıkaramazdık!"

"Hiç şüphesiz Jack," diye yanıtladı Harry. "Geriye şu varlığın, senin inanmak istediğin gibi doğaüstü olup olmadığı meselesi kalıyor."

"Doğaüstü!" diye haykırdı Jack Ryan. "Bir peri kadar doğaüstüydü o! Elinde feneriyle

koştuğu görülecek, yakalanmaya çalışılacak sizden bir hava perisi gibi kaçacak ve bir göl ge gibi kaybolacak kadar doğaüstü! Sakin o Harry, bir gün onu tekrar göreceğiz!"

"Pekala Jack," dedi Simon Ford, "peri ol sun ya da olmasın, onu tekrar bulmaya çalışa cağız ve senin bize bu konuda yardım etmer gerekecek."

"Başınıza iş açacaksınız Bay Ford!" diye yantladı Jack Ryan.

"İyi! Boşver Jack!"

Bu Yeni Aberfoyle diyarının kısa zamanda Ford ailesinin üyeleri, özellikle de Harry için ne kadar bildik bir yer haline geldiği kolayca tahmin edilebilir. Oğlan, oranın en gizli döne meçlerini bile öğrenmişti. Hattâ yüzeydek hangi noktanın, ocaktaki hangi noktaya denk geldiğini söyleyebilecek durumdaydı. Şu katmanın üzerinde Clyde Körfezi'nin başladığını beride Lomond ya da Katrine Gölü'nün uzandığını biliyordu. Şu direkler, destekledikleri Grampians Dağları'nın payandasıydı. Şu tonoz, Dumbarton için oturtmalık işlevi görüyordu. Şu geniş gölün üzerinden Balloch tren yolu geçiyordu. Orada İskoç sahili bitiyordu. Az ötede, ekinoks zamanının büyük fırtınaları

sırasında gürültüsü duyulan deniz başlıyordu. Harry oranın doğal gömütlükleri için mükemmel bir 'lider' olabilir, Alp'teki rehberlerin karlı zirvelerde, gün ışığında yaptıklarını kömür ocağında, zifiri karanlıkta, karşılaştırılamayacak bir içgüdü güveniyle yapabilirdi.

Hem seviyordu bu Yeni Aberfoyle'u! Sık sık, lambası şapkasında, madenin en uç noktalarında maceraya atılıyordu! Ustalıkla kullandığı bir kano üzerinde, madenin göllerini keşfe çıkıyordu. Hattâ avlanması bile mümkündü, zira o dev mahzene yaban ördekleri, su çullukları, kılkuyruklar gibi bu kara sularda dolaşan balıklarla beslenen birçok yabani kuş giriyordu. Harry'nin gözleri, tıpkı bir denizcinin gözlerinin uzak ufuklara alışması gibi, karanlık boşluklara alışıyor gibiydi.

Aslında Harry bu şekilde koştururken, sanki engellenemez bir şekilde, müdahalesi sayesinde kendisinin ve yanındakilerin kurtulmasında herkesten büyük rol oynamış olan o gizemli varlığı bulma umuduyla hareket ediyordu. Başarabilecek miydi? Evet, önsezilerine inanıyorsa, şüpheye yer yoktu. Hayır, o zamana kadarki araştırmalarıyla elde ettiği başarının zayıflığına bakılacak olursa bu

mümkün değildi.

Yeni Aberfoyle'un keşfinden önce ihtiyar ustabaşının ailesine karşı yöneltilen saldırılara gelince, bunlar da bir daha tekrarlanmamıştı.

Bu tuhaf diyarda işler böyle gidiyordu.

Ancak Coal-City'nin taslaklarının yeni çizildiği dönemde bile, eğlencenin bu yeraltı kentinin tamamen uzağında kaldığını ve oradaki hayatın durağan olduğunu düşünmemek gerekir.

Durum hiç de böyle değildi. Aynı ilgi alanlarına, aynı zevklere, aşağı yukarı aynı refah düzeyine sahip olan bu topluluk, doğruyu söylemek gerekirse büyük bir aile oluşturuyordu. Herkes birbirini tanıyor, herkes sık sık görüşüyor ve eğlenceyi dışarıda arama ihtiyacı pek hissedilmiyordu.

Zaten, her pazar kömür ocağında yapılan gezintiler, göl ve göletlerdeki turlar da pekala hoş eğlencelerdi.

Ayrıca sık sık Malcolm Gölü'nün kıyısında gayda seslerinin yankılandığı duyuluyordu. İskoçlar da, ulusal çalgılarının çağrısı üzerine koşup geliyorlardı. Dans ediliyordu ve o günler, Kuzey İskoçyalı kostümünü giymiş olan Jack Ryan, şenliğin kralı oluyordu.

Simon Ford'un söylediklerine bakılacak olursa, bütün bunların sonucunda Coal-City, şimdiden İskoçya'nın başkentine rakip çıkabilecek durumdaydı. O başkent ki, kışın soğuğuna, yazın sıcağına, nefret edilesi bir iklimin değişikliklerine boyun eğer ve fabrikalarının dumanlarıyla boğulan atmosferi içinde, kendisine takılan 'Eski-Dumanlı'[1] adını haklı çıkarırdı.

1) Auld-Recky: Eski Edinburg'a verilen takma ad.

14

BİR İPE ASILI

Böylesi koşullarda, Simon Ford'un en önemli arzuları yerine gelmiş olan ailesi mutluydu. Bununla birlikte, zaten karamsar bir karaktere sahip olan Harry'nin, Madge'in deyimiyle daha da 'içe kapalı' olduğunu gözlemlemek mümkündü. Jack Ryan son derece konuşkan neşeli mizacına rağmen, onu 'dışa açmayı' başaramıyordu.

İki arkadaş Haziran ayında bir pazar günü, Malcolm Gölü'nün kıyısında dolaşıyorlardı. Coal-City'nin tatil günüydü. Dışarıda fırtınalı bir hava vardı. Şiddetli yağmurlar, topraktan sıcak bir buğunun çıkmasına yol açıyordu. Kontluğun yüzeyinde nefes alınamıyordu.

Coal-City'de ise, aksine, tam bir sükûnet, yumuşak bir sıcaklık hüküm sürüyordu; ne yağmur ne de rüzgar vardı. Oradaki hiçbir şey dışardaki doğal afetlerin ipuçlarını vermiyordu. Ayrıca Stirling ve civarından birtakım zi-

yaretçiler de ocağın derinliklerinde biraz serinlik bulmaya gelmişti.

Elektrikli tekerler, pazar gününe hiç de yakışmayacak kadar sisle örtülmüş İngiliz güneşinin arzulayacağı bir parıltıya sahipti.

Jack Ryan arkadaşının dikkatini bu gürültülü patırtılı ziyaretçi topluluğuna çekiyordu. Ancak Harry, onun sözlerini pek dikkatli dinlemiyordu.

"Şuna bak Harry!" diye haykırıyordu Jack Ryan. "Gelip bizi görmek için ne kadar acele ediyorlar! Haydi dostum! Onları burada nezaketle ağırlamak için biraz üzüntünü dağıt! Yukarıdaki bütün bu insanlara, onların hayat şartlarına imrendiğin izlenimini vereceksin!"

"Jack," diye yanıtladı Harry, "benimle ilgilenmeyi bırak! Sen ikimiz adına da neşeleniyorsun, bu da yeter!"

"İhtiyar Nick öldürsün beni!" diye karşılık verdi Jack Ryan. "Eğer melankolin sonunda bana bulaşmazsa! Gözlerim kararıyor, dudaklarım soğuyor, gülüşüm boğazıma takılıp kalıyor, şarkıları bile anımsamaz oluyorum! Söyle Harry, neyin var?"

"Biliyorsun Jack."

"Hâlâ o düşünce mi?"

"Hâlâ."

"Ah! Zavallı Harry!" diye yanıtladı Jack Ryan omuzlarını silkerek. "Eğer sen de benim gibi bütün bunları madenin cinlerine yorsaydın, için daha rahat ederdi!"

"Jack, biliyorsun cinler sadece senin hayal gücünde yaşıyor ve işler yeniden başladığından beri, Yeni Aberfoyle'da bir tanesi bile görünmedi."

"Olsun Harry! Perilerin ortaya çıkmadığı doğru. Ama bana öyle geliyor ki senin bütün bu olağanüstü olayları mal ettiğin o şeylerin de ortalıklarda göründüğü söylenemez!"

"Onları bulacağım Jack!"

"Ah! Harry! Harry! Yeni Aberfoyle'daki doğaüstü güçleri yakalamak kolay değildir!"

"Senin o sözde doğaüstü yaratıklarını bulacağım!" diye devam etti Harry sarsılmaz inancının ifadesi bir tonda.

"Böylece onları cezalandırmayı mı düşünüyorsun?"

"Cezalandırmayı ve ödüllendirmeyi Jack. Eğer bir el bizi bu galeriye hapsettiyse, bir başkasının da bizi kurtardığını unutmuyorum. Hayır! Bunu unutmuyorum!"

"Eh! Harry!" diye yanıtladı Jack Ryan. "Bu

ellerin aynı bedene ait olmadığına emin misin?"

"Neden Jack? Bu fikir nereden geldi aklına?"

"Ateşten Kadınları, biliyorsun Harry! Derinlerde yaşayan bu varlıklar... Bizim gibi yaratılmamışlardır!"

"Onlar da bizim gibi Jack!"

"Ah hayır! Harry... Hayır... Ayrıca, delinin birinin bu işe karıştığı öne sürülemez mi?"

"Delinin biri!" diye yanıtladı Harry. "Kafasında böyle düşünceler olan bir deli! Yarow Kuyusu'nun merdivenlerini kaldırdığından beri bize kötülük etmeyi bırakmayan o hain, bir deli ha!"

"Ama artık böyle şeyler yapmıyor Harry. Üç yıldır ne sana, ne de seninkilere karşı hiçbir kötü niyetli hareketi olmadı."

"Olsun Jack," diye yanıtladı Harry. "Bu kötü varlığın, her nasıl olursa olsun, planlarını bir kenara bırakmadığını hissediyorum. Neye dayanarak seninle böyle konuştuğumu bilmiyorum. Ayrıca Jack, yeni işletmenin yararı açısından, onun kim olduğunu ve nereden geldiğini bilmek istiyorum."

"Yeni işletmenin yararı mı?" diye sordu

Jack Ryan oldukça şaşırmış halde.

"Evet Jack," diye devam etti Harry. "Yanılıp yanılmadığımı bilmiyorum, ama bütün bu olanlarda bizimkiyle çatışan bir çıkar görüyorum. Bunu uzun uzun düşündüm ve aldandığımı sanmıyorum. Birbirlerine mantık zinciriyle bağlı o açıklanamaz olaylar dizisini hatırla. Babamın yazdığıyla çelişen şu yazarı belirsiz mektup, her şeyden önce birinin bizim projelerimizi bildiğini ve onların tamamlanmasını engellemek istediğini kanıtlıyor. Bay Starr, Dochart Çukuru'na bizi ziyaret etmeye geliyor. Onu oraya sokar sokmaz, üzerimize dev bir taş atılıyor ve aynı zamanda Yarow Kuyusu'nun merdivenlerinin yıkılmasıyla bütün bağlantı koparılıyor. Keşfimiz başlıyor. Yeni kömür yatağının varlığını ortaya çıkarması gereken bir deney, şistteki çatlakların kapatılmasıyla imkansız hale getiriliyor. Gene de gereken saptamalar yapılıyor ve damar bulunuyor. Tekrar yürüyüşe geçiyoruz. Havada büyük bir cereyan meydana geliveriyor. Lambamız kırılıyor. Etrafımız kapkaranlık oluyor. Buna rağmen karanlık galeriyi takip etmeyi başarıyoruz... Çıkacak yer yok. Giriş kapanmış. Kıstırılıyoruz. Söyle bakalım Jack, bütün

bunlarda bir suç niyeti görmüyor musun? Evet! Şu ana kadar yakalayamadığımız, ama senin inanmakta inat ettiğin gibi doğaüstü olmayan bir varlık, ocağın bir yerlerinde gizlenmişti. Anlayamadığım bir çıkar doğrultusunda, bizim buraya geçmemizi engellemeye çalışıyordu. Buradaydı! İçimden bir ses onun hâlâ burada olduğunu söylüyor. Şimdi de korkunç bir oyun tertiplemediğini kim bilebilir! İşte Jack, hayatımı tehlikeye atmak zorunda kalsam bile onu bulacağım!"

Harry arkadaşını ciddi şekilde sarsan bir inançla konuşmuştu.

Jack Ryan, Harry'nin en azından geçmiş hakkında haklı olduğunu hissediyordu. Bu olağanüstü olaylar ister doğal, ister doğaüstü nedenlerden kaynaklanıyor olsun, hiç de belirsiz değillerdi.

Bununla birlikte, cesur genç bu olayları açıklama biçiminden vazgeçmiyordu. Ancak arkadaşı, olaya gizemli bir doğaüstü gücün karıştığını asla kabul etmeyeceği için, Jack, Ford ailesine yönelik kötü niyet duygusuyla bağdaşmaz görünen tek olayla yetinmek zorunda kalıyordu.

"Pekala Harry," dedi Jack, "bazı noktalarda

sana hak vermek zorunda olsam da, iyi niyetli bir perinin ekmek ve su getirerek sizi kurtardığı konusunda bana..."

"Jack," dedi Harry sözünü keserek, "senin doğaüstü bir varlık haline getirmeye çalıştığın o iyiliksever varlık da, söz konusu kötü niyetli varlık gibi gerçek ve ben her ikisini de ocağın en uzak derinliklerine kadar arayacağım."

"Peki araştırmalarında sana rehberlik edecek bir ipucun var mı?" diye sordu Jack Ryan.

"Belki," dedi Harry. "Beni iyi dinle. Yeni Aberfoyle'un beş mil batısında, madenin Lomond'un altında kalan kesiminde, yatağın derinlerine dikey olarak inen doğal bir kuyu var. Sekiz gün önce kuyunun ne kadar derin olduğunu ölçmek istedim. Ancak, kuyunun ağzından aşağı eğilip iskandilimi indirdiğim sırada, sanki içerdeki hava büyük kanat çırpmalarıyla hareketlenmiş gibi geldi bana."

"Ocağın alt galerilerinden birine sığınmış bir kuştur bu," dedi Jack.

"Hepsi bu değil Jack," diye devam etti Harry. "Daha bu sabah o kuyuya geri döndüm ve kulak kabarttığımda, bir tür inilti duydum gibi geldi."

"Bir inilti!" diye haykırdı Jack. "Yanıldın

Harry! Bu sadece bir hava cereyanıdır... Tabii bir cin değilse."

"Yarın Jack," diye devam etti Harry, "yarın ne yapacağımı çok iyi biliyorum."

"Yarın mı?" diye karşılık verdi Jack arkadaşına bakarak.

"Evet! Yarın, o kuyuya ineceğim."

"Harry, bu Tanrı'ya kafa tutmaktır!"

"Hayır Jack, oraya inmekte yardım etmesi için yakaracağım. Yarın ikimiz, yanımızda birkaç arkadaşımızla o kuyuya gideceğiz. Belime bağlayacağım uzun bir ip sayesinde beni aşağı indirebilecek ve işaret verdiğimde beni çekebileceksiniz. Sana güvenebilir miyim Jack?"

"Harry," diye yanıtladı Jack Ryan başını sallayarak, "benden istediğin şeyi yapacağım, ama gene de tekrar ediyorum: Bir hata yapıyorsun."

"Bir şey yapmamış olmaktan dolayı pişmanlık duymaktansa, hata yapıyor olmak daha iyi," dedi Harry kararlı bir ses tonuyla. "O halde yarın sabah saat altıda. Ve lütfen çeneni sıkı tut! Hoşçakal Jack!"

Ve Harry, konuşmanın Jack Ryan'ın itirazlarıyla devam etmemesi için, aniden arkadaşının yanından ayrılıp kulübeye girdi.

Bu arada Jack'in korkularının hiç de abartılı olmadığını kabul etmek gerekiyor. Eğer Harry'yi kişisel bir düşmanı tehdit ediyorsa, eğer o düşman, genç madencinin gireceği o kuyunun dibinde bulunuyorsa, Harry kendini tehlikeye atıyor demekti. Acaba bunun böyle olduğunu kabul etmek gerçekle bağdaşıyor muydu?

"Üstüne üstlük," diye tekrarlıyordu Jack Ryan, "madendeki cinlerin doğaüstü müdahalesiyle böyle kolayca anlaşılabilen bir olaylar dizisini açıklamak için bu kadar yırtınmaya ne gerek var?"

Ne olursa olsun, ertesi gün, Jack Ryan ve çalışma grubundaki üç madenci, Harry ile beraber şüpheli kuyunun ağzına gitti.

Harry, projesinden ne James Starr'a, ne de ihtiyar ustabaşına bahsetmişti. Jack Ryan da hiç konuşmayacak kadar ağzı sıkı davranmıştı. Onların gittiğini gören diğer madenciler, sadece maden yatağının dikey kesitinde basit bir keşfin söz konusu olduğunu düşünmüşlerdi.

Harry'nin elinde iki yüz ayak uzunluğunda bir ip vardı. Kalın değil ama sağlam bir ipti bu. Harry bilek gücüyle inmek ya da çıkmak

zorunda olmadığından, ipin onun ağırlığını taşıyacak sağlamlıkta olması yeterliydi. Onu dipsiz kuyunun içine bırakıp oradan çekme işi arkadaşlarına kalıyordu. Arkadaşlarıyla Harry arasındaki işaret, ipin titretilmesi olacaktı.

Kuyu oldukça genişti, ağzının çapı on iki ayak kadardı. Boydan boya bir köprü gibi duran bir kalas kondu, böylece ip onun üzerinde kayarak kuyunun ekseni doğrultusunda kalabilecekti. Bu önlem, Harry'nin iniş sırasında yan duvarlara çarpmaması için kaçınılmazdı.

Harry hazırdı.

"Bu uçurumu keşfetme konusunda ısrarlı mısın?" diye sordu Jack Ryan alçak sesle.

"Evet Jack" diye yanıtladı Harry.

Dengesini kaybetmemesi için, ip önce belinden, sonra da koltukaltlarından dolaştırıldı.

Bu şekilde bağlandığında, Harry'nin elleri serbest kalıyordu. Kemerine bir güvenlik lambası astı, onun yanına da deri kılıfı içinde o büyük İskoç bıçaklarından birini koydu.

Harry, çevresinden ipin geçirildiği kalasın ortasına doğru ilerledi.

Daha sonra, arkadaşlarının ipi yavaş yavaş

bırakmasıyla kuyunun içine girdi. İp hafifçe döndüğünden, lambasının ışığı sırayla duvarın her bir noktasını aydınlatıyor ve Harry her yeri özenle inceliyordu.

Bu duvarlar kömür şistinden oluşuyordu. Bir hayli kaygan olduklarından, yüzeylerine tutunarak tırmanmak mümkün değildi.

Harry ortalama bir hızla –saniyede yaklaşık bir ayak– indiğini hesapladı. Bu sayede her şeyi iyi görme imkanı ve her türlü olaya karşı hazırlıklı olma fırsatı vardı.

İki dakikanın sonunda, yani yaklaşık yüz yirmi ayaklık bir derinliğe kadar, iniş olaysız şekilde gerçekleşmişti. Giderek huni biçiminde daralan kuyunun duvarlarında hiçbir yatay galeri yoktu. Ancak Harry, aşağıdan daha serin bir havanın geldiğini hissetmeye başlamıştı; buradan hareketle, kuyunun alt ucunun yeraltı mahzeninin alt katındaki bir yolla bağlantısı olduğu sonucuna vardı.

İp, kaymaya devam ediyordu. Mutlak bir karanlık söz konusuydu. Bir de mutlak bir sessizlik. Eğer, her ne olursa olsun canlı bir varlık bu gizemli ve derin uçuruma sığınmışsa, ya o sırada orada değildi ya da hiçbir hareketi onun varlığını ele vermiyordu.

Harry indikçe daha da tedirgin olduğundan, bıçağını kılıfından çekmişti ve sağ elinde tutuyordu.

Yüz seksen ayak derinlikte alt yüzeye ulaştığını hissetti, zira ip gevşedi ve açılması durdu.

Harry bir an soluklandı. Korktuğu başına gelmemiş, inişi sırasında ip üst kısımlardan kesilmemişti. Zaten kuyunun duvarlarında herhangi bir varlığın barınabileceği hiçbir girintinin olmadığını fark etmişti.

Kuyunun alt ucu bir hayli dardı.

Harry lambasını kemerinden çıkartıp bir süre yerin üstünde dolaştırdı. Tahminlerinde yanılmamıştı.

Kömür yatağının alt katında yanlamasına uzanan dar bir yol vardı. Oraya girmek için iyice eğilmek ve yolu takip edebilmek için emekleyerek ilerlemek gerekiyordu.

Harry bu galerinin hangi yönde kollara ayrıldığını ve bir uçuruma açılıp açılmadığını görmek istiyordu.

Yere yattı ve sürünmeye başladı. Ancak neredeyse aynı anda bir engel onu durdurdu.

Dokunduğunda bu engelin geçişi tıkayan bir vücut olduğunu hissetti.

Önce büyük bir korkuyla geri çekildi, da-

ha sonra geri döndü.

Duyuları onu yanıltmamıştı. Onu durduran şey, gerçekten de bir vücuttu. Onu yokladı ve uç noktaları donmuş olsa da henüz tamamen soğumamış olduğunu fark etti.

Göz açıp kapayıncaya kadar kısa bir sürede onu kendine çekti, kuyunun dibine götürdü, üzerine lambanın ışığını tuttu.

"Bir çocuk!" diye haykırdı Harry.

Uçurumun dibinde bulduğu bu çocuk hâlâ nefes alıyordu, ancak soluğu o kadar zayıftı ki, Harry kesilivereceğini sandı. O halde, bir an bile kaybetmeden, bu zavallı küçük yaratığı kuyunun ağzına götürmek, oradan da kulübeye, Madge'ın onu tedavi edeceği yere taşımak gerekiyordu.

Harry bütün kaygılarını unutup ipi kemerine bağladı, lambasını da oraya taktı, sol koluyla tuttuğu çocuğu göğsüne dayadı ve bıçağı tuttuğu sağ kolunu serbest bırakarak ipin yavaşça çekilmesi için kararlaştırdıkları işareti gönderdi.

İp gerildi ve çıkış düzgün bir şekilde başladı.

Harry etrafına iki misli dikkatle bakıyordu. Artık tehlikede olan sadece kendisi değildi.

Çıkışın ilk dakikalarında her şey yolunda gitti ve hiçbir olay meydana gelmedi. Derken Harry kuyunun derinliklerindeki hava katmanlarının yer değiştirmesine neden olan güçlü bir esinti hissetti. Aşağı baktı ve karanlıkta, yavaş yavaş yükselen, yanından geçerken de ona sürtünen bir kütle fark etti.

Bu, türünü bilmediği, büyük kanat çırpmalarıyla yukarı çıkan dev bir kuştu.

Dev uçucu hayvan durdu, bir an süzülerek uçtu, daha sonra vahşi bir gözü dönmüşlükle Harry'nin üstüne saldırdı.

Harry hayvanın korkunç gaga darbeleriyle baş edebilmek için ancak sağ kolunu kullanabiliyordu.

Harry, çocuğu elinden geldiğince koruyarak kendini savundu. Ancak kuş çocuğa değil kendisine saldırıyordu. İpin dönmesi onu engellediğinden, kuşa öldürücü bir darbe vurmayı başaramıyordu.

Kavga uzadı. Harry, çığlıklarının yukarıdan duyulacağını umut ederek ciğerlerinin bütün gücüyle bağırdı.

İstediği gerçekleşti, zira ip o anda daha hızlı çekilmeye başladı.

Daha kat edilmesi gereken seksen ayaklık

bir yükseklik vardı. O sırada kuş, Harry'nin üzerine daha büyük bir şiddetle atıldı. Harry, bir bıçak darbesiyle onu kanadından yaraladı; kuş boğuk bir çığlık atarak kuyunun derinliklerinde kayboldu.

Ancak korkunç bir durum söz konusuydu. Harry bıçağını kuşa vurmak için sallarken ip zedelenmiş, halat kollarından biri kesilmişti.

Harry'nin ödü patladı.

İp, uçurumun dibine yüz ayaktan fazla mesafede yavaş yavaş kopuyordu.

Harry umutsuzca bir çığlık attı.

Yarısı kesik ipin çektiği çifte yükün altında ikinci bir halat kolu daha eksildi.

Harry bıçağını bıraktı ve ipin kopacağı anda, insanüstü bir çabayla, ipi kopan parçanın üstündeki kısmından kavramayı başardı. Ancak, bileği çelik gibi olsa da, ipin yavaş yavaş parmaklarının arasından kaydığını hissediyordu.

Koluyla tuttuğu çocuğu feda edip bu ipi iki eliyle birden kavrayabilirdi. Bunu düşünmek bile istemedi.

Bu arada Jack Ryan ve arkadaşları Harry'nin çığlıklarıyla iyice heyecanlanmış, onu daha büyük bir güçle çekmeye başlamışlardı.

Harry kuyunun ağzına varana kadar dayanamayacağını düşündü. Yüzü kıpkırmızı kesildi. Gözlerini bir anlığına kapatıp uçuruma düşmeyi bekledi, daha sonra tekrar açtı...

Ancak ucundan tutabildiği ipi bırakacağı anda onu tuttular ve çocukla beraber yere koydular.

Harry, o anda yaşadıklarının etkisiyle bilincini kaybetmiş halde, arkadaşlarının kolları arasına düştü.

15

NELL KULÜBEDE

İki saat sonra, tam olarak kendine gelememiş durumdaki Harry ile son derece bitkin haldeki çocuk, Jack Ryan ve arkadaşlarının yardımıyla kulübeye geldiler.

Orada olaylar ihtiyar ustabaşına anlatıldı ve Madge, oğlunun kurtardığı o zavallı yaratığı tedavi etmeye başladı.

Harry, uçurumdan kurtardığı kişinin bir oğlan çocuğu olduğunu sanmıştı... Oysa bu on beş, en fazla on altı yaşında genç bir kızdı. Dalgın ve hayret dolu bakışları, acıyla gerginleşmiş zayıf yüzü, ışığa hiç maruz kalmamış gibi görünen beyaz teni, narin ve ufak bedeni, onu hem tuhaf hem de hoş bir varlık yapıyordu. Jack Ryan onu, haklı olarak, biraz doğaüstü görünümlü bir periye benzetti. O zamana kadar içinde yaşamış olduğu o özel koşullardan ve farklı ortamdan mıdır bilinmez, genç kız tam olarak insan türünden değilmiş

gibi görünüyordu. Fizyonomisi garipti. Kulübedeki lambaların parlaklığından yorulan gözleri, sanki onlar için her şey yeniymiş gibi bulanık bakıyordu:

Madge'ın yatağında yatan ve uzun bir uykudan uyanıyormuşçasına hayata dönen bu tuhaf varlığa ilk soruyu yaşlı İskoçyalı kadın yöneltti:

"Adın ne senin?"

"Nell,[1]" diye yanıtladı genç kız.

"Nell," diye devam etti Madge, "çok acı çekiyor musun?"

"Açım," diye yanıtladı Nell. "Şeyden beri yemedim... Şeyden beri..."

Telaffuz ettiği bu birkaç kelimeden, Nell'in konuşmaya alışkın olmadığı hissediliyordu. Konuştuğu dil, Simon Ford ile ailesinin sık sık kullandığı o eski Gal diliydi.

Genç kızın cevabı üzerine, Madge hemen biraz yiyecek getirdi. Nell açlıktan ölüyordu. Acaba ne zamandır o kuyunun dibindeydi? Bunu söylemek imkansızdı.

"Orada kaç gün geçirdin kızım?" diye sordu Madge.

Nell cevap vermedi. Sorulan soruyu anla-

1) Nell, Helena isminin kısaltılmış halidir.

mamış gibi görünüyordu.

"Kaç gündür?" diye tekrar sordu Madge.

"Gün?..." diye yanıtladı Nell. Bu kelime onun için her türlü anlamdan yoksundu sanki.

Derken, kendisine sorulan soruyu anlamayan biri gibi başını salladı.

Madge, Nell'in elini tutmuş, kıza güven vermek için okşuyordu:

"Kaç yaşındasın kızım?" diye sordu ona iyilik dolu, güven verici gözlerle bakarak.

Nell'den aynı olumsuz hareket geldi.

"Evet, evet," diye devam etti Madge, "kaç yıl oldu?"

"Yıl?" diye karşılık verdi Nell.

Ve bu kelime de tıpkı 'gün' kelimesi gibi, genç kız için bir anlam ifade etmemişe benziyordu.

Simon Ford, Harry, Jack Ryan ve arkadaşları, ona acıma ve sevgi karışımı bir duyguyla bakıyorlardı. Kaba kumaştan sefil görünümlü bir giysi giymiş olan bu zavallı varlığın durumu, onları duygulandırmak için yeterliydi.

Harry ise Nell'in tuhaflığının engellenemez çekimine diğerlerinden daha fazla kapılmıştı.

O anda kıza yaklaştı. Kızın Madge'ın bıraktığı elini eline aldı. Dudaklarında hafif bir gülümseme beliren Nell'in yüzüne baktı ve ona şöyle dedi:

"Nell... Orada... Ocakta... Yalnız mıydın?"

"Yalnız! Yalnız!" diye haykırdı genç kız doğrularak.

O anda yüzü korkunç görünüyordu. Genç adamın bakışlarıyla yumuşamış olan gözleri tekrar vahşi bir görünüm aldı.

"Yalnız! Yalnız!" diye tekrarladı ve gücünü tamamen yitirmişçesine Madge'ın yatağına düştü.

Madge kızı tekrar yatırdıktan sonra, "Bu zavallı çocuk bize cevap veremeyecek kadar bitkin halde," dedi. "Birkaç saat istirahat ve lezzetli yiyecekler onu kendine getirir. Haydi Simon! Haydi Harry! Haydi gelin arkadaşlar, bırakalım uyusun!"

Madge'ın tavsiyesi üzerine Nell yalnız bırakıldı. Anında derin bir uykuya daldığına şüphe yoktu.

Bu olay sadece ocakta değil, Stirling Kontluğu'nda ve kısa zaman sonra da bütün Birleşik Krallık'ta büyük patırtı kopardı. Nell'in tuhaflığının ünü aldı yürüdü. O genç kız, bir

kazma darbesinin taş katmanından kurtardığı, tufandan önce yaşamış yaratıklardan biri gibi, şistli kayaların arasından çıkarılmış olsa, bu olay bu kadar büyük patırtı koparmazdı.

Nell, farkında olmadan bir hayli moda oldu. Batıl inançlı insanlar onun sayesinde efsaneleştirebilecekleri yeni bir konu bulmuşlardı. Doğal olarak Nell'in Yeni Aberfoyle'un perisi olduğunu düşünüyorlardı. Jack Ryan, arkadaşı Harry'e bunu söylediğinde:

"Olsun," diye cevaplıyordu Harry konuyu kapatmak için, "olsun Jack! Ama ne olursa olsun, bu iyi bir peri! O ocakta hapis kaldığımızda bizi kurtaran, bize ekmek ve su veren peri! Bu ondan başkası olamaz! Kötü cine gelince, eğer o madende kaldıysa, onu da bir gün bulmamız gerekecek!"

Tahmin edileceği gibi, mühendis James Starr da olanlardan hemen haberdar edilmişti.

Genç kız kulübeye gelişinin ertesi gününden itibaren gücünü toplamış, mühendis tarafından büyük bir dikkatle sorguya çekilmişti. Kız hayata dair birçok şeyden habersiz görünmüştü adama. Bununla birlikte zeki olduğu kısa zamanda anlaşıldı, ancak bazı temel

kavramları bilmiyordu: Örneğin zaman gibi. Zamanı saatlere ya da günlere bölme alışkanlığına sahip olmadığı ve bu kelimeleri bilmediği görülüyordu. Ayrıca karanlığa alışkın olan gözleri, elektrikli tekerlerin parıltıları nedeniyle zorlanıyordu; ancak karanlıkta görme duyusu olağanüstü bir keskinliğe sahipti ve büyüyen gözbebekleri, en koyu karanlıklarda bile görebilmesini sağlıyordu. Aynı zamanda dış dünyayı hiç tanımadığı, gözleri önündeki ufkun kömür ocağıyla sınırlandığı, onun için bütün insanlığın bu karanlık mahzendekilerden ibaret olduğu gün gibi ortadaydı. Acaba bu kız güneş ve yıldızların, kent ve köylerin ya da insanların koşuşturup durduğu bir evrenin olduğunu biliyor muydu? Hâlâ bilmediği bazı kelimelerin, kafasında tam bir anlam kazanacağı zamana kadar bundan şüphe etmek gerekiyordu.

Nell'in Yeni Aberfoyle'un derinliklerinde yalnız başına yaşayıp yaşamadığı sorusuna gelince, James Starr bu meseleyi çözmekten vazgeçmek zorunda kalmıştı. Gerçekten de bu konuya yapılan her türlü gönderme, bu tuhaf varlığa büyük korku veriyordu. Nell ya cevap veremiyor ya da bunu istemiyordu; an-

cak şurası kesindi ki, burada kızın açıklayabileceği bazı sırlar söz konusuydu.

"Bizimle kalmak istiyor musun? Yoksa geldiğin yere mi dönmek istersin?" diye sormuştu ona James Starr.

Bu iki sorudan birincisine "Ah evet!" demişti genç kız. İkincisine ise korkunç bir çığlıkla cevap vermişti, başka bir şeyle değil.

Bu ısrarlı sessizlik karşısında, James Starr ile beraber Simon ve Harry Ford'un duyduğu kaygı varlığını sürdürüyordu. Onlar, ocağın keşfi sırasında meydana gelen açıklanamaz olayları unutamıyorlardı. Her ne kadar üç yıldır hiçbir yeni olay gerçekleşmemiş olsa da, her an görünmez düşmanlarından yeni bir saldırının gelmesini bekliyorlardı. Ayrıca o gizemli kuyuyu da dikkatle incelemek istiyorlardı. İyi donanım ve destekle bunu da yaptılar. Ancak hiçbir şüpheli iz bulamadılar. Kuyu yeraltının, kömür katmanlarına oyulmuş aşağı katlarına bağlanıyordu.

James Starr, Simon ve Harry, sık sık bu konuyu konuşuyorlardı. Bir ya da birkaç kötü niyetlinin ocakta gizlenmiş olup olmadığını ve bunların birtakım tuzaklar hazırlayıp hazırlamadıklarını Nell söyleyebilirdi belki,

ancak konuşmuyordu. Genç kızın geçmişine dair en ufak bir hatırlatma krizlere yol açıyordu ve ısrar etmemek daha iyi olacak gibi görünüyordu. Hiç şüphesiz, kızın sırrı zamanla kendiliğinden açığa çıkacaktı.

Nell, kulübeye gelişinden on beş gün sonra ihtiyar Madge'ın en zeki ve en hamarat yardımcısı olmuştu. Tabii ki bu denli iyiliksever bir şekilde karşılandığı bu evi asla terk etmeyeceği fikri ona doğal görünüyordu ve belki de bundan sonra başka bir yerde yaşayabileceğini hayal bile edemiyordu. Ford ailesi ona yetiyordu ve hiç şüphe yoktu ki, bu iyi niyetli insanlar için Nell, kulübeye geldiği andan itibaren onların evlatlığı olmuştu.

Nell aslında çok güzeldi. Yeni yaşantısı da onu güzelleştiriyordu. Bunlar kuşkusuz hayatının ilk mutlu günleriydi. Bu günleri borçlu olduğu kişilere büyük bir minnet duyuyordu. Madge, Nell'e karşı tam bir anne sevgisi besliyordu. İhtiyar ustabaşı da kısa zamanda kızı çok sevdi. Zaten hepsi onu seviyordu. Harry'nin dostu Jack Ryan tek bir şeye üzülüyordu: Onu kurtaranın kendisi olmadığına. O da sık sık kulübeye gelip şarkı söylüyordu ve daha önce hiç şarkı dinlememiş olan Nell bu-

nu çok güzel buluyordu; gene de genç kızın Jack Ryan'ın şarkılarından çok, dış dünyaya dair bilmediklerini kendisine yavaş yavaş öğretmeye devam eden Harry'nin ciddi konuşmalarını tercih ettiği görülüyordu.

Şunu da belirtmek gerekiyor ki, Nell doğal haliyle ortaya çıktığından beri Jack Ryan da cinlere olan inancının belli ölçüde zayıfladığını kabul etmek zorunda kalmıştı. Ayrıca iki ay sonra bu saf inancı bir darbe daha aldı.

Harry, o dönemde oldukça beklenmedik sayılabilecek, ancak Irvine'deki Dundonald Şatosu'nun kalıntılarında Ateşten Kadınlar'ın belirmesi olayını kısmen açıklayacak bir keşif yaptı.

Bir gün, kömür ocağının güney kısmına yaptığı uzun bir keşif gezisinden sonra –bu dev yeraltı yapısının son galerilerine yaptığı gezi günlerce sürmüştü– Harry güç bela şistli kayalığın bir aralığında oyulmuş dar bir galeriye tırmanmıştı. Birden büyük bir şaşkınlık içinde kendini açık havada buldu. Galeri, yerin yüzeyine yanlamasına çıktıktan sonra, tam olarak Dundonald-Castle kalıntılarına ulaşıyordu. Demek ki Yeni Aberfoyle ile eski şatonun taçlandırdığı tepe arasında gizli bir

bağlantı vardı. Bu galerinin yukarıya açılan ağzının dışarıdan görülmesi imkansızdı, zira taşlar ve çalılıklarla örtülüydü. Ayrıca araştırma sırasında da savcılar oraya girememişlerdi.

Birkaç gün sonra James Starr, Harry'nin rehberliğinde kömür yatağının oluşturduğu bu doğal özelliği görmeye gitti.

"İşte," dedi mühendis, "madendeki boş inançlıları ikna edecek bir şey. Elveda periler, cinler ve Ateşten Kadınlar!"

"Çok sevinecek durumda olduğumuzu sanmıyorum Bay Starr," diye yanıtladı Harry. "Onların yerini alacak olanlar daha iyi olmayacak, hattâ kuşkusuz daha kötü olacak!"

"Belki öyle Harry," diye devam etti mühendis, "ama ne yapalım? Hiç şüphe yok ki madende saklanan birtakım canlılar, bu galeri yoluyla yerin yüzeyiyle bağlantı kuruyorlar. O fırtına gecesi ellerinde fenerlerle *Motala*'yı kıyıya çekenler muhakkak onlardı ve eğer Jack Ryan ile arkadaşları orada olmasaydı, tıpkı eski enkaz soyguncuları gibi bütün kalıntıları alıp götüreceklerdi! Ne olursa olsun, sonuçta her şey açıklanıyor. İşte soyguncuların ininin ağzı burası! Burada oturanlara ge-

lince, acaba hâlâ buradalar mı?"

"Nell bundan bahsedildiğinde titrediğine göre evet!" diye yanıtladı Harry kendinden emin bir şekilde. "Nell bu konuda konuşmak istemediğine ya da buna cesaret edemediğine göre evet!"

Harry haklı olmalıydı. Eğer ocağın gizemli misafirleri orayı terk etmiş ya da ölmüş olsalardı, genç kız neden sessiz kalsındı ki?

Ancak James Starr, bu gizi mutlaka çözmek istiyordu. Yeni işletmenin geleceğinin buna bağlı olabileceğini seziyordu. Böylece yeniden çok ciddi önlemler alındı. Savcılar uyarıldı. Polisler Dundonald-Castle kalıntılarına gizlice yerleştiler. Bizzat Harry de, geceler boyu tepeyi kaplayan çalılıkların arasına saklandı. Çabaları boşa çıktı. Galerinin ağzında hiçbir insan görünmedi.

Kısa zaman içinde, soyguncuların Yeni Aberfoyle'u tamamen terk etmiş oldukları ve Nell'in de bırakıldığı o kuyunun dibinde öldüğünü düşündükleri sonucuna varıldı. İşletmeden önce, kömür ocağı onlar için her türlü arama taramadan korunabilecekleri emniyetli bir sığınaktı. Ancak o zamandan beri koşullar değişmişti. Ocakta saklanmak zorlaşı-

yordu. Bu nedenle gelecek için endişelenecek bir şey kalmadığını ummak akla yakın görünüyordu. Gene de James Starr tamamen rahatlamış değildi. Harry de bunlarla tatmin olmuyor, devamlı şunu tekrarlıyordu:

"Nell'in bütün bu gizemli olaylara karıştığına şüphe yok. Fakat eğer onu korkutan hiçbir şey yoksa, neden sessizliğini korusun ki? Onun bizimle mutlu olduğu şüphe götürmez! Hepimizi seviyor o! Anneme hayran! Eğer geçmişiyle ilgili konuşmuyor, bizi gelecek konusunda uyarabilecekken susuyorsa, demek ki üzerinde bilincinin açığa vurulmasını yasakladığı korkunç bir sırrın baskısı var! Belki de kendisininkinden çok bizim çıkarımızı gözettiğinden bu anlaşılmaz suskunluğunu koruyor!"

Bu türden çeşitli düşüncelerden sonra, ortak bir karar sonucu, genç kıza geçmişini hatırlatabilecek her şeyin konuşmalardan çıkartılması uygun görüldü.

Bu arada bir gün Harry, James Starr'a, babasına, annesine ve kendisine göre hayatlarını borçlu oldukları yardımın Nell tarafından yapıldığını, Nell'in de öğrenmesine neden oldu.

O gün şenlik günüydü. Stirling Kontluğu'nun yüzeyinde olduğu gibi yeraltı kentinde de işçiler çalışmıyordu. Her yerde insanlar dolaşıyordu. Dört bir yanda, Yeni Aberfoyle'un sesi iyi yansıtan tonozlarında şarkılar çınlıyordu.

Harry ve Nell kulübeden çıkmışlar ve ağır adımlarla Malcolm Gölü'nün sol kıyısını takip ediyorlardı. Orada elektrik parıltıları daha zayıftı ve ışık demetleri kubbeyi destekleyen o resim gibi kayalıkların köşelerinde yer yer kırılıp yumuşuyordu. Bu yarı karanlık, Nell'in ışığa güçlükle alışan gözleri için daha uygundu.

Harry ve arkadaşı, bir saatlik yürüyüşten sonra Saint-Gilles Şapeli'nin karşısında, gölün sularına hâkim bir doğal terasta durdular.

"Nell, gözlerin henüz gün ışığına alışkın değil," dedi Harry, "ve güneşin parlaklığına dayanamayacakları kesin."

"Elbette ki öyle," diye yanıtladı genç kız, "tabii eğer güneş bana anlattığın gibiyse."

"Nell," diye devam etti Harry, "seninle konuşurken, sana ne güneşin görkemi ne de gözlerinin şimdiye kadar göremediği bu evrenin güzellikleri hakkında doğru bir fikir vere-

bildim. Ancak, söyle bana, acaba kömür ocağının derinliklerinde doğduğundan beri hiç yerin yüzeyine çıkmamış olabilir misin?"

"Asla Harry," diye cevapladı Nell, "ve küçükken de, ne bir annenin ne de bir babanın beni dışarıya götürdüğünü sanmıyorum. Mutlaka dışarıyla ilgili birkaç anım olurdu o zaman!"

"Buna inanıyorum," diye cevapladı Harry. "Zaten o dönemde Nell, senin gibi başka birçokları da madeni terk etmiyordu. Dışarıyla bağlantı kurmak zordu ve senin yukarıya dair bilmediğin şeyleri hâlâ öğrenmemiş olan senin yaşında erkek ya da kızlar tanıyordum! Oysa şimdi, büyük tünelin demiryolu bizi kontluğun yüzeyine birkaç dakikada taşıyor. O yüzden Nell, senin bana 'Haydi Harry, gözlerim gün ışığına dayanabiliyor ve güneşi görmek istiyorum! Tanrı'nın eserini görmek istiyorum!' dediğini duymak için sabırsızlanıyorum."

"Sana bunu söyleyeceğim Harry," diye yanıtladı genç kız, "umarım kısa bir zaman içinde. Seninle beraber dışarıdaki dünyayı hayranlıkla seyredeceğim ama bununla birlikte..."

"Ne demek istiyorsun Nell?" diye sordu

çabucak Harry. "Hayatının ilk yıllarını yaşadığın ve seni neredeyse ölü halde çıkardığımız o karanlık uçurumu terk ettiğin için pişmanlık mı duyardın yoksa?"

"Hayır Harry," diye yanıtladı Nell. "Sadece karanlıkların da güzel olduğunu düşünüyordum. Karanlığa alışmış gözlerin oralarda neler gördüğünü bir bilseydin! Geçip giden gölgeler vardır, onların uçuşunu takip etmek istersin! Kimi zaman gözlerinin önünde kesişen ve asla çıkmak istemeyeceğin çemberler oluşur! Kömür ocağının dibinde belli belirsiz ışıklarla dolu kara delikler vardır. Sonra seninle konuşan sesler duyarsın! Görüyor musun Harry, benim hissedip de sana ifade edemediklerimi anlamak için orada yaşamış olmak gerekir!"

"Peki yalnızken korkmuyor muydun Nell?"

"Harry," diye yanıtladı genç kız, "asıl yalnız kaldığım zaman korkmuyordum!"

Nell'in sesi bu kelimeleri söylerken hafifçe değişmişti. Bu arada Harry onu biraz sıkmış olduğunu hissetti ve şöyle dedi:

"Ama bu uzun galerilerde kaybolunabilir Nell. Orada yolunu kaybetmekten kork-

muyor muydun?"

"Hayır Harry. Çoktan beridir yeni ocağın bütün kıvrımlarını biliyordum!"

"Zaman zaman oradan çıkmıyor muydun?"

"Evet... Bazen..." dedi tereddütle genç kız, "bazen eski Aberfoyle madenine kadar geliyordum."

"O halde eski kulübeyi biliyordun?"

"Kulübe... Evet.. Ama, bir hayli uzaktan... İçinde oturanları görüyordum!"

"Annem ve babamdı onlar," diye yanıtladı Harry, "bendim! Hiçbir zaman eski evimizi terk etmek istememiştik!"

"Belki de bu sizin için daha iyi olurdu!..." diye mırıldandı genç kız.

"Peki neden Nell? Yeni yatağı keşfetmemizi sağlayan şey, orayı terk etmeme inadımız değil mi? Burada çalışıp tekrar refaha ulaşmış bütün işçiler için ve senin için Nell, hayata geri dönüp sana ait kalpler bulan senin için de bu keşfin mutlu sonuçları olmadı mı?"

"Benim için," diye yanıtladı hemen Nell... "Evet! Neler olabilirdi! Diğerleri için... Kim bilir?.."

"Ne demek istiyorsun?"

"Hiç... Hiç!... Ama o zaman yeni ocakta da bir tehlike vardı! Evet! Büyük bir tehlike! Harry! Bir gün, temkinsiz insanlar bu çukurlara girdiler. Uzağa, çok uzağa gittiler! Kayboldular..."

"Kayıp mı oldular?" dedi Harry Nell'e bakarak.

"Evet... Kayboldular..." diye yanıtladı Nell sesi titreyerek. "Lambaları sönmüştü! Yollarını bulamadılar..."

"Ve orada," diye haykırdı Harry, "sekiz uzun gün boyunca hapsolup, Nell, ölümün eşiğine geldiler! Ve Tanrı'nın onlara gönderdiği, gizlice yemek getiren yardımsever bir varlık, belki de bir melek olmasaydı, daha sonra kurtarıcıları onların bulunduğu yere kadar götüren gizemli bir rehber olmasaydı, asla o mezarlıktan çıkamazlardı!"

"Peki nereden biliyorsun bunu?" diye sordu genç kız.

"Çünkü o insanlar James Starr... babam... ve bendim Nell!"

Nell başını kaldırıp genç adamın elini kavradı ve gözlerini öylesine sabitledi ki, Harry kalbinin derinliklerine kadar altüst olduğunu

hissetti.

"Sen!" diye tekrarladı genç kız.

"Evet!" diye yanıtladı Harry bir anlık sessizlikten sonra. "Ve hayatımızı borçlu olduğumuz kişi sendin Nell! Bu senden başkası olamazdı!"

Nell cevap vermeden başını elleri arasına aldı. Harry onun daha önce hiç bu kadar duygulandığını görmemişti.

"Seni kurtaranlar, Nell," diye ekledi duygulu bir sesle, "sana hayatlarını borçluydular. Bunu unutabileceklerini mi düşünüyorsun?"

16

SALLANAN MERDİVENİN ÜZERİNDE

Bu arada, Yeni Aberfoyle'daki işletme çalışmaları büyük kâr getiriyordu. James Starr ile Simon Ford'un –bu zengin kömür havzasının ilk kaşifleri olarak– kardan büyük ölçüde pay aldıklarını da söylemeye gerek yok. Harry de evlenecek yaşa gelmişti. Ancak kulübeyi terk etmeyi hiç mi hiç düşünmüyordu. Babasının ustabaşılık görevini o üstlenmişti ve bütün bu madencileri özenle denetliyordu.

Jack Ryan arkadaşının geldiği yerle iftihar ediyor, bundan mutluluk duyuyordu. O da işlerini iyi yapıyordu. İkisi ister kulübede olsun, ister zemindeki çalışmalarda olsun sık sık görüşüyorlardı. Jack Ryan, Harry'nin genç kıza olan duygularını çoktan fark etmişti. Harry bunu itiraf etmiyordu, ancak Jack, arkadaşı yadsımak için başını salladığında kıs kıs gülüyordu.

Jack Ryan'ın en büyük isteklerinden biri, kontluğun yüzeyine ilk ziyaretini yapacağı zaman Nell'e eşlik etmekti. Kızın, hâlâ yabancı olduğu bu doğa karşısındaki şaşkınlığını ve hayranlığını görmek istiyordu. Harry'nin bu gezintiye kendisini de götüreceğini umuyordu. Ancak o zamana kadar arkadaşı ona böyle bir teklifte bulunmamıştı, bu da onu biraz endişelendiriyordu.

Bir gün Jack Ryan, ocağın alt katlarının yer yüzeyiyle bağlantısını sağlayan havalandırma kuyularından birine iniyordu. Art arda salınımlar yoluyla alçalıp yükselerek yorulmadan inip çıkmayı sağlayan o merdivenlerden birine binmişti. Araç onu yirmi salınımda yüz elli ayak kadar aşağı indirmişti ki, dar bir sahanlıkta yukarıdaki çalışmaları görmeye giden Harry'ye rastladı.

"Sen misin?" dedi Jack, kuyunun elektrikli lambalarıyla aydınlanan arkadaşına bakarak.

"Evet Jack," diye yanıtladı Harry, "seni gördüğüme sevindim. Sana bir teklifim var..."

"Bana Nell'den haberler vermediğin sürece hiçbir şey dinleyemem!" diye haykırdı Jack Ryan.

"Nell iyi Jack, hattâ o kadar iyi ki, bir ay ya

da altı hafta içinde umarım..."

"Onunla evlenecek misin Harry?"

"Ağzından çıkanı kulağın duysun Jack!"

"Neden olmasın Harry, ama ben ne yapacağımı biliyorum!"

"Ne yapacakmışsın?"

"Onunla sen evlenmezsen ben evleneceğim!" diye yanıtladı Jack kahkahalarla gülerek. "Aziz Mungo beni korusun! Ama güzel Nell benim de hoşuma gidiyor! Madeni asla terk etmemiş genç ve alımlı biri, tam da bir madenciye gereken kadın! O da benim gibi yetim. Yeter ki sen onu düşünmüyor ol ve onun da gönlü senin arkadaşında olsun Harry!..."

Harry ciddi bir ifadeyle Jack'e bakıyordu. Ona cevap vermeye bile kalkışmadan konuşmasına izin veriyordu.

"Bu söylediğim seni kıskandırmıyor mu Harry?" diye sordu Jack Ryan biraz daha ciddi bir sesle.

"Hayır Jack," diye cevapladı sakince Harry.

"Bununla birlikte, Nell karın olmayacaksa, onun evde kalmasını da istemezsin herhalde?"

"Hiçbir isteğim yok," diye yanıtladı Harry.

O sırada bir merdiven salınımı iki arkada-

şa biri aşağı inmek, diğeri de yukarı çıkmak üzere ayrılma fırsatı verdi. Gene de ayrılmadılar.

"Harry," dedi Jack, "az önce seninle Nell hakkında konuştuklarımın ciddi olduğuna mı inanıyorsun?"

"Hayır Jack," diye yanıtladı Harry.

"Eh, o halde şimdi ciddi konuşacağım!"

"Sen mi! Ciddi konuşmak mı?"

"Sevgili dostum Harry," diye yanıtladı Jack, "bir arkadaşa iyi bir öğüt verebilecek bir insanım."

"Ver Jack."

"Pekala, işte! Nell'i ona yaraşacak bir aşkla seviyorsun Harry! Baban ihtiyar Simon, annen ihtiyar Madge da onu çocukları gibi seviyorlar. Nell'in tam olarak onların kızı olması için yapman gereken fazla bir şey yok! Neden onunla evlenmiyorsun?"

"Bunu söylediğine göre Jack," diye yanıtladı Harry, "sen Nell'in duygularını biliyor musun ki?"

"Bunu herkes biliyor, sen bile Harry. Ve bu yüzden ne beni ne de bir başkasını kıskanıyorsun. Ah, işte aşağı inen merdiven ve..."

"Bekle Jack," dedi Harry bir ayağını hare-

ketli basamağa koymak için sahanlıktan çekmiş olan arkadaşını tutarak.

"Tamam Harry!" diye haykırdı Jack gülerek. "Bacaklarımı koparacaksın!"

"Beni ciddi bir şekilde dinle Jack," diye yanıtladı Harry, "çünkü şimdi de ben ciddi konuşuyorum."

"Dinliyorum... Bir dahaki merdiven gelene kadar, ama daha fazla değil!"

"Jack," diye devam etti Harry, "Nell'i sevdiğimi saklayacak değilim. En büyük isteğim onun karım olması..."

"Bu iyi."

"Ama, şu anki haliyle ondan geri dönülemez bir karar almasını istemek konusunda birtakım tereddütlerim var."

"Ne demek istiyorsun Harry?"

"Demek istiyorum ki Jack, Nell doğduğu kömür ocağının bu derinliklerini hiç terk etmedi. Dışarısı hakkında hiçbir şey bilmiyor, orayı tanımıyor. Her şeyi gözleriyle ve belki de kalbiyle tanıması gerekiyor. Yeni izlenimler edindiğinde düşüncelerinin nasıl olacağını kim bilebilir ki? Henüz dünyaya dair bir şey bilmiyor ve bana öyle geliyor ki, bilinçli bir şekilde ocakta yaşamayı başka her şeye tercih

etmesini beklemeden bunu ondan istemek, onu kandırmak olacaktır. Beni anlıyor musun Jack?"

"Evet... Biraz... En azından bir dahaki merdiveni de kaçırmama neden olacağını anladım!"

"Jack," diye yanıtladı Harry sert bir sesle, "bu aletler bir daha işlemeyecek olsa da, şu sahanlık ayaklarımızın altından kaysa da, sana söyleyeceğim şeyi dinleyeceksin!"

"Ha şöyle Harry! İşte benimle böyle konuşulmasını severim! O halde Nell ile evlenmeden önce, onu Eski-Dumanlı'da bir yatılı okula göndereceksin."

"Hayır Jack," diye yanıtladı Harry, "karım olacak insanın eğitimini kendim üstlenebilirim!"

"Tabii ki bu çok daha iyi Harry!"

"Ama ondan önce," diye devam etti Harry, "sana dediğim gibi, Nell'in dış dünyayla gerçek anlamda bir tanışma yaşamasını istiyorum. Bir karşılaştırma Jack. Eğer kör bir kız sevseydin ve birileri gelip sana 'O bir ay içinde iyileşecek!' deseydi, onunla evlenmek için iyileşmesini beklemez miydin?"

"Evet, gerçekten öyle!" diye yanıtladı Jack

Ryan.

"Pekala Jack, Nell hâlâ kör ve onun karım olmadan önce, beni ve benim hayat koşullarımı tercih ve kabul etmek istediğinden emin olmasını isterim. Gözlerinin gün ışığına açılmasını isterim!"

"Güzel Harry, çok güzel!" diye haykırdı Jack Ryan. "Seni şimdi anlıyorum. Peki ameliyat ne zaman?"

"Bir ay içinde Jack," diye yanıtladı Harry. "Nell'in gözleri yavaş yavaş tekerlerimizin aydınlığına alışıyor. Bu bir hazırlık dönemi. Umarım bir ay içinde toprağı ve onun nimetlerini, gökyüzünü ve onun mucizelerini görmüş olacak! Doğanın, insan bakışlarına, karanlık bir ocaktan daha geniş ufukları uygun gördüğünü anlayacak! Evrenin sınırlarının sonsuz olduğunu görecek!"

Ancak Harry hayallere böyle dalmışken, Jack Ryan sahanlığı terk ederek aracın sallanan merdivenine atlamıştı.

"Hey! Jack," diye bağırdı Harry, "neredesin?"

"Altında," diye yanıtladı neşeli arkadaşı. "Sen sonsuzluğa yükselirken, ben derinlere iniyorum!"

"Elveda Jack!" diye yanıtladı Harry çıkan merdivene tutunarak. "Sana söylediklerimi kimseye söylememeni tavsiye ederim!"

"Kimseye!" diye bağırdı Jack Ryan, "ama bir şartla..."

"Neymiş o?"

"Nell'in dünyanın yüzeyine yapacağı ilk gezide size eşlik edeceğim!"

"Tamam Jack, sana söz veriyorum," diye yanıtladı Harry.

Aracın yeniden harekete geçmesi iki arkadaş arasına daha da büyük bir ara koydu. Sesleri çok zayıf geliyordu. Ama gene de Harry Jack'ın bağırışını duyabildi:

"Nell yıldızları, ayı ve güneşi gördüğü zaman onlara neyi tercih edecek biliyor musun?"

"Hayır Jack!"

"Seni dostum, gene seni, daima seni!"

Ve Jack Ryan'ın sesi sonunda son bir 'yaşasın' ile duyulmaz oldu!

Bu dönemde, Harry bütün boş zamanlarını Nell'in eğitimiyle geçiriyordu. Ona okumayı, yazmayı öğretti; kız hepsinde de süratle ilerleme kaydetti. Sanki bunları içgüdüsel olarak 'bildiği' söylenebilirdi. Böyle canlı bir zekanın,

böylesi bir cehalete karşı böyle bir hızla galip geldiği görülmemiştir. Bu durum, kızın yakınındakilerde büyük şaşkınlığa yol açıyordu.

Simon ve Madge, evlatlık çocuklarına her gün biraz daha bağlandıklarını hissediyorlardı, gene de onun geçmişi kafalarını kurcalıyordu. Harry'nin Nell'e ne tür duygular beslediğini anlamışlardı ve bu onları hiç de rahatsız etmiyordu.

Mühendisin eski kulübeye yaptığı ilk ziyareti sırasında ihtiyar ustabaşının ona şöyle dediğini hatırlıyoruz:

"Benim oğlum neden evlensin ki? Hayatı bir madenin derinliklerinde geçmesi gereken bir çocuğa yukarıdaki hangi yaratık uygun düşer ki?"

Doğrusu, Tanrı ona, oğlu için gerçekten uygun olabilecek tek yoldaşı göndermiş gibi görünüyordu. Bu, Tanrı'nın bir lütfu değil miydi?"

Ayrıca ihtiyar ustabaşı, bu evlilik yapılacak olursa, o gün Coal-city ve Yeni Aberfoyle'daki madencilerin unutamayacağı bir şenlik yapılacağına kendi kendine söz vermişti.

Simon Ford bundan daha iyisini düşünemezdi!

Ayrıca bir başkasının da en az onlar kadar büyük istekle Nell ile Harry'nin birleşmesini istediğini eklemek gerekiyor. Bu kişi, mühendis James Starr'dı. Tabii ki o da bu iki genç insanın mutluluğunu her şeyden çok istiyordu. Ancak belki de onu bu yöne iten, daha genel öneme sahip bir sebep daha vardı.

Bilindiği gibi James Starr, her ne kadar artık hiçbir şey onları doğrulamıyor olsa da, bildiklerini unutmamıştı. Bununla birlikte, daha önce olan bir daha olabilirdi. Nell kuşkusuz yeni kömür ocağının sırrını bilen tek kişiydi. Ancak eğer gelecek, Aberfoyle'daki madenciler için yeni tehlikelere gebeyse, sebeplerini bilmeden bu tür olasılıklara karşı korunmak nasıl mümkün olacaktı?

"Nell konuşmak istemedi," diye sık sık tekrarlıyordu James Starr. "Ama bu zamana kadar söylemediklerini kocasından uzun süre saklayamaz! Bu tehlike bizi tehdit edeceği gibi Harry'yi de tehdit edecektir. Demek ki evlilere mutluluk, arkadaşlarına da güvenlik sağlayacak bir evlilik, iyi bir evliliktir. Aksi takdirde burada evlilik yapılmaz!"

Mühendis James Starr böyle düşünüyordu ve pek de mantıksız sayılmazdı. Bu düşün-

düklerini ihtiyar Simon Ford'a da iletti, o da memnun kaldı. O halde Harry'nin Nell'in eşi olmasını hiçbir şey engellemeyecek gibi görünüyordu.

Hem kim engelleyebilirdi ki? Harry ve Nell birbirlerini seviyorlardı. İhtiyar anne baba, oğulları için başka bir eş düşünemiyordu. Harry'nin arkadaşları onun mutluluğuna imreniyor, bunu çoktan hak ettiğini görüyorlardı. Genç kız da kendi kararını verebilecek durumdaydı ve gönlü ne isterse onu kabul edecekti.

Ancak hiç kimse bu evliliğe taş koyacak gibi görünmüyorduysa, niçin dinlenme saati gelip de elektrikli tekerler durduğunda, işçi kentinde gece olduğunda, Coal-city'nin sakinleri kulübelerine döndüğünde, Yeni Aberfoyle'un derinliklerinden gelen gizemli bir varlık karanlıklara dalıyordu? Bu hayalet, hangi içgüdüye uyarak, işlenemez sanılacak denli dar galerilere giriyordu? Niçin gözleri en derin karanlığı bile delebilen bu gizemli yaratık sürünerek Malcolm Gölü'nün kıyısına geliyordu? Niçin böylesine inatla ve o zamana kadar her türlü gözetimi boşa çıkarttığına göre büyük bir ihtiyatla Simon Ford'un evine

yöneliyordu? Niçin kulağını pencerelere dayıyor ve kulübenin pancurlarının arasından konuşulanları yakalamaya çalışıyordu?

Ve, bazı sözler kulağına geldiğinde, neden yumruğu evin sükûnetini tehdit edercesine havaya kalkıyordu? Niçin sonunda öfkeyle kasılan ağzından şu kelimeler çıkıyordu:

"O ikisi beraber! Asla!"

17

BİR GÜN DOĞUMU

Bir ay sonra, –20 Ağustos akşamı– Simon Ford ve Madge kulübeyi terk etmeye hazırlanan dört ziyaretçiyi en iyi 'wish'leriyle[1] yolcu ediyorlardı.

James Starr, Harry ve Jack Ryan, Nell'i adımını atmadığı bir yere, bakışlarının henüz ışığıyla tanışmadığı o parıltılı ortama götüreceklerdi.

Gezinin iki gün sürmesi düşünülüyordu. James Starr da, Harry ile hemfikir olarak, dışarıda geçirilen bu kırk sekiz saatten sonra genç kızın karanlık kömür ocağında göremediği her şeyi, yani dünyanın değişik görünümlerini, sanki gözlerinin önünden şehirleri, ovaları, dağları, nehirleri, gölleri, körfezleri, denizleri ile hareketli bir panorama akıp gidiyormuşçasına görmesini istiyordu.

Neyse ki İskoçya'nın Edinburg ile Glasgow

1) Wish (özgün metinde Ing.): Dilek. – Ç. N.

arasındaki bu kesiminde doğa tam da yeryüzünün tüm harikalarını bir araya getirmiş gibiydi ve gökyüzü de, her yerde olduğu gibi, sürekli değişen bulutları, açık veya bulutlarla örtülü ayı, parlak güneşi, karınca gibi kaynaşan yıldızlarıyla buradaydı.

Bu nedenle tasarlanan gezi de bu programın gereklerine uyacak şekilde düşünülmüştü.

Simon Ford ile Madge da Nell'e eşlik etmekten büyük zevk duyarlardı; ancak bildiğimiz gibi, onlar kulübeyi genellikle terk etmezlerdi ve sonuçta yer altındaki evlerini bir günlüğüne bile bırakmayı düşünemezlerdi.

James Starr da yukarıya, Nell'in çocuksu izlenimlerini psikolojik açıdan gözlemlemeye, hattâ belki de onun çocukluğuyla ilgili bazı gizemli olayları yakalamaya çok meraklı bir gözlemci, bir felsefeci olarak gidiyordu.

Harry kendi kendine, biraz da kaygılanarak, dış dünyayla bu hızlı tanışma sırasında, o zamana kadar sevdiği ve tanıdığı kızdan başka bir kızın ortaya çıkıp çıkmayacağını soruyordu.

Jack Ryan'a gelince, o da güneşin ilk ışıklarına doğru uçan bir ispinoz gibi sevinçliydi.

Bulaşıcı neşesinin yol arkadaşlarına da geçeceğini umuyordu. Böylece davet edilmesinin karşılığını ödemiş olacaktı.

Nell düşünceli ve içe dönük gibiydi.

James Starr, haklı gerekçelerle, yola akşam çıkılmasına karar vermişti. Sonuçta genç kızın gecenin karanlığından günün aydınlığına geçişi hissetmeden, aşama aşama yaşaması daha iyi olurdu. Nitekim kız, gece yarısından öğlene kadar birbirini takip eden karanlık ve aydınlık süreçlerine maruz kalacak, böylece bakışları yavaş yavaş etrafa uyum sağlayacaktı.

Kulübeyi terk ettikleri sırada Nell, Harry'nin elini tuttu ve ona şöyle dedi:

"Harry, gerçekten birkaç günlüğüne de olsa ocağımızı terk etmem gerekli mi?"

"Evet Nell," diye yanıtladı genç adam, "gerekli! Senin ve benim için gerekli!"

"Bu arada Harry," diye devam etti Nell, "beni bulduğundan beri, insan ne kadar mutlu olabilirse o kadar mutluyum. Beni eğittin. Bu yetmez mi? Yukarıda ne yapacağım?"

Harry ona cevap vermeden baktı. Nell'in dile getirdiği düşünceler neredeyse kendisininkilerle aynıydı.

"Kızım," dedi James Starr, "tereddüdünü

anlıyorum, ancak bizimle gelmen iyi olacak. Sevdiklerin sana eşlik edecek ve seni geri getirecek. Sonrasında ihtiyar Simon gibi, Madge gibi, Harry gibi kömür ocağında yaşamak istersen, bu sana kalmış! Böyle olacağından şüphe etmiyorum ve bu kararını desteklerim. Ancak, en azından geride bıraktığın şeyle karşına çıkan şeyi karşılaştırabilecek ve özgürce hareket edeceksin. Gel haydi!"

"Gel sevgili Nell," dedi Harry.

"Harry, seni takip etmeye hazırım," diye yanıtladı genç kız.

Saat dokuzda, tüneldeki son tren Nell ile yol arkadaşlarını kontluğun yüzeyine çıkardı. Yirmi dakika sonra da onları, Dumbarton-Stirling demiryolunun Yeni Aberfoyle'a giden küçük sapağındaki gara bıraktı.

Gün çoktan kararmıştı. Ufuktan gökyüzünün en tepesine kadar, yükseklerde, atmosferi serinleten bir kuzey-batı rüzgarının sürüklediği, düşük yoğunluklu bir buhar tabakası vardı. Gün güzel geçmişti. Gece de öyle olmalıydı.

Stirling'e geldiklerinde, Nell ve yol arkadaşları trenden iner inmez gardan çıktılar.

Önlerinde, uzun ağaçlar arasında, Forth

kıyılarına giden bir yol uzanıyordu.

Genç kızın edindiği ilk fiziksel izlenim, ciğerlerinin açgözlülükle soluduğu temiz havanın verdiği izlenimdi.

"İyi solu Nell," dedi James Starr, "kırların canlılık veren bütün kokularını taşıyan şu havayı solu!"

"Başımızın üzerinde dolaşan şu dumanlar nedir?" diye sordu Nell.

"Onlar bulutlar," diye yanıtladı Harry, "onlar rüzgarın batıya doğru sürüklediği, yarı sıvılaşmış buharlar."

"Ah!" dedi Nell. "Kendimi onların sessiz burgacına bırakmak isterdim! Peki bulutların yırtıkları arasından ışıldayan şu parıltılı noktalar nedir?"

"Onlar sana sözünü ettiğim yıldızlar, Nell. Bir sürü güneş... Belki de bizimkine benzeyen bir sürü gezegenin merkezi!"

O sırada rüzgarın yavaş yavaş temizlediği gökkubbenin mavi karanlığında, takımyıldızlar daha da net görünüyordu.

Nell başının üstünde kaynaşan bu binlerce parlak yıldıza bakıyordu.

"Ama," dedi, "eğer bunlar birer güneşse, nasıl oluyor da gözlerim onların parlaklığına

dayanabiliyor?"

"Kızım," diye yanıtladı James Starr, "bunlar gerçekten de birer güneş, ancak çok uzak mesafelerde dönen güneşler bunlar. Işıkları bize kadar gelen bu binlerce gök cisminin arasında en yakını, şu neredeyse en tepede gördüğün Şılyak Takımyıldızı'na bağlı Vega yıldızı, o da elli bin milyar fersah uzakta. Bu yüzden onun parlaklığı bakışlarını etkileyemez. Ama bizim güneşimiz yarın sadece otuz sekiz milyon fersah mesafede doğacak ve hiçbir insan gözü ona sürekli bakamaz, çünkü o harlı bir fırın ateşinden bile güçlüdür. Haydi gel Nell, gel!"

Yola koyuldular. James Starr genç kızı elinden tutuyordu. Harry onun yanında yürüyordu. Jack Ryan, sahibinin yavaşlığı nedeniyle sabırsızlanan bir köpek gibi gidip geliyordu.

Yol bomboştu. Nell, rüzgarın karanlıkta salladığı büyük ağaçların siluetine bakıyordu. Onları pekala hareket eden devler zannedebilirdi. Rüzgarın yüksek dallarda çıkardığı hışırtılar, durulma anlarındaki derin sessizlik, yol bir ovayı kestiğinde daha net olarak beliren ufuk çizgisi, her şey yeni duygular uyandırıyor ve kızın zihninde silinmeyecek izler bırakıyordu. Nell birkaç soru sorduktan sonra su-

suyor, yol arkadaşları da ortak bir karar vermişçesine onun sessizliğine saygı duyuyorlardı. Sözleriyle genç kızın hassas hayal gücünü etkilemek istemiyorlardı. Düşüncelerin kızın kafasında kendiliğinden doğmasını istiyorlardı.

Saat yaklaşık on bir buçuk olduğunda, Forth Körfezi'nin kuzey kıyısına varmışlardı.

Orada, James Starr tarafından kiralanmış olan bir sandal onları bekliyordu. Sandalın mühendisle yol arkadaşlarını birkaç saat içinde Edinburg Limanı'na taşıması gerekiyordu.

Nell çırpıntının etkisiyle ayaklarının altında dalgalanan ve hafifçe titreşen yıldızlarla benekleniyor gibi görünen parlak suları gördü.

"Bu bir göl mü?" diye sordu.

"Hayır," diye yanıtladı Harry, "bu akıntılı suları olan dev bir körfez, bir nehrin ağzı, denizin bir kolu sayılır. Avucuna şu sudan biraz al Nell, Malcolm Gölü'nün suyu gibi tatlı olmadığını göreceksin."

Genç kız eğildi, elini ilk dalgaya daldırdı ve dudaklarına götürdü.

"Bu su tuzlu," dedi.

"Evet," diye yanıtladı Harry, "deniz buraya kadar geldi çünkü sular tamamen yükseldi.

Dünyamızın dörtte üçü birkaç damlasını içtiğin bu tuzlu suyla örtülüdür!"

"Ama eğer nehirlerin suyu bulutların boşalttığı deniz suyundan başka bir şey değilse, neden onlar daha tatlı?" diye sordu Nell.

"Çünkü su buharlaşırken tuzunu bırakır," diye yanıtladı James Starr. "Bulutlar da buharlaşma ile oluşur ve bu tatlı suyu yağmur halinde denize geri gönderir."

"Harry, Harry!" diye haykırdı o sırada genç kız. "Şu ufukta alevlenen kırmızımsı ışık nedir? Yanan bir orman mı?"

Nell doğu kesiminde renklenen alçak sislerin ortasında, gökyüzünün bir noktasını gösteriyordu.

"Hayır Nell," diye yanıtladı Harry. "Bu, ayın doğuşu."

"Evet ay!" diye haykırdı Jack Ryan. "Gökyüzü cinlerinin gökkubbede dolaştırdığı ve yıldız paraları toplayan bir gümüş tepsi!"

"Şu işe bak Jack!" diye yanıtladı mühendis gülerek. "Senin böyle cesur benzetmelere meraklı olduğunu bilmezdim."

"Eh, Bay Starr, doğru bir benzetme benim yaptığım! Ay yükseldikçe yıldızların kaybolduğunu görüyorsunuz. Ben de bu yüzden yıl-

dızların ayın içine düştüğünü varsayıyorum!"

"Yani Jack," diye yanıtladı mühendis, "ay, parlaklığıyla, kendinden altı kat büyük yıldızları söndürüveriyor ve bu yüzden onun geçtiği yerlerdeki yıldızlar siliniveriyor."

"Bunların hepsi ne kadar güzel!" diye tekrarlıyordu artık sadece bakışlarıyla yaşayan Nell. "Ama ben, ayın yusyuvarlak olduğunu sanıyordum."

"Dolunay olduğu zaman yuvarlaktır," dedi James Starr, "yani güneşin tam karşısında bulunduğu zaman. Ancak bu gece ay son çeyreğine giriyor, şimdiden bir kısmı gitmiş ve dostumuz Jack'in gümüş tepsisi kırık bir tabaktan ibaret!"

"Ah Bay Starr," diye haykırdı Jack Ryan, "ne kadar kötü bir benzetme! Ben de tam ayın onuruna şu beyiti okuyacaktım:

Dolaşıp dururken sen, gecelerin yıldızı
Okşamaya gelirsin...

"Yo hayır! Artık mümkün değil! Sizin kırık tabağınız benim ilhamımı kaçırdı!"

Bu arada ay yavaş yavaş ufkun üzerine çıkıyordu. Önündeki son puslar da kayboluyor-

du. Tam tepede ve batıda, ay ışığının birazdan yavaş yavaş soluklaştıracağı yıldızlar, siyah bir zemin üzerinde hâlâ parlıyorlardı. Nell sessizce bu hayranlık uyandıran gösteriyi seyrediyordu; gözleri bu yumuşak gümüşi ışığa zorlanmadan dayanıyordu, ancak eli Harry'nin avucunun içinde titriyor ve böylece kendisinin yerine konuşuyordu.

"Sandala binelim arkadaşlar," dedi James Starr. "Güneş doğmadan önce Arthur-Seat'in yamacını tırmanmış olmamız gerekiyor!"

Sandal kıyıdaki bir kazığa bağlıydı. Başında bir denizci bekliyordu. Nell ve arkadaşları yerlerini aldılar. Yelkenler çekildi ve kuzeybatı rüzgarıyla şişti.

O zaman genç kız yepyeni bir duyguya tanık oldu! Yeni Aberfoyle'un gölleri üzerinde birkaç kez dolaşmıştı, ancak Harry'nin son derece yumuşak çektiği kürekler, kürekçinin çabalarını hep boşa çıkarıyordu. Nell, burada ilk defa neredeyse atmosferdeki bir balon gibi yumuşak bir şekilde kaydığını hissediyordu. Körfez bir göl gibi dümdüzdü. Nell, arka tarafta yarı uzanmış bir halde, kendisini bu salıntıya bırakmıştı. Ara sıra, yön değiştirmeler sırasında, ay ışığı Forth'un yüzeyine kadar sı-

zıyordu ve sandal parıl parıl bir gümüş örtünün üzerinde gidiyormuş gibi görünüyordu. Sandalın bordasında ufak dalgalar hoş bir ses çıkarıyordu. Hayran kalınacak bir görüntüydü bu.

Ancak o sırada Nell'in gözleri istemeden kapanıverdi. Kız kısa bir şekerlemeye bıraktı kendini. Başı Harry'nin omzuna düştü ve Nell rahat bir uykuya daldı.

Harry, bu güzel gecenin görkeminden hiçbir şey kaçırmaması için onu uyandırmak istiyordu.

"Bırak uyusun oğlum," dedi mühendis. "İki saatlik dinlenme, onu gündüz edineceği izlenimlere dayanması için daha iyi hazırlar."

Sabahın ikisinde sandal Granton Limanı'na vardı. Kayık kıyıya değdiği anda Nell uyandı.

"Uyudum mu?" diye sordu kız.

"Hayır kızım," diye yanıtladı James Starr. "Sadece uyuduğunu hayal ettin, hepsi bu."

Gece o sırada çok aydınlıktı. Ufukla tepe noktası arasında yarı yolda bulunan ay, ışınlarını göğün bütün noktalarına yayıyordu.

Küçük Granton Limanı'nda körfezin çalkantılarının yavaşça salladığı iki ya da üç balıkçı teknesi vardı sadece. Sabah yaklaştıkça

rüzgar hafifliyordu. Sislerden temizlenmiş olan atmosfer, deniz kenarında olmanın daha da güzelleştireceği o harika ağustos günlerinden birini müjdeliyordu. Ufuktan bir tür sıcak buğu yükseliyordu, ama o denli ince, o denli saydamdı ki, güneşin ilk ışıkları onu bir anda içip bitirebilirdi. O zaman genç kız denizin, gökyüzünün uç noktalarıyla karışan bu halini gözlemleyebildi. Görüş mesafesi artmıştı, ancak bakışları, ışık sayesinde sınırları sonsuza kadar genişlemiş görünen Okyanus'un verdiği o özel izlenimi yakalayamıyordu.

Harry, Nell'in elini tuttu. İkisi beraber, boş sokaklarda ilerleyen James Starr ile Jack Ryan'ı takip ettiler. Nell'in düşüncesine göre, başkentin bu dış mahallesi ona Coal-City'yi hatırlatan karanlık evlerin toplandığı yerdi sadece. Aradaki tek fark, buranın kubbesi daha yüksekti ve üzerinde parlak noktalar ışıldıyordu. Kız çevik adımlarla ilerliyordu ve Harry onu yormaktan çekinerek kendi adımlarını yavaşlatmak zorunda kalmıyordu.

"Yorulmadın mı?" diye sordu kıza yarım saatlik bir yürüyüşten sonra.

"Hayır," diye yanıtladı kız. "Ayaklarım yere değmiyor sanki! Şu gökyüzü üzerimizde

öyle yukarılarda ki, sanki kanatlarım varmışçasına uçmak istiyorum!"

"Bu isteğini aklından çıkarma!" diye haykırdı Jack Ryan. "Çünkü güzel bir istektir bu, bizim küçük Nell'imiz! Ben de kömür ocağından uzun süre çıkmadığım zaman böyle hissederim!"

"Bunun nedeni," dedi James Starr, "Coalcity'yi kaplayan şist tavanının altında ezildiğimizi artık hissetmememiz! O zaman gökkubbe bize kendimizi atmak istediğimiz derin bir uçurum gibi görünüyor. Senin hissettiğin de bu değil mi Nell?"

"Evet Bay Starr," diye yanıtladı genç kız, "tam da bu. Bir tür baş dönmesi hissediyorum!"

"Alışacaksın Nell," diye karşılık verdi Harry. "Dış dünyanın bu devasalığına alışacaksın ve belki de o zaman karanlık kömür ocağımızı unutacaksın!"

"Asla Harry!" diye yanıtladı Nell.

Ve sanki terk ettiği her şeyi hatırlamak istemişçesine gözlerini elleriyle örttü.

James Starr ve arkadaşları, kentin uyuyan evleri arasından Leith-Walk'u geçtiler. Karanlıkta Rasathane'nin ve Nelson Anıtı'nın uzan-

dığı Calton-Hill'in etrafından dolaştılar. Regent Sokağı'nı takip ettiler, bir köprüden geçtiler ve hafif bir dönüşle Canongate'in ucuna geldiler.

Kentte hâlâ hiçbir hareket yoktu. Canongate Kilisesi'nin gotik çan kulesinde saat ikiyi vuruyordu.

Nell orada durdu.

"Şu pek iyi seçilemeyen kütle nedir?" diye sordu, ufak bir meydanın dibinde tek başına yükselen bir yapıyı göstererek.

"Bu kütle Nell," diye yanıtladı James Starr, "İskoçya'nın eski hükümdarlarının sarayı Holyrood. Orada birçok üzücü olay meydana gelmiş! Bir tarihçi burada talihsiz Mary Stuart'tan ihtiyar Fransız kralı X. Charles'a kadar birçok kraliyet üyesinin ruhunu çağırabilir! Gene de bu iç karatıcı hatıralara rağmen, gün doğduğunda buranın görünümünü fazla kasvetli bulmayacaksın Nell! Kenarları burçlu dört kulesiyle Holyrood, sahibinin zevki sayesinde feodal görünümünü korumuş olan herhangi bir eğlence şatosundan pek farklı değildir! Haydi, yürüyüşümüze devam edelim. Orada, eski Holyrood Manastırı'nın surlarının içinde, Arthur-Seat'in hâkim olduğu o harika

Salisbury kayalıkları uzanır. Bizim tırmanacağımız yer orası. Gözlerin, güneşin deniz ufkunun üzerinde belirdiğini onun doruğunda görecek Nell."

Birlikte Kral Parkı'na girdiler. Sonra, yavaş yavaş yükselerek, Walter Scott'un romanında birkaç satırla kat etmekten hoşnutluk duyduğu, arabayla çıkılabilen, o mükemmel kıvrımlı yolu, Victoria-Drive'ı geçtiler.

Aslında Arthur-Seat yedi yüz elli ayak yüksekliğinde, çıplak başı etraftaki bütün yükseltilere hâkim olan bir tepeden başka bir şey değildir. Çıkışı kolaylaştıran dönemeçli bir patikayı yarım saatten kısa bir zamanda tırmanan James Starr ve yol arkadaşları, batı kesiminden bakıldığında bir aslana benzeyen Arthur-Seat'in, aslanın kafasını andıran kısmına eriştiler.

Orada, dördü birlikte oturdular ve her zaman büyük İskoç romancıdan alıntılar aktaran James Starr, şunları söylemekle yetindi:

"İşte Walter Scott'un *Edinburg Hapishanesi*'nin sekizinci bölümünde yazdıkları:

'Eğer güneşin doğuşuyla batışının en iyi görülebildiği yeri seçmem gerekseydi, tam burayı seçerdim.'"

"Bekle Nell. Güneş birazdan doğacak ve onu ilk defa bütün görkemiyle seyredeceksin."

O sırada genç kızın bakışları doğuya dönüktü. Harry, yanında, kaygılı bir dikkatle onu izliyordu. Acaba ilk güneş ışınlarının etkisi fazla ani olmayacak mıydı? Hepsi sessizce beklediler. Jack Ryan bile sustu.

Şimdiden hafif sisli bir fonda, ufkun üzerinde, pembemsi, soluk bir hat oluşmuştu. Göğün üst kısımlarına doğru çıkan pus kalıntıları ilk ışınların saldırısına uğradı. Arthur-Seat'in eteklerinde, gecenin mutlak sükûneti içinde uyumaya devam eden Edinburg, belli belirsiz görünüyordu. Birkaç ışıklı nokta, yer yer karanlığı deliyordu. Bunlar eski şehrin insanlarının yaktığı sabah ateşleriydi. Arkada, batıda, değişken siluetlerle kesilen ufuk, her bir güneş ışınının ateşten birer sorguç taktığı sivri tepelerle engebelenen bölgeyi sınırlandırıyordu.

Bu arada deniz çizgisi doğuda daha belirgindi. Renkler yelpazesi, güneş tayfının verdiği düzene göre yavaş yavaş hazırlanıyordu. Aşağıdaki sislerin kırmızısı, derece derece en tepedeki mora doğru gidiyordu. Renk paleti

saniye saniye daha büyük canlılık kazanıyordu: Pembe kırmızıya, kırmızı ateşe dönüşüyordu. Gündüz yayının deniz çemberi üzerinde yapacağı kesişme noktasında gün doğuyordu.

O sırada Nell'in bakışları, tepenin yamaçlarından mahalleleri grup grup seçilmeye başlayan kente doğru gidiyordu. Yüksek anıtlar ve birkaç sivri çan kulesi orada burada beliriyor, çizgileri daha net biçimde ayırdediliyordu. Boşlukta bir tür külrengi ışık yayılıyordu. Nihayet, ilk güneş ışını genç kızın gözüne ulaştı. Akşamları ve sabahları, ufuk açık olduğu zamanlar denizden yayılan yeşil ışındı bu.

Nell yarım dakika kadar sonra doğruldu ve elini yeni kentin mahallelerine hâkim durumdaki bir noktaya uzattı.

"Yangın!" dedi.

"Hayır Nell," diye yanıtladı Harry, "bu yangın değil. Bu, güneşin, Walter Scott heykelinin üzerine vurduğu bir altın fırça darbesi!"

Ve gerçekten de küçük çan kulesinin iki yüz ayak yüksekteki en uç kısmı, birinci sınıf bir deniz feneri gibi parlıyordu.

Gün doğmuştu. Güneş ufku aştı. Güneş tekeri, sanki gerçekten de denizin sularından çıkmış gibi nemli görünüyordu. Önce ışıkların kırılmasının etkisiyle genişledi, daha sonra yavaş yavaş daralarak daire biçimini aldı. Kısa zamanda dayanılmaz hale gelen parlaklığı, göğü delmiş bir fırın ağzınınkine benziyordu.

Nell, neredeyse hemen gözlerini kapamak zorunda kaldı. Hattâ incecik gözkapaklarının üzerine sıkıca birleştirdiği parmaklarını koyması gerekti.

Harry onun tam ters yöndeki ufka dönmesini istiyordu.

"Hayır Harry," dedi. "Gözlerimin, senin gözlerinin görmeyi becerdiği şeye alışması lazım!"

Nell, avuçlarının arasından hâlâ pembe bir ışık görüyor; bu ışık, güneş ufkun üzerine çıktıkça beyazlaşıyordu. Kızın bakışları yavaş yavaş alışıyordu. Daha sonra gözkapakları açıldı ve gözleri nihayet gün ışığıyla doldu.

Dindar çocuk dizlerinin üzerine çöküp haykırdı:

"Tanrım! Dünyanız ne kadar güzel!"

Bunun üzerine genç kız gözlerini indirip

baktı. Ayaklarının altında Edinburg manzarası uzanıyordu: Yeni kentin yepyeni ve düzgün mahalleleri, Auld-Recky'nin karışık ev yığını ve tuhaf caddeler ve sokaklar ağı. Bütün bu görülenlere hâkim iki yükselti vardı: Bazalt bir kaya üzerine inşa edilmiş şato ve yuvarlak yamacında bir Yunan anıtının modern kalıntılarını taşıyan Calton-Hill. Başkentten kırlara doğru ağaçlıklı muhteşem yollar uzanıyordu. Kuzeyde, denizin bir kolu, Forth Körfezi, üzerinde Leith Limanı'nın açıldığı kıyıyı derinlemesine yarıyordu. Yukarıda, üçüncü planda, Fife Kontluğu'nun o güzel sahili uzanıyordu. Pire'ninki gibi düz bir yol, kuzeyin Atina'sı denen bu kenti denize bağlıyordu. Batıya doğru, Newhaven'ın ve Porto-Bello'nun, çatlayan dalgaları sarıya boyayan güzel plajları uzanıyordu. Açıklarda birkaç sandal körfezin sularını hareketlendiriyor; iki üç buharlı gemi, göğü siyah duman konileriyle örtüyordu. Daha ötede yemyeşil uçsuz bucaksız kırlar görünüyordu. Orta yükseklikte tepeler yaylayı birkaç yerinde engebelendiriyordu. Kuzeyde Lomond-Hills, batıda Ben-Lomond ve Ben-Ledi, doruklarını kalıcı buzlar kaplıyormuş gibi güneş ışınlarını yansıtıyordu.

Nell konuşamıyordu. Dudaklarından anlaşılmaz kelimeler dökülüyordu yalnızca. Kolları titriyordu. Başı dönüyordu. Bir an bütün gücünü kaybediverdi. Bu son derece temiz havada, bu kutsal gösterinin karşısında birden zayıf düştüğünü hissetti ve bilincini yitirmiş halde, Harry'nin onu kavramaya hazır kollarına yığıldı.

Hayatı o zamana kadar yeraltının derinliklerinde geçmiş olan bu genç kız, sonunda Yaratıcı'nın ve insanın yaptığı haliyle evrenin neredeyse tamamını seyretmişti. Bakışları, kentin ve kırların üzerinde gezindikten sonra, denizin uçsuz bucaksızlığı ve gökyüzünün sonsuzluğuna ilk defa uzanmıştı.

18

LOMOND GÖLÜ'NDEN KATRINE GÖLÜ'NE

Harry, kollarında Nell, arkasında James Starr ve Jack Ryan ile Arthur-Seat'in yamaçlarından indi. Lambert's Hotel'de birkaç saat dinlenmeden ve kuvvet veren bir yemekten sonra, geziyi göller yöresinde bir yürüyüşle bitirme kararı alındı.

Nell gücünü toplamıştı. Gözleri artık ışık karşısında kocaman açılabiliyor ve ciğerleri bu diriltici ve temiz havayı rahatça soluyabiliyordu. Ağaçların yeşili, bitkilerin çeşitliliği, göğün maviliği gözlerinin önüne renkler yelpazesini sermişti.

General Railway Station'dan bindikleri tren, Nell ile arkadaşlarını Glasgow'a götürdü. Orada, Clyde üzerindeki son köprünün üzerinden, nehrin deniz yakınındaki ilginç hareketlerini hayranlıkla izleyebildiler. Daha sonra geceyi Comrie's Royal Hotel'de geçirdiler.

Ertesi günü, 'Edinburg and Glasgow Railway' garından kalkan tren, hızla Dumbarton ve Balloch'tan geçip Lomond Gölü'nün güney ucuna götürecekti onları.

"İşte burası Rob Roy ile Fergus Mac Gregor'un ülkesi!" diye haykırdı James Starr, "Walter Scott'un son derece şiirsel bir şekilde yücelttiği yerler! Sen burayı bilmiyor musun Jack?"

"Şarkılarından tanıyorum Bay Starr," diye yanıtladı Jack Ryan, "ve bir ülke şarkılarda bu kadar iyi anlatıldığına göre harika olmalı!"

"Gerçekten de öyle," diye haykırdı mühendis, "ve sevgili Nell'imiz de buradan en güzel anıları tutacak aklında!"

"Sizin gibi bir rehber varken Bay Starr," diye karşılık verdi Harry, "iki kez kazançlı çıkacağız, zira biz bölgeyi gezerken siz de bize buranın tarihini anlatacaksınız."

"Evet Harry," dedi mühendis, "hafızamın izin verdiği kadarıyla; ama bir şartım var: Neşeli dostumuz Jack de bana yardım edecek! Ben anlatmaktan yorgun düştüğümde, o şarkı söyleyecek!"

"Bunu bana bir kez daha söylemenize gerek kalmayacak," diye yanıtladı Jack Ryan.

Sanki boğazını diapazonun *la* notasına ayarlamak istiyormuş gibi titrek bir nota çıktı ağzından.

Demiryoluyla Glasgow'dan Balloch'a kadar, yani İskoçya'nın ticari metropolü ile Lomond Gölü'nün güney ucu arasında yirmi mil ya var ya yoktu.

Tren Dumbarton'dan geçti. Birlik antlaşması uyarınca kentin şatosunun etrafı hâlâ surlarla çevriliydi. Büyük bir bazalt kayalığının iki tepesi üzerinde kondurulmuş resim gibi şatosuyla bir krallık kenti ve kontluğun yönetim merkeziydi burası.

Dumbarton, Clyde ile Leven'in kesişiminde yer almaktadır. James Starr bu konuda Mary Stuart'ın maceralı öyküsünün birkaç ilginç noktasını anlattı. Kadın, II. François'yla evlenip Fransa Kraliçesi olmadan önce bu kentte yaşıyordu. 1815'ten sonra, İngiliz hükümeti Napoléon'u burada göz altında tutmaya karar verdi; ancak Sainte-Héléne adası tercih edildi ve bu yüzden İngiltere'nin tutsağı o efsanevi hatırasına daha büyük katkıda bulunacak olan bir şekilde Atlantik'te bir kayalığın üzerinde öldü.

Kısa süre sonra tren Balloch'ta, gölün sevi-

yesine inen ahşap bir bentin yakınında durdu.

Sinclair adındaki bir buharlı vapur gölde gezinti yapacak turistleri bekliyordu. Nell ve arkadaşları Lomond Gölü'nün kuzey ucundaki Inversnaid için biletlerini aldıktan sonra vapura bindiler.

Gün, her zaman büründüğü İngiliz sislerinden kurtulan o güzel güneşle başlıyordu. Otuz millik bir güzergah boyunca uzanacak olan bu manzaranın hiçbir ayrıntısı *Sinclair*'in yolcularının gözünden kaçmamalıydı. Arka tarafta James Starr ile Harry'nin arasına oturmuş olan Nell, bu güzel İskoçya doğasının böylesine cömertlikle sunduğu o harika şiiri bütün duyularıyla sindiriyordu.

Jack Ryan *Sinclair*'in güvertesinde gidip geliyor, mühendise sürekli sorular soruyordu. Aslında Bay Starr'a soru sorulmasına hiç gerek yoktu. Rob Roy'un ülkesi bakışlarının önünde uzandığı sürece, o, gördüklerini heyecanlı bir hayranlıkla betimlemeyi sürdürecekti.

Lomond Gölü'nün başlarında, ilk önce birçok adacık göründü. Bir tarla gibiydi burası. *Sinclair* adaların dik kıyılarını takip ediyor ve iki ada arasında kah ıssız bir vadi, kah dik kayalarla dolu ıssız bir boğaz görülüyordu.

"Nell," dedi James Starr, "tıpkı gölü çevreleyen tepeler gibi bu adacıkların da her birinin bir efsanesi ve kimi zaman da şarkısı var. Bu yörenin tarihinin adalardan ve dağlardan oluşan dev harflerle yazıldığını söylemek hiç de abartılı olmaz."

"Lomond Gölü'nün bu kısmı bana neyi hatırlattı biliyor musunuz Bay Starr?" dedi Harry.

"Neyi hatırlattı Harry?"

"Ontario Gölü'ndeki, Cooper'ın harika bir biçimde betimlediği o bin adayı. Bu benzerlik benim gibi sana da çarpıcı gelmiş olmalı sevgili Nell, zira birkaç gün önce sana haklı olarak Amerikalı yazarın başyapıtı kabul edilen o romanı okumuştum."

"Gerçekten Harry," diye karşılık verdi genç kız, "bu aynı manzara. *Sinclair*'in adaların arasından kayıp gidişi, Jasper Eau-Douce'un kotrasının Ontario Gölü'nde dolaşmasını hatırlatıyor."

"Böylece," diye devam etti mühendis, "her iki yörenin de iki ayrı şair tarafından anlatılmayı hak ettiği kanıtlanmış oluyor! Ontario'daki o bin adayı bilmiyorum Harry, ama bu Lomond takımadalarındakinden çok farklı

bir görünüme sahip olduğunu sanmıyorum. Şu manzaraya bakın! İşte Murray Adası ve eski kalesi Lennox. Burası, I. Jack'ın emriyle babası, kocası ve iki oğlunun kafası uçurulduktan sonra Albany Düşesi'nin yaşadığı yer. İşte Clar, Cro, Torr adaları. Kimisi kayalık, ıssız, bitkisiz, kimisi de yeşil ve yuvarlak yamaçlı. Şurada karaçamlar ve kayın ağaçları. Ötede sarı ve kurumuş çalılıklar. Doğrusu Ontario Gölü'ndeki bin adanın böylesi çeşitlilikte bir manzaraya sahip olduğuna inanmakta zorlanıyorum!"

"Şu küçük liman hangisi?" diye sordu gölün doğu kıyısına dönmüş olan Nell.

"Burası Highlands'in girişindeki Balmaha," diye yanıtladı James Starr. "Orada İskoçya'nın yüksek toprakları başlıyor. Şurada gördüğün kalıntılarsa Nell, eski bir kadınlar manastırına ait. Şu dağınık mezarlar; adları hâlâ bütün yörede bilinen Mac Gregor ailesinin çeşitli üyelerine ait."

"Meşhur olmalarının nedeni de döktükleri ve döktürdükleri kan!" diye konuştu Harry.

"Haklısın," diye yanıtladı James Starr, "savaşlardan gelen ünün daha da çok yankı uyandırdığını itiraf etmek gerekiyor. Bu savaş

hikayeleri oldukça eski çağlara kadar gidiyor..."

"Ve şarkılarda yaşamayı sürdürüyorlar," diye ekledi Jack Ryan.

Ve iyi niyetli delikanlı, sözlerini desteklemek amacıyla, Sraë Ovası'ndan Alexandre Mac Gregor'un Luss'lı Sir Humphry Colquhour karşısındaki kahramanlıklarını anlatan eski bir savaş türküsünün ilk beyitini okudu.

Nell dinliyordu, ancak bu savaş hikayelerinden sadece üzüntü duyuyordu. Neden genç kızın kocaman olduğunu düşündüğü, bu yüzden herkese yetecek kadar yerin bulunduğu bu düzlüklerde bu kadar kan dökülmüştü?

Gölün üç ila dört mil uzunluğundaki kıyıları, küçük Luss Limanı dolaylarında birbirine yaklaşıyordu. Nell bir an için eski şatonun ihtiyar kulesini görebildi. Derken *Sinclair* burnunu kuzeye çevirdi ve turistlerin gözlerinin önünde, göl seviyesinin üç bin ayak üzerinde yükselen Ben Lomond göründü.

"Harika bir dağ!" diye haykırdı Nell. "Kim bilir zirvesinden görünen manzara ne kadar güzeldir!"

"Evet Nell," diye yanıtladı James Starr. "Şu

tepenin, dağın alt bölgelerini kaplayan şu meşe, kayın ve karaçam yığınlarının arasından nasıl gururla yükseldiğine bak! Şurada bizim eski Kaledonya'mızın üçte ikisi görünüyor. Mac Gregor Klanı eskiden şurada, gölün doğu kesiminde yaşardı. Yakınlarda, Jacobite'lar ile Hanover'liler arasındaki çatışmalar bu ıssız boğazları birkaç defa kana boğmuştu. Şurada, güzel akşamlarda, eski hikayeleride 'Mac Farlane Feneri' diye adlandırılan o solgun ay yükselir. Şurada, Rob Roy ile Mac Gregor Campbell'in unutulmaz adları hâlâ yankılanır!"

Grampians sıradağlarının son zirvesi olan Ben Lomond, gerçekten de büyük İskoçyalı romancı tarafından övülmeyi hak eder. James Starr'ın da belirttiği gibi, tepesi sürekli karlarla örtülü olan daha yüksek dağlar da vardır, ancak belki de dünyanın hiçbir yerinde bundan daha şiirsel görünümlüsü yoktur.

"Şu Ben Lomond'un tamamının Montrose Dükü'ne ait olduğunu düşünüyorum da..." diye ekledi Starr. "Tıpkı Londra'daki bir burjuvanın bahçesindeki bir çimenliğe sahip olması gibi, majesteleri de bir dağa sahip."

Bu sırada *Sinclair*, gölün karşı kıyısındaki Tarbet kasabasına vardı ve Inverary'ye giden

yolcularını indirdi. Ben Lomond buradan bütün güzelliğiyle görülüyordu. Sel yataklarıyla çizgi çizgi olan yamaçları, eriyen gümüş plakalar gibi parlıyordu.

Sinclair dağın eteği boyunca ilerledikçe, bölge daha da sarp hale geliyordu. Yer yer, aralarında dallarında bir zamanlar alt tabakadan insanların asıldığı söğütlerin de bulunduğu tek tek ağaçlar vardı.

"Keneviri idareli kullanmak için" dedi James Starr.

Bu arada göl de kuzeye doğru daralıyordu. Yanlardaki dağlar onu daha çok sıkıştırıyordu. Buharlı vapur, Inveruglas, Eilad-Whou gibi Mac Farlane'lere ait bir kalenin kalıntılarının bulunduğu adalar ve adacıklar arasından ilerliyordu. Nihayet iki kıyı birleşti ve *Sinclair* Inverslaid İstasyonu'nda durdu.

Orada, yemek hazırlanırken, Nell ve yol arkadaşları gemiden indikleri yerin yakınlarında, göle oldukça yüksekten dökülen bir şelaleyi görmeye gittiler. Sanki turistlerin zevki için oraya konmuş bir dekor gibiydi bu. Gürültülü suların üzerinde, bir sıvı tozunun ortasında titrek bir köprü sallanıyordu. Buradan bakıldığında Lomond'un büyük bir kısmı gö-

rülebiliyordu ve *Sinclair* sadece yüzeydeki bir noktadan ibaretti.

Yemek bittikten sonra Katrine Gölü'ne gidilecekti. Breadalbane ailesinin –bir zamanlar kaçak Rob Roy'a odun ve su vermiş olan o ailenin– armasını taşıyan birçok at arabası yolcuların hizmetindeydi ve onlara İngiliz arabacılığına özgü bütün konforu sunuyordu.

Harry, günün modasına uygun şekilde Nell'i üst kata yerleştirdi. Kendisi ve yol arkadaşları da kızın yanına oturdular. Kırmızı giysiler içindeki muhteşem bir arabacı, dört atının kayışlarını sol eline aldı ve hayvanlar şelalenin dolambaçlı yatağını takip ederek dağın yamacını tırmanmaya başladı.

Yol bir hayli dikti. Etraftaki tepeler, yol yükseldikçe değişiyor gibiydi. Karşı kıyıdaki sıradağların ve Inveruglas Vadisi'ne hâkim durumdaki Arroquhar zirvelerinin muhteşem bir görünümle yükseldiği görülüyordu. Solda, kuzey yamacının ani dikliğiyle fark edilen Ben Lomond sivriliyordu.

Lomond Gölü ile Katrine Gölü arasındaki bölge vahşi bir görünüm sunuyordu. Vadi, Aberfoyle düzlüğüne açılan dar geçitlerle başlıyordu. Bu isim genç kıza, dibinde çocuklu-

günun geçtiği dehşet dolu uçurumları acı bir biçimde hatırlattı. James Starr da hemen hikayeleriyle kızın kafasını dağıttı.

Zaten bölge de buna olanak veriyordu. Rob Roy'un hayatındaki en önemli olaylar, küçük Ard Gölü'nün kıyısında meydana gelmişti. Orada çakıltaşıyla karışmış, zamanın ve atmosferin etkisiyle çimento gibi katılaşmış korkunç görünümlü kalker kayalar uzanıyordu. Yıkılmış ağılların arasında, hayvan inlerini andıran sefil kulübeler –'bourrochs'– görülüyordu. Bunlarda insanların mı yoksa vahşi hayvanların mı yaşadığı bilinemezdi. İklim değişiklikleri nedeniyle saçlarının şimdiden rengi atmış olan birkaç yumurcak, büyük şaşkın gözlerle arabaların geçişini seyrediyorlardı.

"İşte Rob Roy'un ülkesi adını verebileceğimiz yer. Burada diyakos olan babasının saygıdeğer oğlu mükemmel yargıç Nichol Jarvie, Lennox Kontu'nun askerleri tarafından yakalandı. Gene tam burada pantolonundan asılıverdi. Allahtan pantolon Fransız çerçilerinin sattığı türden değil iyi bir İskoç kumaşından yapılmıştı! Forth Nehri'nin Ben Lomond şelalelerinden beslenen kaynağının hemen yakı-

nında, kahramanın Montrose Dükü'nün askerlerinden kaçmak için geçtiği sığlık görülür. Ah! Eğer bizim kömür ocağımızın karanlık sığınaklarını bilseydi, bütün arayışlarını oraya yönlendirirdi! Gördüğünüz gibi dostlarım, birçok bakımdan muhteşem denebilecek bu yörede, Walter Scott'a ilham vermiş olan geçmişin anılarına rastlamadan bir adım dahi atmak mümkün değil! Mac Gregor Klanının silah başına çağrısını olağanüstü dizelerde dile getirmişti Scott."

"Hepsi iyi güzel de Bay Starr," diye yanıtladı Jack Ryan, "Nichol Jarvie'nin pantolonundan asıldığı doğruysa, o zaman bizim 'Bir İskoç'un pantolonunu alabilenin kurnazlığına diyecek yoktur...' atasözümüz ne anlama geliyor?"

"Tanrım, Jack, haklısın," diye yanıtladı James Starr gülerek. "Bu sadece bizim yargıcın o gün atalarının modasına uygun giyinmediğini gösteriyor!"

"Hata yapmış Bay Starr!"

"Aksini söyleyemem Jack!"

Araba şelalenin dik kıyılarını tırmandıktan sonra tekrar ağaçsız, susuz, sadece cılız çalılarla örtülü bir vadiye indi. Bazı yerlerde pira-

mit şeklinde taş yığınları yükseliyordu.

"Bunlar Kelt tümülüsleri," dedi James Starr. "Bir zamanlar buradan geçen herkes, burada yatan kahramanın onuruna bir taş koymak zorundaydı. Oradan da şu Gal deyişi çıktı: 'Son selam taşını koymadan mezarın önünden geçene yazıklar olsun!' Eğer oğullar da babalarının inancını sürdürseydi, o zaman bu taş yığınları tepe halini almış olurdu. Aslında bu yörede her şey dağlıların kalbinde bulunan o doğal şiiri geliştirmeye katkıda bulunur! Bütün dağlık bölgelerde böyledir bu. Orada hayal gücü bu mucizeler sayesinde sürekli tetikte tutulur. Eğer Yunanlılar bir düzlükler ülkesinde otursalardı, antik mitolojiyi asla yaratamazlardı!"

Bu ve bunun gibi konuşmalar sürerken, araba dar bir vadinin geçitlerine dalıyordu. Buralar koca Meg Mérillies'in tanıdık cinlerinin eğlenceleri için oldukça uygundu. Küçük Arklet Gölü solda kaldı ve Katrine Gölü'nün kıyısında, Stronachlacar hanına giden dik eğimli bir yol belirdi.

Orada, ufak bir bendin mendirek başında haliyle *Rob Roy* adını taşıyan küçük bir buharlı vapur vardı. Yolcular hemen bindiler: Vapur

kalkmak üzereydi.

Katrine Gölü, en geniş yeri iki mili geçmeyen bir genişliğe ve on mil uzunluğa sahipti. Kıyıdaki ilk tepeler yine büyük bir şahsiyetin izlerini taşır.

"İşte haklı olarak uzun bir yılanbalığına benzetilen göl," diye haykırdı James Starr. "Bu gölün hiçbir zaman donmadığı iddia edilir. Bu konuda bir bilgim yok, ama buranın *The Lady of the Lake*'teki kahramanlıklara mekan olduğunu unutmamak gerekir. Eminim ki dostumuz Jack iyi bakarsa, gölün yüzeyinde hâlâ güzel Helen Douglas'ın silik gölgesinin dolaştığını görecektir!"

"Tabii ki Bay Starr," diye karşılık verdi Jack Ryan, "hem neden görmeyeyim ki? Kömür ocağındaki cinlerin Malcolm Gölü'nün sularında göründüğü gibi neden o güzel kadın da Katrine Gölü'nün sularında görünmesin?"

O anda *Rob Roy*'un arkasında bir gaydanın net sesi duyuldu.

Ulusal kostümleri içinde bir Kuzey İskoçyalı, üç borulu bir 'bag-pipe' çalıyordu. Boruların en büyüğü *sol*, ikincisi *si*, en küçüğü de en büyüğün bir oktav incesini veriyordu. Sekiz delikli kamış ise, *fa*'sı natürel olan bir *sol*

majör gamı veriyordu.

Kuzey İskoçyalı'nın çaldığı, nakaratı basit, yumuşak ve çocuksu bir şarkıydı. Gerçekte bu ulusal melodilerin hiç kimse tarafından bestelenmediği, rüzgarın uğultusu, suların mırıltısı ve yaprakların hışırtısının doğal bir karışımı olduğu düşünülebilir. Düzenli aralıklarla gelen nakaratın biçimi garipti. Cümle iki vuruşlu üç ölçüden ve üç vuruşlu bir ölçüden oluşuyor, zayıf bir vuruşla bitiyordu. Eski dönem şarkılarının aksine, şarkı majör tondaydı ve notalar yerine ton aralıklarını veren rakam dilinde şöyle yazılabilirdi:

5 | 1.2 | 3525 | 1.765 | 22.22
. . .

| 1.2 | 3525 | 1.765 | 11.11
. . .

O sırada Jack Ryan gerçekten mutlu bir insan oldu. İskoç göllerine özgü bu şarkıyı biliyordu. Bu sayede, Kuzey İskoçyalı, gaydasıyla eşlik ederken, o da, güçlü sesiyle eski Kaldonya'nın şiirsel efsanelerini anlatan bir marş söyledi:

Uyuyan dalgalarıyla güzelim göller
Saklayın sonsuza dek
O büyülü efsanelerinizi,

Güzelim İskoç gölleri!
Kıyılarınızda izleri var
O özlenen kahramaların
Walter'imiz şarkılarda anar
Asil soyumuzun mirasçılarını!
İşte büyücülerin kulesi
Bir mütevazı sofra kurarlar;
Orada engin fundalıklar
Fingal'in gölgesini ağırlar.

Şurada, karanlık gecede
Cinlerin çılgın dansı.
Şurada belirir uğursuz gölgede
İhtiyar Püritenlerin suratları!
Ve vahşi kayalıklar arasında
Akşamleyin bir kez daha görünür
Waverley, ki kıyılarınıza,
Flora Mac Ivor'u sürükler!

Göl Kadını gelir hiç şüphesiz
Atıyla dolaşmaya
Ve Diana yakınlarda kulak verir
Rob Roy'un çınlayan borusuna!
Duyulmamış mıdır daha önce
Fergus, klanının ortasında,
Savaş gaydasını öttürür de

Uyandırır Highlands'in yankısını
Sizden uzağa, şiirli göller,
Götürür kader adımlarımızı,
Koyaklar, kayalar, antik inler
Gözlerimizin asla unutmayacağı!
Ey erkenden biten rüya,
Gel bize doğru bir kez daha
Sana içiyoruz ihtiyar Kaledonya
Sana, tüm anılarımıza!

Uyuyan dalgalarıyla güzelim göller
Saklayın sonsuza dek
O büyülü efsanelerinizi,
Güzelim İskoç gölleri!

Saat öğleden sonra üç olmuştu. Ben An ile Ben Venue arasından Katrine Gölü'nün daha az engebeli batı kıyıları beliriyordu. Şimdiden, yarım mil ötede *Rob Roy*'un Callander üzerinden Stirling'e gidecek olan yolcularını indireceği dar havza görünüyordu.

Nell, kafasındaki sürekli gerginlik nedeniyle yorgun düşmüştü. Gözlerinin önüne hayranlık duyacağı bir şey geldiğinde dudaklarından tek bir sözcük çıkıyordu: "Tanrım! Tanrım!" Bu kadar çok güzelliğin

anısını daha kalıcı şekilde zihnine yerleştirebilmesi için birkaç saat dinlenmesi gerekiyordu.

O anda Harry kızın elini tutmuştu. Genç kıza heyecanla bakıp şöyle dedi:

"Nell, sevgili Nell, yakında karanlık yurdumuza dönmüş olacağız! Gün ışığında geçirdiğin bu birkaç saat boyunca gördüklerinden hiçbirini özlemeyecek misin?"

"Hayır Harry," diye yanıtladı genç kız. "Bir şeyler hatırlayacağım, ama sevgili kömür ocağımıza seninle beraber dönmekten de mutluluk duyacağım."

"Nell," diye sordu Harry duygularını boşuna saklamaya çalıştığı bir sesle, "kutsal bir bağın bizi Tanrı'nın ve insanların önünde birleştirmesini ister misin? Beni eş olarak kabul eder misin?"

"İsterim Harry," diye yanıtladı Nell o duru gözleriyle bakarak, "isterim, eğer senin hayatın için yeterli olabileceğime..."

Nell, Harry'nin bütün geleceğinin özetlendiği bu cümleyi bitirmeye kalmadan, açıklanması zor bir olay meydana geldi.

Rob Roy, kıyıya daha yarım mil olduğu halde, ani bir çarpmayla sarsıldı. Vapurun omur-

gası gölün tabanına çarpmıştı ve motorlar, bütün çabalara rağmen omurgayı buradan kurtaramıyordu.

Bu kaza meydana geldiğine göre, Katrine Gölü'nün doğu kesimi neredeyse aniden, sanki göl yatağında dev bir çatlak oluşmuş gibi boşalmış olmalıydı. Göl, birkaç saniye içinde, büyük bir ekinoks gelgitinde suların çekildiği bir sahil gibi kurumuştu. Bütün su, yerin derinliklerine girip kaybolmuştu.

"Dostlarım," diye haykırdı James Starr sanki olayın nedeni aniden Tanrısal bir esinle kendisine bildirilmiş gibi, "Tanrı Yeni Aberfoyle'u kurtarsın!"

19

SON BİR TEHLİKE

Ogün Yeni Aberfoyle'daki çalışmalar olağan haliyle sürüyordu. Uzaktan, kömür yatağını patlatan dinamit lokumlarının gümbürtüsü duyuluyordu. Bir yerde kömürün kırılmasını sağlayan kazma ve maşa darbeleri; bir başka yerde uzun delgileriyle kumtaşı ve şist faylarında delikler açan delme makinelerinin sesleri duyuluyordu. Her taraftan uzun, boğuk sesler geliyordu. Makinelerin püskürttüğü hava, havalandırma galerilerinden dışarı çıkıyordu. Ahşap kapılar, bu şiddetli cereyan nedeniyle aniden kapanıyordu. Daha aşağıdaki tünellerde, mekanik hareketli küçük vagonlar saatte on beş mil hızla çalışıyor ve otomatik ziller, işçileri korunaklı yerlere çekilmeleri için uyarıyordu. Yerin yüzeyine yerleştirilmiş makinelerin dev silindirleriyle çekilen kafesler durmaksızın inip çıkıyordu. Parlak tekerler, Coal-City'yi canlı bir şekilde aydınlatıyordu.

Kısacası çalışmalar büyük bir yoğunlukla sürüyordu. Kömür yatağı, çekme kuyularının dibindeki yüzlerce vagonla boşaltılıyordu. Madencilerin bir kısmı gece vardiyasından sonra dinlenirken, gündüz ekipleri bir saat bile kaybetmeden çalışmaya koyuluyorlardı.

Simon Ford ve Madge, yemekten sonra kulübenin avlusuna oturmuşlardı. İhtiyar ustabaşı her zamanki gibi şekerleme yapıyor, bir yandan da mükemmel Fransız tütünüyle doldurulmuş piposunu tüttürüyordu. Karı koca konuştukları zamanlarda hep Nell'den, oğullarından, James Starr'dan ve dünyanın yüzeyine yapılan geziden bahsediyorlardı. Neredeydiler? Şu anda ne yapıyorlardı? Nasıl olup da kömür ocağının hasretini çekmeden bu kadar uzun süre dışarıda kalabiliyorlardı?

O anda olağanüstü şiddette bir uğultu duyuldu. Dev bir çağlayanın kömür ocağında hızla ilerlediği sanılabilirdi.

Simon Ford ve Madge aniden ayağa kalktılar.

Derken Malcolm Gölü'nün suları yükseldi. Zincirinden boşalmış gibi yükselen büyük bir dalga, kıyıyı kapladı ve kulübenin duvarında patladı.

Simon Ford, Madge'ı tuttuğu gibi, hızla evin birinci katına götürmüştü.

Aynı anda, ani sel baskını tehlikesiyle karşı karşıya kalan Coal-City'nin her yerinden çığlıklar yükselmeye başladı. İnsanlar gölün kıyısındaki şistli kayaların üst kısımlarına sığınmaya çalışıyorlardı.

Dehşet doruk noktasındaydı. Neredeyse çılgına dönmüş birkaç madenci ailesi, üst katlara çıkabilmek için tünele doğru yönelmişti. Denizin, galerileri Kuzey Kanalı'nın altına kadar uzanan kömür ocağına sızdığından endişe duyulabilirdi. Mahzen, ne kadar büyük olsa da, tamamen suyla dolabilirdi. Yeni Aberfoyle'un bir sakini bile ölümden kurtulamazdı.

Ancak ilk kaçanlar tünelin ağzına vardıklarında, kendilerini kulübeyi derhal terk etmiş olan Simon Ford'un önünde buldular.

"Durun, durun arkadaşlar!" diye bağırdı onlara ihtiyar ustabaşı. "Eğer şehrimiz sular altında kalacaksa, sular sizden daha hızlı hareket edecektir ve kimse selden kaçamayacaktır! Ama sular artık yükselmiyor! Tehlike atlatılmış gibi görünüyor."

"Peki ya dip kısımlarda çalışan arkadaşlarımız?" diye haykırdı madencilerin birkaçı.

"Onlar için kaygılanacak bir şey yok," diye yanıtladı Simon Ford. "Çalışmalar göl yatağının bir kat üzerinde sürdürülüyor!"

Olaylar ihtiyar ustabaşını haklı çıkarır gibiydi. Su baskını ani olmuştu; ancak dev kömür ocağının alt katına yayıldığı için, Malcolm Gölü'nün seviyesini birkaç ayak yükseltmekten başka bir etkisi olmamıştı. Bu nedenle Coal-city tehlikede değildi ve ocağın henüz işletmeye açılmamış olan derin kısımlarında meydana gelen su baskınının hiçkimseye zarar vermediği umulabilirdi.

Su baskınına gelince, Simon Ford ve arkadaşları, bunun nedeninin, bir iç tabakanın kömür kitlesinin çatlaklarından sızması mı, yoksa yüzeydeki bir akarsuyun çöken yatağından madenin son katlarına kadar inmesi mi olduğunu bilemiyorlardı. Zaman zaman kömür işletmelerinde yaşanan türden basit bir kazanın söz konusu olduğundan ise kimse şüphe etmiyordu.

Ancak o akşam olay açıklığa kavuştu. Kontluğun gazeteleri Katrine Gölü'nün sahne olduğu o garip olayın öyküsünü yayımlıyorlardı. Aceleyle kulübeye dönen Nell, Harry, James Starr ve Jack Ryan bu haberleri doğru-

ladılar ve Yeni Aberfoyle'da sadece maddi kaybın olduğunu öğrenerek memnun oldular.

Kısacası Katrine Gölü'nün yatağı aniden çökmüştü. Gölün suları, geniş bir çatlak boyunca ocağa kadar sızmıştı. İskoçyalı romancının en sevdiği gölde –en azından güney kesiminde–, Göl Kadını'nın güzel ayaklarını ıslatabilecek kadar su kalmamıştı. Sadece göl yatağının çöken kısmının aşağısında kalan yerlerde, birkaç dönümlük bir gölcük kalmıştı.

Bu tuhaf olay öyle büyük bir yankı uyandırdı ki! Hiç şüphesiz ilk defa bir göl, birkaç saniyede yerin derinliklerine akıp boşalıveriyordu. Çatlaklar –halkın katılımıyla– tıkanıp da içi yeniden suyla doldurulana kadar, bu gölü Birleşik Krallık haritalarından silmekten başka yapacak bir şey yoktu. Walter Scott –eğer hâlâ bu dünyada olsaydı– umutsuzluktan ölürdü!

Her şey bir yana, olayın açıklaması yoktu. Aslında o derin oyukla gölün yatağı arasındaki ikinci zamanlardan kalma topraklar, arazinin özel jeolojik yapısından dolayı, ince bir katmandan ibaretti.

Ancak her ne kadar bu çökme doğal nedenlerden kaynaklanmış gibi görünse de, Ja-

mes Starr, Simon ve Harry Ford kendi kendilerine bu olayın kaynağının kötü niyet olup olamayacağını soruyorlardı. Eskisinden daha da güçlü şüpheler duyuyorlardı. Acaba kötü niyetli cin, zengin kömür ocağının işletmecilerine tekrar el uzatmaya mı başlamıştı?

Birkaç gün sonra, James Starr, kulübede, eski ustabaşı ve oğluyla bu konuyu konuşuyordu.

"Simon," dedi mühendis, "bence her ne kadar bu olay kendiliğinden açıklanabiliyor olsa da, nedenini hâlâ araştırdığımız olaylarla aynı kategoride olduğunu seziyorum!"

"Ben de sizin gibi düşünüyorum Bay James," diye yanıtladı Simon Ford, "ama bana soracak olursanız, kimseye bir şey söylemeyelim ve araştırmamızı kendi başımıza yapalım."

"Oo!" diye haykırdı mühendis. "Ben sonucu şimdiden biliyorum!"

"Ee! Neymiş peki?"

"Kötü niyetin izlerini bulacağız, ama kötü niyetli kişiyi bulamayacağız!"

"Ama gene de o var!" diye yanıtladı Simon Ford. "Nerede saklanıyor? Ne kadar sapkın olursa olsun, hangi varlık bir gölün çökertilmesi gibi korkunç bir düşünceyi gerçekleşti-

rebilir? Gerçekten ben de sonunda Jack Ryan gibi evini işgal ettiğimiz için bizden intikam alan bir cinin varlığına inanacağım!"

Tabii Nell'in, bu gizli toplantıların mümkün olduğunca dışında tutulduğunu da belirtmek gerekiyor. Öte yandan o da, diğerlerinin istediği gibi, hiçbir şeyden şüphelenmiyor görünüyordu. Kızın davranışları, zaten, kendisini evlatlık alan aileninkiyle aynı kaygıları paylaştığını gösteriyordu. Üzgün yüzü, zihnini bulandıran iç mücadelelerin izini taşıyordu.

. Ne olursa olsun, James Starr, Simon ve Harry Ford çökmenin gerçekleştiği yere dönüp olayın nedenlerini anlamayı denemeye karar verdiler. Bu tasarılarından kimseye bahsetmediler. Düşüncelerine temel oluşturan olayları bilmeyen biri için, James Starr ve arkadaşlarının görüşü pek benimsenecek gibi değildi.

Birkaç gün sonra, üçü, Harry'nin kullandığı hafif bir kayığa binip Katrine Gölü'nün yatağının çöktüğü kısmında kütleyi taşıyan doğal sütunları incelemeye gittiler.

Bu araştırma onları haklı çıkardı. Sütunlar mayınlanmıştı. Kara izler hâlâ görülebiliyordu, zira su seviyesi sızıntı nedeniyle düşmüş-

tü ve en alt kısımlara kadar her yeri görmek mümkündü.

Kubbe tonozunun bir kısmının düşmesi önceden tasarlanmış ve insan eliyle sağlanmıştı.

"Artık şüpheye yer yok," dedi James Starr. "Ya bu çökme, küçük bir göl yerine denizin sularına geçit açsaydı? Kim bilir ne olurdu!"

"Evet!" diye haykırdı ihtiyar ustabaşı gururla. "Aberfoyle'umuzu ancak bir deniz batırabilir! Ama her şey bir yana, herhangi birinin işletmemizin mahvolmasında nasıl bir çıkarı olabilir ki?"

"Bunu anlamak mümkün değil," diye yanıtladı James Starr. "Burada söz konusu olan, inlerinden çıkıp çalıp çırpmak için bütün ülkeye yayılacak bir grup adi hırsız değil! Böyle kötülükler yapsalardı, üç yıldır ortaya çıkarlardı! Benim zaman zaman düşündüğümün aksine, bu dev mağaraların bilmediğimiz köşelerine suç üretim merkezlerini saklayıp bizi buradan kovmaya çalışan kaçakçılar ya da kalpazanlar da söz konusu değil. Ne sahte para, ne de kaçak mal, saklamak için yapılmaz! Ne var ki, amansız bir düşmanın Yeni Aberfoyle'u yok etmeye ant içtiği ve çıkarlarının, onu, bi-

ze karşı beslediği nefreti tatmin etmek için tüm yolları denemeye ittiği de açık! Hiç şüphesiz açıkça eyleme geçmek için çok zayıf birisi, bu yüzden tuzaklarını karanlıkta hazırlıyor, ancak kullandığı zeka, onu korkunç bir varlık yapıyor. Dostlarım, kendisi yurdumuzun bütün sırlarını bizden daha iyi biliyor, zira bunca zamandır bütün aramalarımızdan yakayı kurtarabiliyor! Bu kesinlikle işinin ehli birisi, büyük bir usta Simon. Nasıl çalıştığına bu kadar şaşırmamız da bunun açık kanıtı. Pekala! Hiç şüphelendiğiniz kişisel bir düşmanınız oldu mu? İyi düşünün. Zamanın söndüremediği nefret saplantıları vardır. Gerekiyorsa geçmişinize geri dönün. Olup bitenler, bir tür soğuk ve sabırlı deliliğin eseri, bu yüzden bu konu hakkında en uzak anılarınıza kadar her şeyi hatırlamanız gerekiyor!"

Simon Ford yanıt vermedi. Dürüst ustabaşının açıklama yapmadan önce bütün geçmişini açık yüreklilikle sorguladığı görülüyordu. Sonunda kafasını kaldırarak:

"Hayır," dedi, "Tanrı şahidimiz, ne Madge, ne de ben kimseye bir kötülük yapmadık. Bir tek düşmanımız bile olabileceğine inanmıyoruz!"

"Ah!" diye haykırdı mühendis. "Keşke Nell artık konuşmak isteseydi!"

"Bay Starr, babacığım," diye karşılık verdi Harry, "rica ediyorum araştırmamızı gizli tutmaya devam edelim! Benim zavallı Nell'imi sorgulamayın! Onun zaten endişeli ve sıkıntılı olduğunu hissediyorum. Eminim ki kalbinde kendisini sıkan bir sırrı güçlükle saklıyor. Eğer susuyorsa, bunun nedeni ya söyleyecek bir şeyinin olmaması, ya da susmayı gerekli görmesidir! Bize, hepimize olan sevgisinden şüphe duyamayız! Eğer şu ana kadar sakladığı şeyi daha sonra bana söylerse, sizin de bundan derhal haberiniz olacaktır."

"Pekala Harry," diye yanıtladı mühendis, "ama eğer Nell bir şey biliyorsa, bu suskunluğu izah etmek mümkün değil!"

Ve tam Harry haykıracakken:

"Sakin ol," diye ekledi mühendis. "Evleneceğin kıza hiçbir şey söylemeyeceğiz."

"Babacığım, sizin için de uygunsa, bu evliliğin daha fazla beklemeden yapılmasını istiyorum!"

"Oğlum," dedi Simon Ford, "tamı tamına bir ay sonra evleneceksiniz. Siz Nell'in babasının yerini alabilir misiniz Bay James?"

"Bana güvenebilirsiniz Simon," diye yanıtladı mühendis.

James Starr ve iki arkadaşı kulübeye geri döndüler. Araştırmalarının sonucuyla ilgili kimseye bir şey söylemediler ve kömür ocağındaki herkes, tonozların çökmesinin basit bir kaza olduğunu düşündü. Sadece, İskoçya'daki göllerin bir tanesi eksilmişti.

Nell yavaş yavaş her zamanki meşgalelerine geri döndü. Kontluğun yüzeyine yaptıkları o geziden unutulmaz anılar saklamıştı; Harry de kızın eğitimi için bunlardan faydalanıyordu. Ama dışardaki hayata yaptığı bu başlangıç, kızda hiçbir pişmanlığa yol açmamıştı. Tıpkı o keşiften önce olduğu gibi şimdi de o karanlık yurdunu seviyordu, çocukluğu ile genç kızlığından sonra, bir eş olarak da orada yaşamaya devam edecekti.

Bu arada Harry Ford ile Nell'in yaklaşan evliliği, Yeni Aberfoyle'da büyük gürültüye yol açmıştı. Kulübeye tebrik yağıyordu. Jack Ryan da tebrik etmekte gecikmedi. Ondan, Coal-City'nin bütün ahalisinin katılacağı bu şenlik için en güzel şarkılarını şimdiden hazırlaması istendi.

Ancak düğün töreninden önceki ay, Yeni

Aberfoyle hiç görmediği kadar büyük bir felaket atlattı. Sanki Nell ile Harry'nin birleşmesi, felaket üstüne felaket getiriyordu. Gerçek nedeni bilinmeyen bu kazalar, esas olarak dipteki çalışmalarda meydana geliyordu.

Bir gün, bir yangın alt galerilerden birinin ahşap desteklerini yutuverdi ve kundakçının kullandığı lamba bulundu. Harry ve arkadaşları kömür yatağını tamamen yok edebilecek bu yangını durdurabilmek için hayatlarını tehlikeye attılar ve ancak acil durumlar için ocakta bulundurulan karbonik asitli suyla dolu yangın söndürücüleri kullanarak başarı sağlayabildiler.

Bir başka sefer, bir kuyunun payandalarındaki kopmadan dolayı bir çökme meydana geldi ve James Starr bu payandaların önceden testereyle zedelenmiş olduğunu tespit etti. Tam orada çalışmaları denetleyen Harry, molozların altında kaldı ve bir mucize sonucu ölmekten kurtuldu.

Birkaç gün sonra, mekanik çekmeli tramvayda Harry'nin oturduğu küçük vagonlar bir engele çarpıp devrildi. Daha sonra demir yolunun ortasına bir direk konmuş olduğu anlaşıldı.

Kısacası bu olaylar o kadar arttı ki, madenciler arasında bir tür panik başladı. İşçilerin çalışmayı sürdürmesi için şeflerinin varlığından başka bir neden kalmamıştı.

"Şu haydutlar tam bir çete!" diye tekrarlayıp duruyordu Simon Ford. "Bir tekini bile yakalayamıyoruz!"

Araştırmalar tekrar başladı. Kontluğun polisleri gece gündüz tetikteydi, ancak hiçbir şey bulamadılar. James Starr, bu kötü niyetin doğrudan hedefliyor gibi göründüğü Harry'nin, çalışma sahasının dışında herhangi bir yere gitmesini yasakladı.

Harry'nin talimatı üzerine, kendisine geçmişini hatırlatabilecek bütün bu saldırı girişimlerinin saklandığı Nell'e de aynı şekilde davranıldı. Simon Ford ve Madge, sıkı bir şekilde ve sert bir ilgiyle onu sabah akşam koruyorlardı. Zavallı çocuk bunu hissediyordu, ancak ne bir uyarıda bulunuyor, ne de sızlanıyordu. Ona bu şekilde davranılmasının kendi yararına olduğunu biliyor muydu? Herhalde evet. Zaten o da kendince diğerlerine göz kulak oluyor gibi görünüyor ve ancak, sevdikleri, kulübede bir araya geldiği zamanlar rahatlamış görünüyordu. Akşamları, Harry eve

döndüğünde, normalde ölçülü sayılabilecek doğasına pek de uymayacak şekilde çılgınlar gibi mutlu oluyordu. Gece geçtikten sonra, herkesten önce ayakta oluyordu. Endişesi sabahtan, erkeklerin dipteki çalışmalar için evden ayrılmasından itibaren başlıyordu.

Harry, onu rahatlatmak için, evliliklerinin oldu bittiye getirilmesini istiyordu. Böyle geri dönülemez bir durum karşısında artık işlevini yitirecek olan kötü niyetlilerin güçten düşeceğini ve Nell'in ancak karısı olduğunda kendini güvende hissedebileceğini düşünüyordu. James Starr'la beraber Simon Ford ve Madge da bu sabırsızlığı paylaşıyorlardı. Herkes gün sayıyordu.

Doğrusu şu ki, herkes en uğursuz sezgilerin etkisi altındaydı. Nerede yakalanacağı ve nasıl mücadele edileceği bilinmeyen bu gizli düşmanın, Nell'i ilgilendiren hiçbir konuda kayıtsız kalmadığı gizliden gizliye söyleniyordu. Harry ile genç kızın bu gösterişli evlilik girişimleri, onun nefretinin yeniden harekete geçmesi için vesile olabilirdi.

Tören için saptanan tarihten bir hafta önce bir sabah Nell, kuşkusuz uğursuz bir sezginin itkisiyle, etrafa göz atmak için kulübeden her-

kesten önce çıktı.

Kapının eşiğine geldiğinde, tarifi güç bir üzüntü çığlığı kopardı.

Bu çığlık bütün evde yankılandı; Madge, Simon ve Harry bir çırpıda genç kızın yanına geldiler.

Nell'in rengi ölü gibi solgundu. Şuratı alt üst olmuş, yüz hatlarını anlatılmaz bir dehşet sarmıştı. Konuşamaz haldeydi ve bakışları kulübenin açık kapısına sabitlenmişti. Kasılmış elleriyle, geceleyin kazınmış olan ve görüntüsüyle insanı dehşete düşüren o satırları gösteriyordu:

"Simon Ford, benden eski kömür ocağımızın son damarını çaldın! Oğlun Harry, benden Nell'i çaldı! Size lanet olsun! Hepinize lanet olsun! Yeni Aberfoyle'a lanet olsun!"

"SILFAX."

"Silfax! diye aynı anda haykırdı Simon Ford ile Madge.

"Kim bu adam?" diye sordu bakışları babasıyla genç kız arasında gidip gelen Harry.

"Silfax!" diye tekrarlayıp duruyordu Nell umutsuzlukla. "Silfax!"

Ve Madge onu tutup neredeyse zorla odasına götürürken, bütün bedeni titriyordu.

James Starr koşup gelmişti. O tehdit cümlesini birkaç defa okuduktan sonra:

"Bu satırları kazıyan eller," dedi, "sizinkiyle çelişen o mektubu yazan eller Simon! Bu adamın adı Silfax! Böyle alt üst olduğunuza göre onu tanıyorsunuz! Kim bu Silfax?"

20

TÖVBEKÂR

Bu isim ihtiyar ustabaşı için birçok şeyi açıklamaya yetiyordu.

Bu isim Dochart Çukuru'nun son 'tövbekar'ına aitti.

Bir zamanlar, güvenlik lambasının icadından önce, Simon Ford her gün hayatı pahasına kısmi grizu patlamaları gerçekleştiren bu yabani adamı tanımış ve elinde her zaman bir tür ak baykuş taşıyan bu tuhaf adamın madende dolaştığını görmüştü. Korkunç görünüşlü bir gecekuşu olan yaratık, Silfax'ın elinin yetişemediği yerlere yanan bir fitil taşıyor, böylece ona bu tehlikeli mesleğinde yardımcı oluyordu. İhtiyar adam günün birinde, madende doğmuş olan ve ondan başka akrabası bulunmayan yetim torunuyla beraber ortadan kaybolmuştu. Tabii ki bu çocuk Nell'di. Böylece her ikisi de on beş yıl boyunca, Harry'nin Nell'i kurtardığı güne kadar, gizli bir uçurum-

da yaşamışlardı.

İhtiyar ustabaşı, hem acıma hem de kızgınlık duygusuyla, mühendise ve oğluna, bu Silfax isminin ona hatırlattıklarını anlattı.

Anlatılanlar her şeyi aydınlatıyordu. Yeni Aberfoyle'un derinliklerinde boşu boşuna aranan o gizemli varlık Silfax idi!

"Demek onu tanıdınız Simon?" diye sordu mühendis.

"Doğrusu evet," diye yanıtladı ihtiyar ustabaşı. "Ak baykuşlu adam! Pek genç sayılmazdı. Benden on beş yirmi yaş büyüktü herhalde. Kimseyle görüşmeyen, ne sudan ne de ateşten korkuyormuş gibi görünen yabani biriydi! Pek az insanın üstlendiği tövbekarlık mesleğini de isteyerek seçmişti. Bu tehlikeli meslek bütün düşüncelerini alt üst etmişti. Belalı biri olduğu söylenirdi ama belki de sadece deliydi. İnanılmaz bir kuvveti vardı. Kömür ocağını avucunun içi gibi bilirdi, en azından benim kadar iyi. Belli bir maddi rahatlığa sahipti. Tanrım, yıllardır onun ölü olduğunu sanıyordum."

"Ama," diye devam etti James Starr, "'benden eski kömür ocaklarımızın son damarını çaldın' sözleriyle ne demek istiyor?"

"Ah! Şöyle," diye yanıtladı Simon Ford. "Uzun zaman oluyor, size anlattığım gibi kafası pek yerinde olmayan Silfax, eski Aberfoyle üzerinde hak iddia ediyordu. Dochart Çukuru –onun çukuru!– tükendikçe, mizacı da sertleşiyordu! Ona göre her kazma darbesi, adeta kendi iç organlarından bir şeyler koparıyordu! Bunu hatırlıyorsundur Madge!"

"Evet Simon," diye yanıtladı ihtiyar İskoç kadın.

"Şimdi hatırlıyorum," diye devam etti Simon Ford, "Silfax adını şu kapının üstünde gördüğümden beri hatırlıyorum; ama tekrar ediyorum, ben onun öldüğünü sanıyordum ve onca zamandır aradığımız bu kötü niyetli varlığın Dochart Çukuru'nun eski tövbekarı olduğunu hayal bile edemezdim!"

"Sonuç olarak," dedi James Starr, "her şey açıklanıyor. Bir tesadüf sonucu Silfax yeni damarı buldu. Deli bencilliğiyle kendini onun koruyucusu ilan etti. Kömür ocağında yaşayarak, gece gündüz içinde dolaşarak, sizin sırrınızı ele geçirdi Simon ve beni acele olarak kulübeye çağırdığınızı öğrendi. Sizinkiyle çelişen o mektubun nedeni bu; benim gelişimden sonra Harry'ye atılan taşın ve Yarow Kuyu-

su'nun merdivenlerinin imha edilmesinin nedeni bu; yeni damarın çatlaklarının tıkanmasının nedeni bu; ve nihayet önce kıstırılmamızın, sonra da yardımsever Nell'imiz sayesinde hiç kuşkusuz Silfax'tan habersiz ve ona rağmen kurtulmamızın nedeni de bu!"

"Olayları muhtemelen meydana geldikleri gibi anlatıyorsunuz Bay James," diye yanıtladı Simon Ford. "Hiç şüphe yok ki eski tövbekar şu anda delirmiş durumdadır!"

"Bu daha iyi," dedi Madge.

"Bilmiyorum," diye devam etti James Starr başını sallayarak, "zira onunki korkunç bir delilik olmalı! Ah! Nell'in neden dehşete kapılmadan onu düşünemediğini anlıyorum. Büyük babasını ele vermek istememesini de anlıyorum! O ihtiyarla ne kadar üzücü seneler geçirmiştir!"

"Oldukça üzücü!" diye yanıtladı Simon Ford. "O vahşi ile en az onun kadar vahşi ak baykuşu arasında! Tabii ki o kuş da ölmemiştir! Lambamızı söndüren ve Harry ile Nell'in bağlı olduğu ipi koparmaya kalkan o kuştan başkası olamaz!"

"Ve anladığım kadarıyla," dedi Madge, "torununun oğlumuzla evleneceği haberi, Sil-

fax'ın kinini arttırarak kızgınlığını ikiye katladı!"

"Aberfoyle'un son damarını kendisinden çalmakla suçladığı kişinin oğlunun Nell'le evlenmesi, onun öfkesini sonuna kadar arttırmaktan başka neye yol açabilir ki?" diye devam etti Simon Ford.

"Gene de bu birleşmedeki yerini almalı!" diye haykırdı Harry. "Ortak yaşama ne kadar uzak olursa olsun, eninde sonunda Nell'in yeni hayatının, ocağın uçurumlarında geçirdiği günlerdekinden daha iyi olduğunu kabul etmesini sağlayabiliriz! Eminim ki, Bay Starr, onu ele geçirebilirsek derdimizi anlatabiliriz!"

"Deliye bir şey anlatılamaz zavallı dostum Harry!" diye yanıtladı mühendis. "Tabii ki düşmanını tanımak tanımamaktan iyidir, ama bugün onun kim olduğunu biliyoruz diye her şey hallolmuş sayılmaz. Kendimizi koruyalım arkadaşlar. Her şeyden önce Harry, Nell'e bir şeyler sormak gerekiyor! Gerekiyor! Şu anda suskunluğunun haklı bir yanı olmadığını anlayacaktır. Konuşması kendi büyükbabasının da yararına olur. Onun o korkunç tasarılarına son vermek, onun için olduğu gibi bizim için de önemli."

"Eminim ki Bay Starr," diye yanıtladı Harry, "Nell sorularınızı yanıtlamak için kendi isteğiyle gelecektir. Biliyorsunuz, şu ana kadar susması bilinçli ve zorunlu bir kararın sonucuydu. Siz istediğiniz anda, bilinçli ve zorunlu olarak konuşacaktır. Annem onu odasına götürmekle iyi etti. Biraz düşünmeye çok ihtiyacı vardı, ama şimdi gidip onu getireceğim..."

"Buna gerek yok Harry," dedi tam o anda kulübenin büyük salonuna giren genç kız, kararlı ve net bir sesle.

Nell solgun görünüyordu. Ne kadar ağladığı gözlerinden anlaşılıyordu; ancak o anda sadakatinin onu zorunlu kıldığı adımı atmaya hazırdı.

"Nell!" diye haykırmıştı Harry genç kıza doğru atılarak.

"Harry," diye yanıtladı Nell nişanlısını bir el hareketiyle durdurarak, "baban, annen ve sen, bugün her şeyi öğrenmelisiniz. Sizin de Bay Starr, tanımadığınız halde kabul ettiğiniz ve Harry'nin, başına gelen kötü olaylar pahasına, uçurumun dibinden çıkardığı çocuk hakkında bilmediğiniz hiçbir şey kalmamalı."

"Nell!" diye haykırdı Harry.

"Bırak Nell konuşsun," dedi James Starr Harry'yi susturarak.

"Ben ihtiyar Silfax'ın torunuyum," diye devam etti Nell. "Buraya geldiğim güne kadar da bir annem olmadı," diye ekledi Madge'a bakarak.

"O güne uğurlar olsun kızım!" diye yanıtladı ihtiyar İskoç kadın.

"Simon Ford'u gördüğüm güne kadar bir babam, Harry'nin eli benim elime değene kadar bir arkadaşım olmadı," diye devam etti Nell. "On beş yıl boyunca madenin en ücra köşelerinde, büyükbabamla beraber yalnız yaşadım. Onunla beraber demeye bin şahit ister. Onun zoruyla demek daha doğru olur. Onu çok az görüyordum. Eski Aberfoyle'dan kaybolduğunda, sadece kendisinin tanıdığı bu derinliklere sığınmıştı. Korkutucu da olsa, kendince bana iyi davranıyordu. Beni dışarıdan bulduklarıyla besliyordu; ancak önceleri, daha küçük yaşlarımda bana bir keçinin süt anneliği yaptığını, keçinin ölümünün beni çok üzdüğünü hayal meyal hatırlıyorum. Büyükbabam benim bu kadar üzüldüğümü görünce, önce onun yerine başka bir hayvan buldu – bana onun bir köpek olduğunu söy-

ledi. Ne yazık ki çok neşeli bir köpekti bu. Havlayıp duruyordu. Büyükbabam neşeli olunmasından hoşlanmazdı. Gürültüden nefret ederdi. Bana sessizliği öğretmişti, ancak köpeğe öğretememişti. Zavallı hayvan neredeyse aniden ortadan kayboluverdi. Büyükbabamın arkadaşı, yabani bir kuş, beni önceleri korkutan bir ak baykuştu; ama bu kuş ondan tiksinmeme rağmen beni öylesine sevdi ki, ben de ona karşılık verdim. Bana sahibinden daha iyi şekilde itaat etmeye başladı, bu da onun adına beni endişelendiriyordu. Büyükbabam kıskançtı. Ak baykuş ve ben, birlikteyken mutlu olduğumuzu elimizden geldiğince gizliyorduk! Böyle olması gerektiğini anlıyorduk!... Ama kendimden çok fazla bahsettim! Asıl önemlisi sizsiniz..."

"Hayır kızım," diye yanıtladı James Starr. "İçinden nasıl geliyorsa öyle anlat."

"Büyükbabam," diye devam etti Nell, "sizin ocakta yakın olmanızı hiçbir zaman iyi karşılamadı. Aslında yer darlığı yoktu. Sığınaklarını sizden uzakta, oldukça uzakta seçiyordu. Sizin orada olduğunuzu hissetmek hoşuna gitmiyordu. Ona yukarıdaki insanlarla ilgili soru sorduğumda yüzü kararıyor, yanıt ver-

miyor ve uzun süre sessiz kalıyordu. Ama sizin kendi yerinizle yetinmeyip onun bölgesine el uzattığınızı fark ettiğinde, kızgınlığı patlak verdi. O zamana kadar sadece kendisinin bildiği yeni ocağa girmeniz halinde öleceğinize yemin etti! Yaşına rağmen olağanüstü bir kuvveti vardı ve tehditleri hem onun hem de sizin adınıza beni titretiyordu."

"Devam et Nell," dedi Simon Ford, anılarını daha iyi toparlamak için bir anlığına durmuş olan genç kıza.

"İlk denemenizden sonra," diye devam etti Nell, "büyükbabam Yeni Aberfoyle'un galerisine girdiğinizi görünce ocağın ağzını kapadı ve sizi oraya hapsetti. Ben sizi karanlık ocakta belli belirsiz görünen gölgelerinizden tanıyabiliyordum ancak; ama hıristiyanların bu derinliklerde açlıktan öleceği düşüncesine tahammül edemeyeceğimden, yakalanma riskini göze aldım ve size birkaç gün boyunca su ve ekmek getirdim!... Sizi dışarıya yönlendirmek isterdim ancak büyükbabamın gözetiminden kaçmak çok zordu! Ölecektiniz! Jack Ryan ve yanındakiler geldi... Allahtan o gün onlara rastladım! Onları size kadar getirdim. Dönüşte büyükbabam beni yakaladı. Bana

karşı öfkesi korkunç oldu. Ölümümün onun ellerinden olacağını sandım! Hayat o zamandan itibaren benim için tahammül edilemeyecek bir hâl aldı. Büyükbabamın düşünceleri tamamen rayından çıktı. Kendini karanlığın ve ateşin kralı ilan ediyordu! Kendisinin gibi gördüğü bu damara kazmalarınızla vurduğunuzu duydukça, kızgınlıkla dönüyor, beni öfkeyle dövüyordu. Kaçmak istedim. Beni o kadar yakından izliyordu ki, bu mümkün olmadı. Nihayet, üç ay önce, inanılmaz bir delilik nöbetindeyken, beni bulduğunuz o uçuruma indirdi ve ortadan kayboldu. Gitmeden önce baykuşu yanına çağırdı ama boşunaydı, kuş sadakatle yanımda kaldı. Ne kadar zamandır oradaydım? Bilmiyorum! Bütün bildiğim, sen gelip beni kurtardığında ölmekte olduğumu hissettiğimdi Harry! Ancak görüyorsun işte, ihtiyar Silfax'ın torunu Harry Ford'un karısı olamaz, zira senin ve hepinizin hayatı tehlikede!"

"Nell!" diye haykırdı Harry.

"Hayır," diye devam etti genç kız. "Bu fedakarlıktan vazgeçmeyeceğim. Ölmenizi önlemenin tek bir yolu var: Büyükbabamın yanına geri dönmem. O bütün Yeni Aberfoyle'u teh-

dit ediyor!... Affetmeyi bilmeyen bir ruhtur onunki ve intikam cinlerinin ona neler esinleyeceğini kimse bilemez! Yapmam gereken belli. Eğer bunu yapmakta tereddüt edersem yaratıkların en sefili olurum. Elveda ve teşekkürler! Bana bu dünyanın mutluluğunu tattırdınız! Ne olursa olsun, bütün kalbimin sizinle beraber kaldığını bilin!"

Bu sözler üzerine Simon Ford, Madge ve Harry, büyük acıyla ayağa kalkmışlardı.

"Ne yani Nell!" diye haykırdılar umutsuzlukla. "Bizi terk etmek mi istiyorsun?"

James Starr otoritesini gösteren bir hareketle onları durdurdu ve Nell'e doğru yürüyüp kızın ellerini tuttu.

"Pekala çocuğum," dedi. "Söylemen gerekenleri söyledin; ama sana cevabımız şu. Gitmene izin vermeyeceğiz ve gerekirse seni güç kullanarak burada tutacağız. Senin bu cömert ikramını kabul edecek kadar alçak olabileceğimizi mi düşünüyorsun? Silfax'ın tehditleri korkunç; ama olsun! Her şey bir yana, bir kişi bir kişidir ve biz de önlemlerimizi alacağız. Bu arada, Silfax'ın da yararı için, bize onun alışkanlıkları üzerine bilgi verip onun nerede gizlendiğini söyleyebilir misin? İstediğimiz tek

bir şey var: Onun insanlara zarar vermesini engellemek ve belki de ona tekrar aklın yolunu göstermek."

"İmkansızı istiyorsunuz," diye yanıtladı Nell. "Büyükbabam her yerdedir ve hiçbir yerdedir. Onun sığınaklarının yerini asla öğrenemedim! Onun uyuduğunu hiç görmedim. Sığınacak bir yer bulduğunda beni yalnız bırakır ve ortadan kaybolurdu. Kararımı aldığımda, Bay Starr, bana verebileceğiniz bütün cevapları biliyordum. İnanın bana! Büyükbabamı savunmasız bırakmanın tek bir yolu var: Onu benim bulmam gerekiyor. O görünmezdir ama her şeyi görür. Onun bu izah edilemez bilme yeteneği olmasa, Bay Starr'a yazılmış olan mektuptan benim Harry ile evlenme tasarıma kadar sizin en gizli düşüncelerinizi bile nasıl keşfetmiş olabileceğini bir düşünün. Büyükbabam, bilebildiğim kadarıyla deliliğinde bile zihni güçlü bir insandır. Bir zamanlar bana çok önemli şeyler söyledi. Bana Tanrı'yı öğretti ve beni sadece bir konuda kandırdı: Beni bütün insanların hain olduğuna inandırıp, onun bütün insanlığa karşı duyduğu nefretini desteklememi istediğinde. Harry beni o kulübeye getirdiğinde, benim sadece

cahil olduğumu düşünüyordunuz! Hepsi bu değildi. Dehşet içindeydim! Ah! Affedin beni! Ama birkaç gün boyunca kötü niyetli kişilerin elinde olduğumu düşündüm ve kaçmak istedim! Ruhumu gerçeğe çevirmeye başlayan sizdiniz Madge; sözlerinizle değil, hayatınızla, sizin, kocanız ve oğlunuz tarafından sayılıp sevildiğinizi görmem sayesinde yaptınız bunu! Daha sonra o mutlu ve iyi kalpli işçilerin, kölesi olduklarını sandığım Bay Starr'a büyük saygı gösterdiklerini gördüğümde; Aberfoyle'un bütün sakinlerinin kiliseye gittiğini, orada diz çöküp Tanrı'ya yalvardıklarını ve sonsuz iyilikleri için ona teşekkür ettiklerini gördüğümde şöyle dedim kendi kendime: 'Büyükbabam beni kandırmış!' Ama bugün, bana öğrettiklerinizin ışığında onun kendini de kandırdığını düşünüyorum! Bu yüzden bir zamanlar onunla birlikte yürüdüğüm o gizli yollara geri döneceğim. Beni mutlaka gözetleyecektir! Onu çağıracağım... Beni duyacaktır. Kim bilir, belki de ona dönerek onu gerçeğe döndürmüş olacağım."

Herkes genç kızın konuşmasına izin vermişti. Hepsi onları sonsuza kadar terk

edeceğine inandığı sırada kalbini açmasının iyi olduğunu hissediyordu. Ama yorgun düşüp gözlerinde yaşlarla sustuğunda, Harry Madge'a dönüp şöyle dedi:

"Anneciğim, az önce dinlediğiniz bu asil kızı bırakacak bir adam hakkında ne düşünürdünüz?"

"O adamın," diye yanıtladı Madge, "bir korkak olduğunu düşünürdüm ve eğer o oğlum olsaydı, onu evlatlıktan reddeder, lanetlerdim!"

"Nell, annemizi duydun," diye devam etti Harry. "Nereye gidersen git peşinden geleceğim. Eğer gitmekte ısrar edersen, birlikte gideceğiz..."

"Harry! Harry!" diye haykırdı Nell.

Ancak duyguları çok güçlüydü. Genç kızın dudaklarının titrediği görüldü. Baygın vücudu Madge'ın kollarına düştü. Kadın, mühendisten, Simon'dan ve Harry'den, kendisini kızla baş başa bırakmasını rica etti.

21

NELL'İN DÜĞÜNÜ

Birbirlerinden ayrıldılar, ancak ilk önce kulübe sakinlerinin her zamankinden daha fazla tetikte olmaları gerektiği konusunda anlaştılar. İhtiyar Silfax'ın tehdidi o kadar doğrudandı ki, göz önünde bulundurulmaması mümkün değildi. Eski tövbekarın bütün Aberfoyle'u ortadan kaldırabilecek korkunç bir yönteme sahip olup olmadığı da merak konusuydu.

Böylece ocağın çeşitli çıkışlarına, sabah akşam nöbette durma emri almış silahlı muhafızlar kondu. Madene yabancı olan herkes, kimliğinin belirlenmesi için James Starr'a götürülecekti. Coal-city sakinlerinin, yeraltı kolonisinin karşı karşıya bulunduğu tehlikelerden haberdar edilmesinde bir sakınca görülmedi. Silfax'ın herhangi bir casusu olmadığından, herhangi bir ihanet durumundan kaygılanılması için sebep yoktu. Alınan bütün gü-

venlik önlemleri Nell'e de anlatıldı ve kız, kendini tamamen emin hissetmese de, biraz rahatladı. Ancak Harry'nin, onu gittiği her yerde takip etme kararı, kaçmayacağına söz vermesinde en büyük rolü oynadı.

Nell ile Harry'nin evliliğinden önceki hafta boyunca, Yeni Aberfoyle'da hiçbir olay meydana gelmedi. Ayrıca madenciler de, o örgütlü gözetim sistemini bırakmadan, işletmeyi neredeyse tehlikeye atacak olan o panik halinden kurtuldular.

Bu arada James Starr, ihtiyar Silfax'ı aratmaya devam ediyordu. O kinci ihtiyar, Nell'in Harry ile asla evlenemeyeceğini ilan ettiği için, onun bu evliliği engellemek uğruna hiçbir şeyden çekinmeyeceğini kabul etmek gerekiyordu. En iyisi, adamı canına zarar vermeden ele geçirmekti. Böylece bir kez daha Yeni Aberfoyle'un itinayla araştırılmasına girişildi. Irvine'deki Dundonald-Castle'ın kalıntılarının altındaki katlara kadar bütün galeriler arandı. Haklı olarak Silfax'ın o eski şato yoluyla dışarıyla irtibatını sağladığı ve o sefil varoluşu için gerekli şeyleri ya satın alarak ya da çalarak elde ettiği varsayılıyordu. 'Ateşten Kadınlar'a gelince, James Starr ocağın bu kısmındaki bir

grizu püskürmesinin Silfax tarafından yakılmış olabileceğini ve o olaya yol açmış olabileceğini düşünüyordu. Yanılmıyordu. Ancak araştırmalar boşunaydı.

James Starr, bu bir türlü ele geçirilemeyen adama karşı an be an sürdürülen mücadele boyunca, pek belli etmemekle beraber insanların en mutsuzuydu. Düğün günü yaklaştıkça endişeleri artıyordu ve bu durumu sadece ihtiyar ustabaşıyla paylaşması gerektiğine karar vermiş, ihtiyar adam kısa zamanda ondan daha çok endişelenmeye başlamıştı.

Nihayet o gün geldi çattı.

Silfax hiçbir yaşam belirtisi vermemişti.

Coal-city'nin bütün sakinleri daha sabahtan ayağa dikilmişti. Yeni Aberfoyle'daki çalışmalara ara verilmişti. Şefler ve işçiler ihtiyar ustabaşına ve oğluna saygılarını sunmak için sabırsızlanıyorlardı. Bu, onlar için, ocağa eski günlerin refahını getiren o iki cesur ve sebatkar adama borçlarını ödemek anlamına gelecekti.

Tören saat on birde, Malcolm Gölü'nün kıyısında yükselen Saint-Gilles Şapeli'nde yapılacaktı.

Söylenen saatte, kulübeden, kolunda an-

nesiyle Harry ve kolunda Nell ile Simon Ford çıktı.

Arkalarından, görünüşte soğukkanlı, ancak içinden her şeye karşı tetikte olan mühendis James Starr ile gaydacı kıyafeti içinde harika görünen Jack Ryan geliyordu.

Daha sonra da madenin diğer mühendisleri, Coal-city'nin seçkinleri, ihtiyar ustabaşının dostları ve arkadaşları ile Yeni Abefoyle'un o özel nüfusunu oluşturan büyük madenciler ailesinin bütün üyeleri geliyordu.

Dışarıda, özellikle Kuzey ülkelerinde dayanılmaz bir hal alan o kavurucu Ağustos günlerinden biri yaşanıyordu. Fırtınalı hava, ocağın, sıcaklığın anormal derecede yükseldiği derinliklerine kadar giriyordu. Atmosfer, havalandırma kuyuları ve dev Malcolm Tüneli boyunca elektrikle doluydu.

Coal-City'deki barometrenin de kayda değer oranda düştüğü görülebilirdi; pek seyrek rastlanan bir durumdu bu. Gerçekten de bu yeraltı mahzeninin göğünü oluşturan şist kubbesinde bir fırtınanın patlayıp patlamayacağı merak ediliyordu.

Ancak gerçek şu ki, içerideki kimse dışarıdaki atmosfer tehlikeleriyle meşgul olmuyordu.

Söylemeye gerek yok, herkes düğün vesilesiyle en güzel giysilerini giymişti.

Madge, eski zamanların giysilerini hatırlatan bir elbise giymişti. Tıpkı eskinin hanımefendileri gibi başında bir 'toy' taşıyordu ve omuzlarında İskoç bayanların zarafetle taşıdığı bir tür kareli şal olan 'rokelay' örtülüydü.

Nell, kafasındaki çalkantıları belli etmemeye söz vermişti kendi kendine. Kalbine çarpmasını, gizli korkularına da ortaya çıkmalarını yasakladı ve cesur çocuk, insanların karşısına sakin ve kendine gelmiş bir yüz ile çıkmayı başardı.

Sade bir şekilde giyinmişti ve daha zengin düzenlemelere tercih ettiği elbisesinin sadeliği, kişiliğinin cazibesini arttırıyordu. Başında sadece, genellikle genç Kaledonyalı kızların taktığı çeşitli renkler taşıyan bir kurdela olan 'snood' vardı.

Simon Ford, Walter Scott'un saygın yargıcı Nichol Jarvie'yi pek aratmayacak şekilde giyinmişti.

Bütün bu kalabalık şatafatlı bir biçimde süslenmiş olan Saint-Gilles Şapeli'ne yöneldi.

Coal-City'nin göğünde, şiddetli akımlarla canlanmış elektrikli tekerler birer güneş gibi

parıldıyordu. Işıklı bir hava bütün Yeni Aberfoyle'u dolduruyordu.

Kilisede de elektrikli lambalar canlı ışıklar saçıyordu ve renkli vitraylar ateşten kaleydoskoplar gibi parlıyordu.

Ayini yönetecek olan, papaz William Hobson'du. Saint-Gilles'in kapısında çiftin gelmesini bekliyordu.

Düğün alayı, Malcolm Gölü'nün kıyısını görkemli bir şekilde turladıktan sonra şapele yaklaşmaya başlamıştı.

O anda orgun sesi duyuldu ve iki çift, papaz Hobson'un arkasından Saint-Gilles'in mihrabına doğru ilerledi.

İlk önce herkes takdis edildi; daha sonra, Harry ve Nell, elinde kutsal kitabı tutan papazın önünde yalnız kaldılar.

"Harry," diye sordu papaz Hobson, "Nell'i karınız olarak kabul ediyor ve onu daima seveceğinize yemin ediyor musunuz?"

"Yemin ediyorum," diye yanıtladı genç adam güçlü bir sesle.

"Ya siz Nell," diye devam etti papaz, "Harry Ford'u eşiniz olarak kabul ediyor ve..."

Genç kız cevap verecek fırsatı bulamadan, dışarda müthiş bir gürültü koptu.

Kilisenin yüz ayak uzağında, Malcolm Gölü'nün kıyısına doğru çıkıntı yapan taraça biçimindeki dev kayalardan biri, aniden, patlamadan, sanki düşüşü önceden hazırlanmış gibi açıldı. Altında, kimsenin orada olduğunu bilmediği derin bir oyuğa sular doluyordu.

Derken, yıkılan kayaların arasından sert bir akıntıyla gölün yüzeyine hızla atılan bir kayık belirdi.

Bu kayığın içinde, koyu renk, kukuletalı bir papaz cübbesi giymiş, saçları diken diken olmuş, beyaz sakalı göğsüne dek uzanan bir ihtiyar ayakta duyuyordu.

Elinde, metal örtüyle korunan bir alevin yandığı bir davy lambası tutuyordu.

İhtiyar aynı anda, güçlü bir sesle bağırıyordu:

"Grizu! Grizu! Hepinize lanet olsun! Lanet!"

O anda karbonik hidrojenin o tipik hafif kokusu havaya yayıldı.

Bunun nedeni, kayaların yıkılmasıyla birlikte, ağzı şistlerle kapalı dev 'grizu deposu'nda birikmiş büyük miktarda patlayıcı gazın açığa çıkmış olmasıydı. Grizu, beş ila altı atmosferlik bir basınçla kubbenin tonozlarına

doğru püskürüyordu.

İhtiyar bu grizu depolarından haberdardı ve yeraltı mahzeninin atmosferini patlayıcı hale getirmek için onları aniden açmıştı.

Bu arada James Starr ve birkaç kişi, aceleyle kiliseyi terk edip kıyıya doğru atılmışlardı.

Tehlikenin ne kadar yakın olduğunu anlayan mühendis, Saint-Gilles'in kapısında "Madenin dışına çıkın! Madenin dışına çıkın!" diye alarm çığlıkları attı.

"Grizu! Grizu!" diye tekrarlıyordu ihtiyar, kayığını gölün suları üzerinde daha da ileriye sürerek.

Harry, nişanlısını, babasını ve annesini alıp aceleyle kiliseyi terk etmişti.

"Madenin dışına çıkın! Madenin dışına çıkın!" diye tekrarlıyordu James Starr.

Kaçmak için çok geçti! İhtiyar Silfax orada, son tehdidini de yerine getirmeye, Nell ile Harry'nin evliliğini, Coal-City'nin bütün ahalisini ocağın yıkıntılarına gömerek engellemeye hazır haldeydi.

Başının üstünde beyaz tüyleri siyah noktalarla dolu dev ak baykuşu uçuyordu.

Ancak tam o sırada bir adam gölün sularına atlayıp var gücüyle kayığa doğru yüzdü.

Bu Jack Ryan'dı. Deli adam yıkım işini gerçekleştirmeden önce onu yakalamaya çabalıyordu.

Silfax onun geldiğini gördü. Lambasının camını kırdı ve yanan fitili koparıp havada salladı.

Karadaki herkeste bir ölüm sessizliği kol geziyordu. Yazgısına boyun eğmiş durumdaki James Starr, engellenmesi mümkün olmayan patlamanın Yeni Aberfoyle'u çoktan yok etmemiş olmasına şaşıyordu.

Yüz çizgileri gerilmiş haldeki Silfax, alt tabakalarda yayılmak için çok hafif olan grizunun kubbenin yükseklerinde biriktiğini fark etti.

O anda baykuş, Silfax'ın bir el hareketi üzerine, yangın çıkarmaya yarayacak olan fitili pençesiyle kapıp, eski zamanlarda Dochart Çukuru'nun galerilerinde yaptığı gibi, ihtiyarın eliyle gösterdiği yüksek tonozlara doğru yükselmeye başladı.

Birkaç saniye sonra, Yeni Aberfoyle yok olacaktı.

O anda Nell, Harry'nin kollarından kurtuldu.

Kız, hem sakin, hem de cesaretle gölün

kıyısına, suyun kenarına kadar koştu.

"Baykuş! Baykuş!" diye bağırdı net bir sesle. "Bana! Bana gel!"

Sadık kuş, şaşkınlıkla bir an için tereddüt etmişti. Ancak aniden, Nell'in sesini tanıyarak yanan fitili gölün sularına bıraktı ve geniş bir çember çizerek genç kızın ayaklarının dibine kondu.

Grizunun havaya karıştığı yukarıdaki patlayıcı tabakalara ulaşamamıştı!

O anda kubbenin altında korkunç bir çığlık koptu. Bu ihtiyar Silfax'ın son çığlığı oldu.

İntikamını alamadığını gören ihtiyar, tam Jack Ryan elini kayığın kenarına atacağı anda, gölün sularına atlamıştı.

"Kurtarın onu! Kurtarın!" diye haykırdı Nell yürek parçalayıcı bir sesle.

Harry onu duydu. O da yüzmeye koyuldu, kısa zamanda Jack Ryan'a yetişti ve birkaç defa dalıp çıktı.

Ancak çabaları boşunaydı.

Malcolm Gölü'nün suları kurbanını geri vermedi onlara. Sular, ihtiyar Silfax'ın üzerini sonsuza kadar örtmüştü.

22

İHTİYAR SİLFAX EFSANESİ

Bu olaylardan altı ay sonra, Harry Ford ile Nell'in böyle tuhaf şekilde yarım kalan düğün törenleri, Saint-Gilles Şapeli'nde yapılıyordu. Papaz Hobson birleşmelerini kutsadıktan sonra, hâlâ siyahlara bürünmüş haldeki genç evliler kulübeye girdiler.

Artık her türlü endişeden kurtulmuş olan James Starr ve Simon Ford, törenin ardından yapılan ve ertesi güne kadar süren kutlamada baş köşedeydiler.

Bu unutulmaz ortamda, gaydacı kostümleri içindeki Jack Ryan, enstrümanının tulumunu şişirdikten sonra etrafındakilerin alkışları arasında hem çaldı, hem şarkı söyledi, hem de dans etti.

Ve ertesi gün, dışarıda ve içerideki çalışmalar, mühendis James Starr'ın yönetiminde yeniden başladı.

Harry ile Nell'in mutlu olduklarını söyle-

meye gerek bile yok. Bu iki gönül, bunca badireden sonra, birlikteliklerinde hak ettikleri mutluluğu buldular.

Simon Ford'a gelince, Yeni Aberfoyle'un onursal ustabaşısı, iyi kalpli Madge ile ellinci yıldönümünü kutlamak için gün sayıyordu.

"Bundan sonra neden bir elli yıl daha olmasın ki?" diyordu Jack Ryan. "İki kez ellinci yıl kutlamak sizin için fazla sayılmayacaktır Bay Simon!"

"Haklısın oğlum," diye yanıtladı sakince ihtiyar ustabaşı. "Yeni Aberfoyle'un, yani dışarının hava değişikliklerinin yaşanmadığı ortamın ikliminde iki kez yüzüncü yıl kutlansa bile şaşmamak gerek."

Coal-City'nin sakinleri bu ikinci törene katılacaklar mıydı? Bunu gelecek gösterecek.

Her ne olursa olsun, olağanüstü uzun bir ömür yaşayacak olan bir kuş vardı, o da ihtiyar Silfax'ın ak baykuşuydu. O, karanlık bölgelerde dolaşmaya devam ediyordu. Nell, ihtiyarın ölümünden sonra ona bakmayı denediyse de, birkaç gün sonra kaçmıştı. İnsanlar eski sahibinden daha çok hoşuna gitse de, Harry'ye özel bir kin besliyor gibiydi; bu kıskanç kuş, mağaradan çıkarken dalaştığı bu ço-

cuktan, Nell'in gönlünü çalan ilk insan olduğu için her zaman nefret ediyordu.

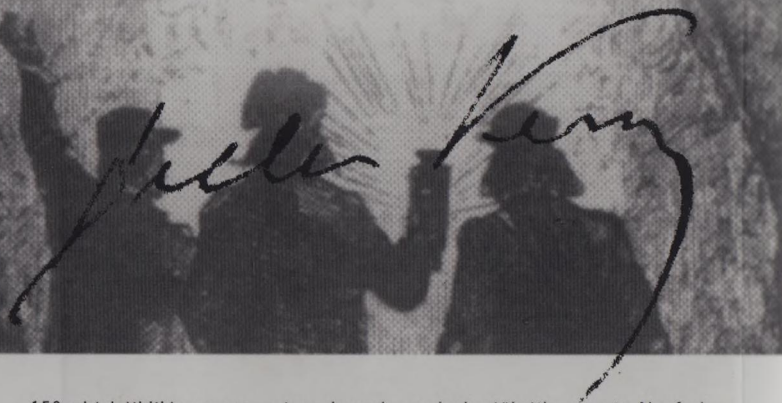
O zamandan sonra, Nell onu ancak uzun aralarla, Malcolm Gölü'nün üzerinde süzülürken gördü.

Baykuş, eski arkadaşını tekrar mı görmek istiyordu? Silfax'ın boğulduğu o uçuruma delici bakışlarını mı daldırmak istiyordu?

Her iki yorum da kabul edildi, zira ak baykuş efsaneleşti ve Jack Ryan'a birkaç fantastik hikaye için ilham verdi.

İşte bu neşeli arkadaş sayesindedir ki, bugün İskoçya gecelerinde hâlâ ihtiyar Silfax'ın, Aberfoyle ocaklarının eski tövbekarının kuşunun efsanesi anlatılır.

JULES VERNE
Madenin Esrarı

150 yıl işletildikten sonra en ince damarlarına kadar tüketilen zengin Aberfoyle kömür ocaklarından geriye terk edilmiş kuyular, ıssız galeriler kalmıştır. Bütün hayatını bu madenlerde çalışmaya adayan İskoçya'nın en önemli bilim adamlarından mühendis James Starr, işletmenin kapanmasından 10 yıl sonra Aberfoyle Postanesi'nin damgasını taşıyan esrarengiz bir mektup alır. Mektup Aberfoyle kömür ocaklarında hayatını geçirmiş ve orayı terk etmeyip, derinliklerindeki kulübede yaşamaya devam eden eski ustabaşı Simon Ford'dan gelmektedir.

Ve herşey, Starr'ın, sıradan gibi görünen bu daveti kabul etmesiyle değişir. James Starr'ın yıllar sonra –halk arasında hayaletli olduğuna inanılan– Aberfoyle kömür ocaklarına yapacağı ziyaret, şaşırtıcı olaylarla dolu, gizemli bir serüvenin başlangıcı olacaktır.

ithaki